

STRIP
SCHRIFT

DAAN JIPPES
KUIFJE
STEFAN VERWEY

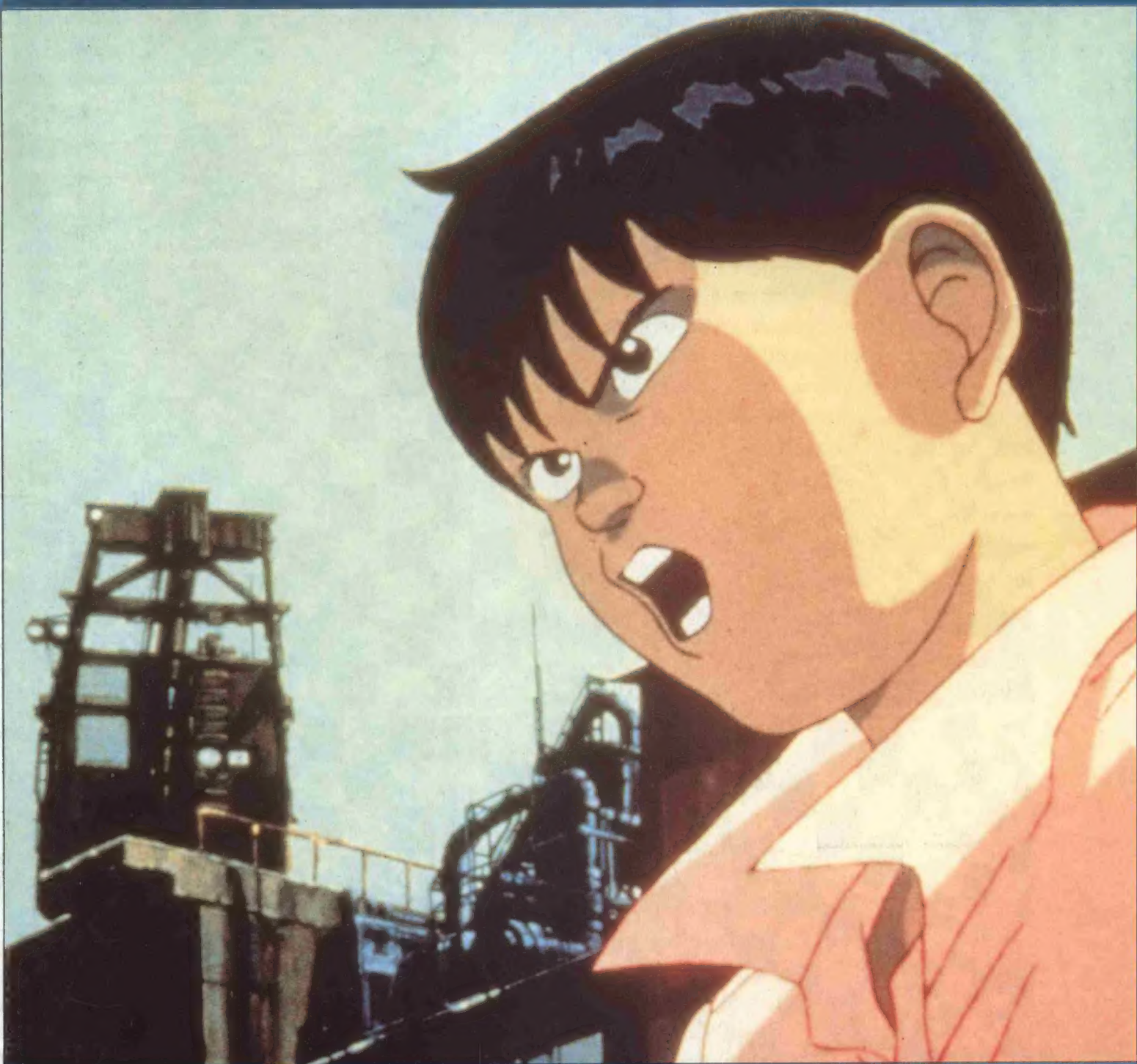
Prijs f5,95
Bfr. 110

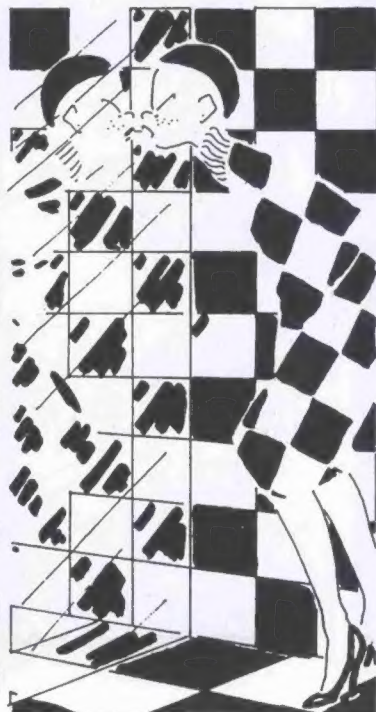
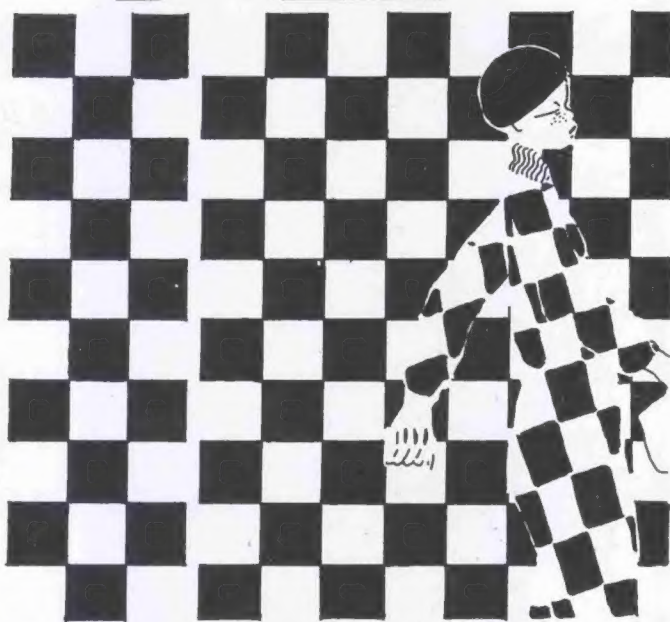
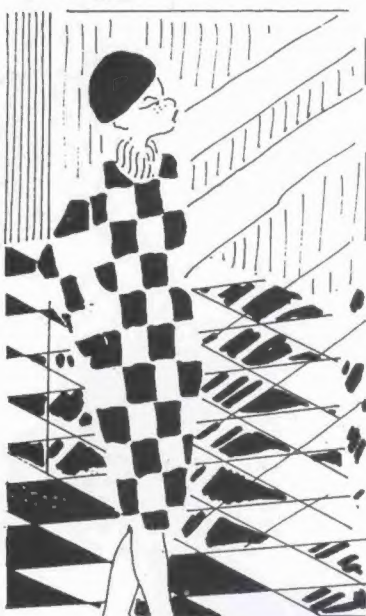
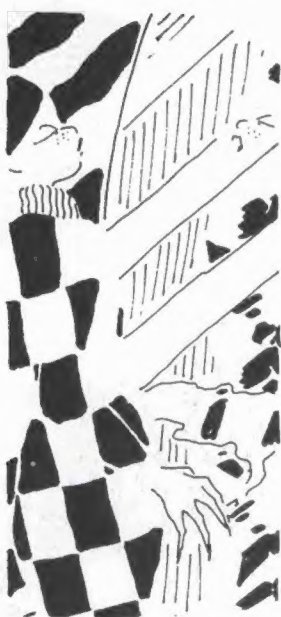
VERSCHIJNT 10x PER JAAR

WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD

JAARGANG 25 NUMMER 5

252

O. ZÉÉR, ZÉÉR CHIC,
DIT MOTIEF.

Jaargang 25 juni 1992 nummer 5 (252)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een
onafhankelijke redactie in opdracht van
Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de
artikelen berust bij de auteurs

Redactie

Eric de Graaf, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik
Sanders, Noël Ummels

Medewerkenden

Tijs Bagchus, Jos Beekman, Domien ten Berge,
Jan Bex, Ben Bits, Ruud Booms, Baldi Dekker jr.,
Wilko van Dijk, Frans Hasselaar, Arnel Lefever,
Peter Nieuwendijk, Stefan Nieuwenhuis, Ed Nijpels,
Hans Pols, Koos Schulte, Chantal de Spiegeleer,
Rich Thomassen, Rudy Vrooman,
Jempi Welkenhuyzen, Rein van Willigen.

Redactie-adres

Stripschrift
Postbus 9808
1006 AM Amsterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever

Uitgeverij Stripstift
Postbus 9808
1006 AM Amsterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Abonnementen

Voor abonnementen kunt u terecht bij
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 023 - 480339, telefax: 023 - 391397
Abonnementsprijs f55,- / Bfr. 1030
Leden van Het Stripschap f2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Tervuren
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee
maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht

Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van
artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na
schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties

Voor de opgave van advertenties en het opvragen van
de tarieven contact opnemen met de redactie van
Stripschrift

Druk

Drukpartners, Amsterdam

Distributie

Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag

Katsuhiro Otomo

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Na Haarlem wordt alles anders, was de verwachting die Joost Swarte uitsprak in het vorige nummer van Stripschrift. De Stripedagen Haarlem zijn inmiddels voorbij en wij vragen ons af of er al iets veranderd is.

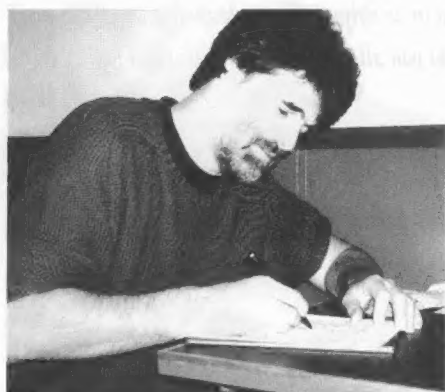
Eén ding is zeker, het medium strip heeft zich naar aanleiding van de Stripedagen Haarlem uitstekend kunnen presenteren. Het kwalitatief hoogstaande programma en het geslaagde verloop van de dagen zelf waren pure promotie voor het stripverhaal. Daarbij was het lang geleden dat de media op zo'n ruime schaal aandacht schonken aan het stripverhaal. Maar de grote vraag die resteert is of de stripwereld in Nederland blijvend kan profiteren van dit publicitaire succes.

Dit hangt ten dele af van de initiatieven die de Stichting Beeldverhaal Nederland in de komende jaren ontplooit. Is Haarlem een ééndaagsvlieg of is de SBN werkelijk in staat haar doelstellingen te verwezenlijken. Wanneer het haar lukt plannen te realiseren als de oprichting van een permanent documentatiecentrum of de instelling van een stimuleringsfonds voor striptekenaars, zal dit een grote stimulans voor de strip in Nederland betekenen. Voorwaarde is wel dat de SBN een structureel beleid gaat voeren, waarin samenwerking met alle partijen in de stripwereld noodzakelijk wordt. Pas dan kan optimaal gebruik worden gemaakt van alle aanwezige kennis en al het beschikbare materiaal.

Inhoud

- 4 **DAAN JIPPES** Rein van Willigen / Michel Nadorp
- 12 **BRIEVEN**
- 13 **BITS & PIECES** Ben Bits
- 14 **AKIRA** Rein van Willigen
- 16 **STEFAN VERWEY** Peter Nieuwendijk
- 18 **KUIFJE EN DE ALFASCHURK** Domien ten Berge
- 25 **COLUMN** Ed Nijpels
- 26 **BOEKEN**
- 30 **ACTUALITEITEN**
- 34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp

**Neerlands trots overzee,
Daan Jippes, was weer eens
in het vaderland. Rond 1980
verruilde hij de Nederlandse
Donald Duck voor het
Amerikaanse moeder-
bedrijf. In de VS hervatte hij
zijn Disney-carrière als
ontwerper op de
merchandising-afdeling en
later belandde hij bij Disney
Animation. Inmiddels heeft
hij daar ontslag genomen.
Hoe het hem daar is
vergaan, wat zijn visie op
Disney is en wat hem verder
zoal bezighoudt lees je in
navolgend vraaggesprek.**

Daan Jippes

Het is vijftien jaar geleden dat we elkaar voor het laatst hebben gezien. Wat ik me van je herinner is, dat je spontaan uit je dak ging als je het woord 'Disney' hoorde...

Daan Jippes: Ik heb altijd een affiniteit gehad met de Disney van vroeger. Een persoonlijke affiniteit. Ik wil er in zien wat ik wil zien. Dat wil niet zeggen dat ik alles onderschrijf wat Disney, in die tijd, heeft gedaan en doorgemaakt. Een deel ervan appelleert aan mij.

Welk deel?

Dat is heel moeilijk. Laat ik zeggen, het werk van bepaalde mensen, vroeger, bij Disney, die in een positie waren om er een stempel op te zetten. Er zijn talloze – lange en korte – filmpjes, die mijn bewondering wegdragen. Die levensvisie deel ik; daar wil ik ook deel van uitmaken. Daar is op dit moment heel weinig van over. Dat komt, omdat die mensen weg zijn, maar ook omdat het

management op het ogenblik niks met Disney te maken heeft. Het zijn mensen, die daar ingebracht zijn door de aandeelhouders.

Over wie praat je?

Katzenberg, Eisner, maar ook de club, die door die mensen benoemd is en die ons vertelt hoe we moeten werken. Maar één ding moet ik wel zeggen: Disney heeft faciliteiten, die niet één andere studio in de wereld heeft. Daarbij hoop ik dat de continuïteit eens een richting uitgedraaid wordt, die mij wel gaat bevallen. Er zijn een heleboel mensen bij Disney, niet op het management-niveau maar daaronder, die in zekere zin hetzelfde willen als ik, maar die zitten ook te wachten tot het tijd weer gaat keren. Dankunnen ze – hopelijk – gaan doen wat ze willen.

Heeft de top dan niet in de gaten, dat het op de 'werkvloer' rommelt?

Dat interesseert ze niet. Het management is

getraind in het geld binnenhalen en ze denken: 'De werkvloer volgt ons'.

Hoe voel jij je daarin?

Na verloop van tijd breng je voor jezelf in kaart, waar jij je bevindt. Je kan twee dingen doen: Zeggen: 'Ik vind het verschrikkelijk. Ik ga weg'. Maar je kunt ook zeggen: 'De onmiddellijke werkomstandigheden zijn toch leuk en ik werk samen met mensen waar ik het goed mee kan vinden'. Het werk wat ik doe, vind ik toch leuk om te doen. En de continuïteit ... Dat kan je van andere studio's nooit zeggen. **Ralph Bakshi** heeft nu weer een film (Ralph is de maker van onder meer *Fritz the Cat* en *Lord of the Rings* – RvW), *Cool World*, maar het is ook *Cool World* Productions, die deze film doet, dus ... een eenmalig produkt. Als zo'n film klaar is wordt iedereen ontslagen. Na zes maanden wordt de film uitgebracht. Als het een hit is, zou het resultaat daarvan kunnen zijn, dat hij weer een productie gaat opstarten. Dan kan

je weer aangenomen worden. Maar ondertussen moet je maar zien waar je je geld vandaan haalt.

Wat dat betreft is Disney een merkartikel, met een bepaalde garantie, alhoewel ze die ook niet altijd waarmaken.

Je hoort toch steeds vaker van mensen, die iets van Disney verwachten, zeggen: 'Tja, ik vind het maar niks!' Je hebt mensen die afvallen. Maar als er toch een groot publiek blijft voor dat produkt, wat de naam Disney draagt, dan blijft het doorgaan. Er komt geld binnen en dat kan weer geïnvesteerd worden in een volgend produkt.

Is het werken bij Disney wel bevredigend?
Ja.

Idealisme?
Nee.

Bij je vertrek naar Amerika had je een bepaald idee in je hoofd. Is dat beantwoord?

(aarzelt) Nee. Je begint aan iets met een idee. Maar je moet wel zo wijs zijn, om dat idee te laten varen en naar de realiteit kijken en dan beslissen: 'Is het 't waard? En moet ik er mee doorgaan, ja of nee?'. Ik vind het 't waard om door te gaan, omdat er een aantal dingen zijn, die mij bevallen. Zoals de club mensen, waar je mee werkt. Veel komen uit Canada. De Canadezen hebben een enorme 'talentpool', die zich over de gehele wereld verspreidt. Er zitten een paar Amerikanen waar ik het wel mee kan vinden, maar niet veel.

Glen Keane.

Die zit er bij, maar daar heb ik niet veel mee te maken. Tot nu toe heb ik aan produkties gewerkt, waaraan hij niet heeft mee gewerkt. De Duitser **Andreas Déja** ... Weinig grote namen verder.

Links en onder, kalenderplaten voor Donald Duck weekblad

Noem eens namen van produkties waaraan je hebt meegewerkt.

Ik heb meegewerkt tijdens het voorbereidende werk van *Beauty and the Beast*, maar daarvan is niets in de film opgenomen. Ik werkte voor een producer die nog geen regisseur had aangenomen. Met andere woorden; wij werkten 'ins blauen hinein'. Toen er een regisseur kwam, had deze er een andere visie op. Die wilde een ander kant op. Ik ben op dat moment aan *The Prince and the Pauper* gaan werken. Meer dan een jaar, in diverse disciplines. Ondertussen, zoals gezegd, twee maanden aan *The Rescuers Down Under* om wat scènes te onderzoeken.

Reanimeren ...

Maar dat heeft tot niets geleid, omdat ze het anders zijn gaan doen.

Is dat niet frustrerend werken?

Totaal niet. Je moet weten wat je doet. Laat ik het zo zeggen, je staat slechts op de nominatie om gebruikt te worden. Het is aan de regisseur om dat te bepalen.

Is deze beïnvloedbaar?

Jazeker. De regisseur, het zijn er meestal twee, is ook maar een mens, die te maken krijgt met het management. Aan de ene kant begint 'ie te doen wat nodig is – hij volgt zijn visie – en aan de andere kant heeft ook het management zijn wensen, haar wensen. Dat is vrouwelijk om de één of andere reden, merkwaardig, hahaha. Hij probeert beide gedachten te bevredigen, maar het management drukt vaak door waarvan ze denken wat nodig is. Ik zit natuurlijk, ten opzichte van mijn regisseur, in een zelfde soort situatie. Ik lees het script en ik wil het omvormen tot iets waarvan ik denk dat het zo het best is, het interessantst. Dan moet ik het verko-

pen aan mijn regisseur. Ze vertellen ook precies wat je moet doen en hoe lang de scène duurt. Anders doe je verkeerd werk.

Opvallend bij films als *The Little Mermaid* is de snelheid waarmee ze verteld worden: snel, snel, snel. Je wordt afgeleid van het niet aanwezige verhaal.

(zuinigjes) Ja. Men wil ook graag elke scène kort houden. Van cut naar cut. Voor storymensen is dat vervelend. Soms willen ze iets wel eens lekker laten uitdijen. Dat kan dan niet, want het management ... De attentiespanne van de jeugd is kort, hoor je dan. Die willen snelle beeldwisselingen.

Als je daar – als het al zo i – aan toe blijft geven, kunnen ze ook, na verloop van

tijd, niet anders meer kijken.

Je kan maar één verhaal vertellen en dat heeft altijd hetzelfde tempo.

En Disney sluit daardoor zijn eigen verleden af.

Maar daar wil het management op dat moment niks mee te maken hebben; die willen zelf succes hebben. Korte termijn-werk. Dat is zaken doen in Amerika nu eenmaal.

Is die marketing dan zo belangrijk bij Disney?

Die is overall belangrijk. Bij alle films. Marketing beslist wat er gaat gebeuren. De rest volgt.

Binnenkort schrijft de marketing het verhaal.

Dat doen ze al. Wat marketing doet, is het schiften in het aanbod van mogelijkheden. Bij Disney heb je een afdeling die 'development' heet. In principe komen daar de voorstellen voor films voor de komende vijf jaar binnen en worden er ook ontwikkeld. Dan gaat de marketing beslissen welke commercieel het meest aantrekkelijk zijn. Als de uiteindelijke beslissing genomen is welke niet en welke wel, dat gaat de marketing zich er ook weer mee bemoeien. McDonald's komt er al een paar jaar van te voren bij. Disney heeft een contract met McDonald's voor zogenaamde 'tie-ins' tussen hun producten. Die twee zijn partners. Voor *Beauty and the Beast* (Belle en het Beest, komt met Kerst '92 in de Nederlandse bioscopen. RvW) heeft McDonald's een zijsprongetje gemaakt naar *American Tail 2* van Amblin (deze films liepen beide eind '91 in de filmpaleizen van de VS. RvW). Wat de reden daarvan is weet ik niet.

Omschrijf je functie eens.

Ik werd van *Beauty and the Beast* overgeplaatst naar *The Prince and the Pauper*. Dan kom je op de loonlijst en maak je deel van het budget uit van *The Prince and the Pauper*. Boekhoudkundig kun je dus verplaatst worden van de ene naar de andere film. Niet dat je dan meer gaat verdienen. Van de regisseur krijg je te horen wat ze nodig hebben. Ik begon als storyman. Op het moment dat ik er bij kwam was het verhaal al rond. Het storyboard was al getimed. Men kwam uit op

45 minuten. Dat was ook het oorspronkelijke idee: een hoofdfilm. Het verhaal is ingewikkeld genoeg om er een volle tekenfilm van te maken, van anderhalf uur. Maar daar was het management weer. Die vonden het te lang en er moesten scènes uit. Zij wilden het uitbrengen met *De Reddertjes*. Dan zou de filmvoorstelling te lang worden.

Ze hadden misschien *De Reddertjes* wat in kunnen korten.

Maar die was al in een verdere fase. Dus er moest aan gewerkt worden: scènes er uit, herschrijven. Daar begon ik. Uiteindelijk kregen we te horen dat het verhaal binnen 23 minuten moest. Dat was een heel probleem.

Dat is het verhaal niet ten goede gekomen.

Inderdaad. Het is allemaal veel te gehaast.

Jammer, want aan de ene kant is de film schitterend – tekenwerk – en van de andere kant denk je: 'waar gaat het verhaal nu weer heen?'

Een simpel voorbeeld: Donald was in deze film een veel belangrijkere figuur. Dat is er nu helemaal uit.

Okay, maar met deze film wilden ze duidelijk terug naar de jaren '40.

Ze wilden terug naar *The Brave Little Tailor* uit '38, *The Scroogers' Apprentice* uit '40 en *Mickey and the Beanstalk* uit '46.

Dat kun je aan de oren zien.

Precies. Daar heb ik ook een hand in gehad: hoe Mickey er uit moest zien. **Andreas Déja**, de supervisor/animator van Mickey, hield dat in de klauwen. Alles kwam bij hem terecht; Andreas moest alles corrigeren.

Ik krijg ook de indruk dat Mickey in deze film wat kleiner is, maar dat kan ook komen door 'het spelen' met de perspectieven.

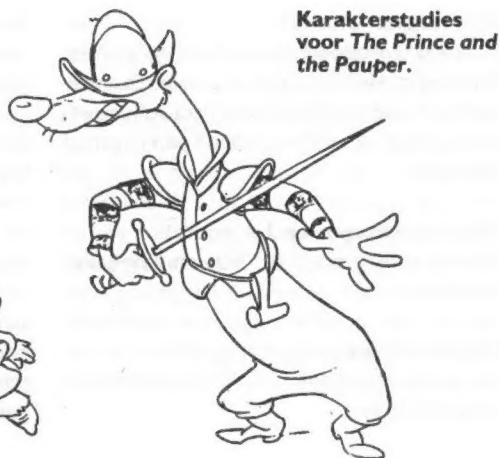
Katzenberg heeft ons altijd op het hart gedrukt dat hij **David Lean** wilde (de regisseur van onder meer *Doctor Zivago*. RvW). Scale, dat wou-ie.

Het is zelf een klein mannetje ...

De figuurontwerpen die wij hem voorleg-

Storyboardschetsen *The Prince and the Pauper*

gen, moeten ook altijd veel haar hebben: hij is zelf kaal. De man heeft het heel hoog geschopt hoor. De man was al een succes bij Paramount Pictures. Hij weet precies hoe hij aan de haren moet trekken. Hij weet alle technieken. Hij weet mensen te manipuleren. In de gehele filmindustrie is hij de man die het meest aan de telefoon hangt, de meeste contacten heeft en allemaal persoonlijke relaties heeft met alle filmsterren.

Prettige man om mee samen te werken?
Nee, nee. Hij is zeer uitgesproken in zijn mening. Dat wil niet zeggen dat hij het altijd bij het rechte eind heeft. Het feit dat je hem niet kunt omlullen betekent: 'Hij ziet het juist en jij niet!'.

Is Disney een menselijk bedrijf?
Nee

Was dat voor jou een tegenvaller om dat te ervaren?

Toen ik in '81 bij Disney kwam, niet bij de tekenfilm, maar in de merchandising, was het veel menselijker. Dat is het nu helemaal niet. Menselijk naar Amerikaanse begrippen; dat is weer heel anders dan hier. Ik zit daar als Nederlander, maar ik zit daar voornamelijk als mens. Hetzelfde verhaal hoor je van de Canadezen en van andere nationaliteiten.

Waarom ben je weggegaan bij Disney?

Je bent altijd van mensen afhankelijk. Met *The Prince and the Pauper* heb ik het enorm naar mijn zin gehad. De regisseur was een minimaal capabele regisseur. Hij weet wel iets voor elkaar te boksen, maar qua visie ... nee. Ik heb niet kunnen ontdekken wat dat is. De producent was iemand naar mijn hart. Ook van buitenaf aangetrokken. Ook iemand die eens wilde proberen iets anders te doen. Hij kwam net als iedereen die bij Disney komt met ideeën. Door die ideeën word je gefrustreerd. Dan kun je twee dingen doen: of je past je aan, of je gaat weg. Hij is weggestapt in die zin, dat hij naar televisie is gegaan. Hij heeft mij altijd de ruimte gegeven om andere dingen te doen. Dus naast het storyboard. Ik heb me een beetje met art direction bemoeid, character direction en later lay-out en zelfs twee maanden animatie. Animatie was het leukste. Ik zat, zoals dat heet, niet op

footage (Een bepaalde hoeveelheid afleveren binnen een bepaalde tijd. RvW). Het budget had ruimte om mij dat te laten doen. Ik had ook naar *Aladdin* kunnen gaan. Drie seconden zijn in de film te zien. Voor *Aladdin* was ik zes maanden ingehuurd. Dat werden er der tien. Mijn ervaring met die producent was veel minder. Dat was een centeneuker en een management-likker. Een zeer zakelijke man. Ik kreeg heel weinig gelegenheid dingen naast het storyboard te doen. Ik heb het wel geprobeerd. Dan was het wel zoets van 'Leuk' en werd het weer weggelegd. 'Ga maar terug naar story.'

In feite werk je dan niet voor Disney maar iedere keer voor een andere producent.

Ik heb mijn periode uitgezeten en alles gedaan wat er gevraagd werd. Mijn contract, dat ik met Disney voor drie jaar had getekend, was voorbij. 31 augustus. In mei werd ik al steeds gevraagd of ik doorging. Wil je je contract verlengen of een nieuw tekenen? Het volgende was voor vijf jaar. Daar had ik geen zin in, dat was me te lang. Ik doe het liever per jaar, of liever nog per film.

Waarom willen ze je hebben?

Ze vinden het wel goed, wat ik doe. De art-director van *Roger Rabbit 2* zei: 'Daan, als je klaar bent, wil ik je hebben voor *Roger Rabbit 2* (De regisseur is nog niet tevreden over het nieuwe script, vandaar dat de aanwezige staf zich voorlopig werpt op een enkele *Roger Rabbit*-short. RvW).

Vind je vijf jaar bij Disney te lang?

Ja, want dan zit je vast. Een contract, denk je,

is een overeenkomst tussen twee partijen. Maar het contract is van dien aard dat ik niets mag en Disney mag me ontslaan. Ik heb geen zekerheid. Ik mag niet weg. Doe ik dat toch, dan kom ik op een zwarte lijst. Dan mag je nooit meer terugkomen.

Wie is Daan Jippes?

(schrikt) Hè! ... Oh nee, kom nou. Iemand die nooit tevreden is. Iemand die altijd gauw verveld raakt en bang is in een soort beerput te geraken. De vrees om altijd hetzelfde te moeten doen en daardoor waarschijnlijk het zicht dreigt te verliezen op mijn kwaliteit van mijn werk. Dus ik ben altijd op zoek naar iets anders. Vandaar dat die vijf jaar iets is, wat ik heel donker in zie. Ik wil eigenlijk twee dingen doen. Drie dagen in de week overdag storyboard voor een studio, Disney of een andere studio, dat doet er niet toe en de rest van de week thuiszitten freelancen voor wat dan ook. Ik ben naar de personeelschef gegaan met dat voorstel, maar hij zei: 'Dat kunnen we niet doen, want dan wil iedereen zo'n contract en kunnen we nooit een film op tijd af hebben.' Ja, maar dan moet iedereen dat wel willen.

Je bent een soort handelswaar geworden?
Ja.

Hoe voelt dat?

Dat zijn ze daar allemaal.

Je kunt naar een baas toestappen, een baantje aannemen en als het je niet meer bevalt, ga je weg. Die vrijheid wil iedereen. Je wordt ingehuurd door die baas om een bepaalde behoefte te vullen. Hij heeft mensen nodig om dat werk te leveren. In zekere zin help je hem, maar jezelf ook.

Hoe staat de Amerikaanse vakbond tegenover dergelijke contracten c.q. eisen?

Ze vechten daar wel tegen. Iedere drie jaar moet het contract tussen de producent en de vakbond weer herzien worden. Vakbonden hebben al te vaak hun neus gestoten, maar ze blijven het proberen. Iedere drie jaar proberen de producenten weer minder ...

Is Disney een aardige werkgever?

Nee! Een van de strengste.

Streng hoeft niet onaardig te zijn.

Onaardig. Geen respect.

Storyboardschets voor *The Prince and the Pauper*

Ik zie dat niet als Disney, maar als de mensen die daar het beleid bepalen. Die mensen zijn niet geliefd bij mij en bij velen. Dat voelt vervelend.

Heb je wel eens met mensen als Eisner contact gehad?

Och ... dat zijn van die zonnegoden. Daar kom je niet bij. **Franquin** mocht hem eens een keertje de hand schudden. Dat is al een hele eer.

Roy Disney struint in de studio rond.

Roy is in zekere zin een zeer machtige man. Als Roy er is, is **Katzenberg** heel vriendelijk tegen hem. **Eisner** ook. Want door Roy zitten ze daar. Roy is een hele rijke jongen. Hij koopt links en rechts kastelen.

Hij heeft, dacht ik, de tekenfilmopoot onder zich. Hoe groot is zijn invloed?

Hij heeft geen invloed. Niemand respecteert zijn visie. Hij weet niks van tekenfilm af. Hij is wel 'president of animation', maar weet er niks van af.

Wat doet-ie dan?

Ceremonieel. Als er in Parijs een kasteel wordt geopend is het door Roy Disney. Het zijn meer van die koninginnen, van die prinsessen Beatrix. Hij is promotie, een soort Mickey Mouse.

Wel gezond om daar te werken? (aarzelend) Jawel.

Hoe reageer jij je af?

Er wordt geroddeld, ontzettend geroddeld. Echt waar. Het morrend landvolk. De heer zit daar hoog in zijn kasteel en het volk mort, maar ploegt wel voort. Om de penningen af te dragen.

Waarom ploegen ze dan voort?

Omdat ze een contract hebben getekend, hahaha ...

Macht ontstaat als je het geeft.

Als jij het niet tekent, vinden ze wel weer iemand anders.

Een studiostaking, zoals in '41, zie jij niet gebeuren?

Nooit! Je weet donders goed, wat je te wachten staat als je het contract tekent. Je kiest ervoor. Voor je tekent, weet je ongeveer wat Disney doet.

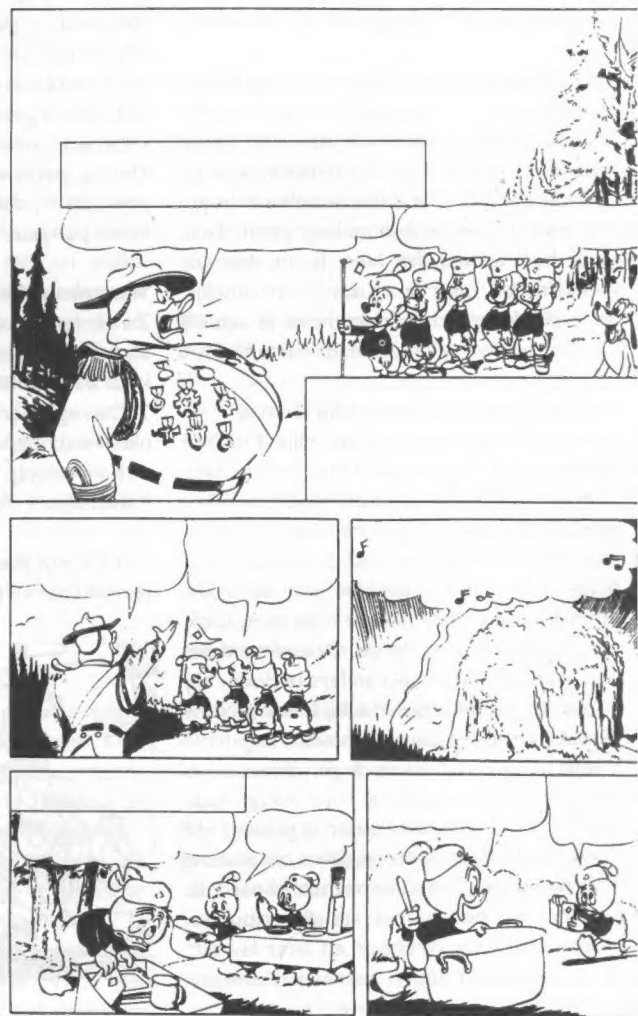
Nog een proefperiode voor je het contract tekent?

Ja, maar die is voornamelijk ten gunste van de werkgever. Om te kijken of je voldoet. Maar als je besloten hebt een contract te gaan tekenen, dan weet je wat je de komende jaren te wachten staat en dan verlekker je je er al op, om met die regisseur te werken en met die figuurtjes. En dan denk je niet aan het management. Je weet wel dat je wordt afgeperst en je weet dat je voor je salaris hard, heel hard, bikkeldhard moet on-

derhandelen. De volgende keer neem ik een advocaat in de arm. Ik ben onderbetaald. En waarom? Omdat zij destijds stelde dat ik nog geen animatie-ervaring had. En waarom zouden ze je dan, zoals jij dat zei, naar behoren betalen? Ik ging er ten opzichte van waar ik vandaan kwam, de publikaties van Disney, zo'n \$200 per week op achteruit. Dat is toch ongemanierd. Maar je hebt te maken met de vakbondstabellen. En daar houden ze zich aan. Onzin natuurlijk, want iemand met een goede reputatie, zoals Andreas, verdiende drie keer zoveel als de vakbondstabel. Hij is goed, ze waardeerden hem; hij is belangrijk.

Je balans tot nu toe opmakend, bespeur je dan een teleurstelling of is het meegevallen?

Je maakt stadia door. Aan het begin denk je dat het zo is, je kijkt om je heen na verloop van een aantal maanden en dan weet je dat het niet zo, maar anders is. Dan ga je door een fase heen van accepteren, verwerken, bekritisieren. Maar hoe ga je verder? Als je verder gaat, accepteer je het. Maar je keurt het niet goed. Zoon is bedroefd; zijn ouders vallen hem tegen. Maar je gaat door! Als je het drie jaar doet en je weet hoe je jezelf, met je eigen denkbeelden, daar onder moet handhaven, en je, zoals ik, besluit weg te gaan, wetende dat je in de toekomst terugkomt ... Puur en alleen om de dagelijkse praktijk. Op het scherm komen dingen, waarvan je denkt: 'Toch niet slecht!' On-

danks wat er tegenwerkt.

Heeft deze ervaring van jou een ander mens gemaakt?

Ja, maar ik wil niet zeggen dat dat door die ervaringen bij Disney is. Amerika, het leven. Ik zit er nu elf jaar.

Zou je het weer doen?

Uiteraard. Absoluut. Ja.

Wat is er aan jou veranderd?

Tjonge ... Ik heb mij gewaagd in situaties en omstandigheden die mij nooit waren overkomen als ik in Nederland was gebleven.

Voorbeeld.

Ik probeer het in heel algemene termen, een beetje vluchtig, theoretisch samen te vatten. In Nederland was het natuurlijk ook gebeurd, maar op een andere manier. Het had meer in het verlengde gelegen van wat er voor mij in Nederland was overkomen. Met andere woorden: de Amerikaanse impulsen hebben mij gedwongen mijn percepties en mijn vooroordelen, hoe ik voordien was, te herzien.

Wat heeft jou bewogen om bij Disney te willen werken?

(stilt) Ik zou in principe ook voor Warner Bros. kunnen werken, maar daar vind ik iets incompleets aan. Als je de oude filmpjes terugziet, dan zijn de figuurtjes goed gete-

kend, en de karakters zijn ook leuk, maar zoals het in beeld gebracht werd, is het zeer simplistisch. Dat waren de verhaaltjes ook. De ene figuur slaat de ander op zijn hoofd en gaat rennen. Jacht; een chase. Het canvas wat die verhalen bestreek zag er altijd hetzelfde uit. Bij Disney was het wat ruimer, af en toe 'de Nachtwacht'. De expertise die nodig was om een typisch Disney-verhaal te visualiseren op het scherm, was veelzijdiger. Daar kwam wat meer bij kijken. Meer kennis van lay-out, kleurgebruik en de menselijke emotie. Dus heeft Disney mijn voorkeur.

De oude Tom & Jerry-filmpjes vind ik leuk.

Maar daar zijn toch weer bepaalde dingen, die mij er niet aan bevalen. De karakters zijn zo zeer, zeer, zeer één-dimensionaal. Ik vind ze ook niet leuk. Die muis doet de meest wrede dingen met die kat en hij lacht er nog om ... Dat vind ik niet leuk.

Dat ervaar je als wreed?

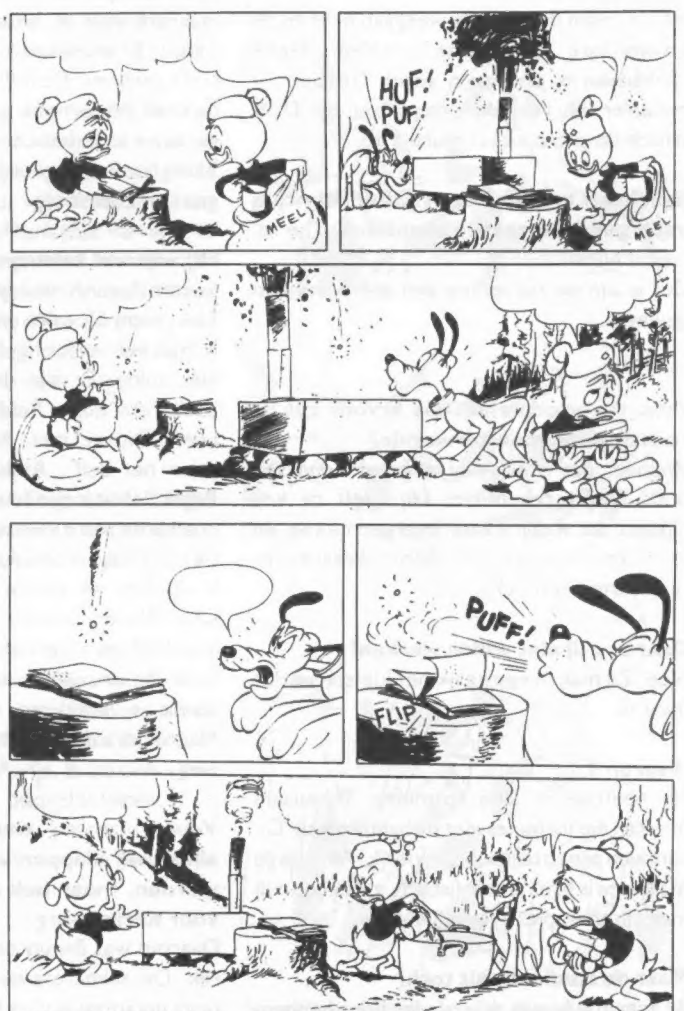
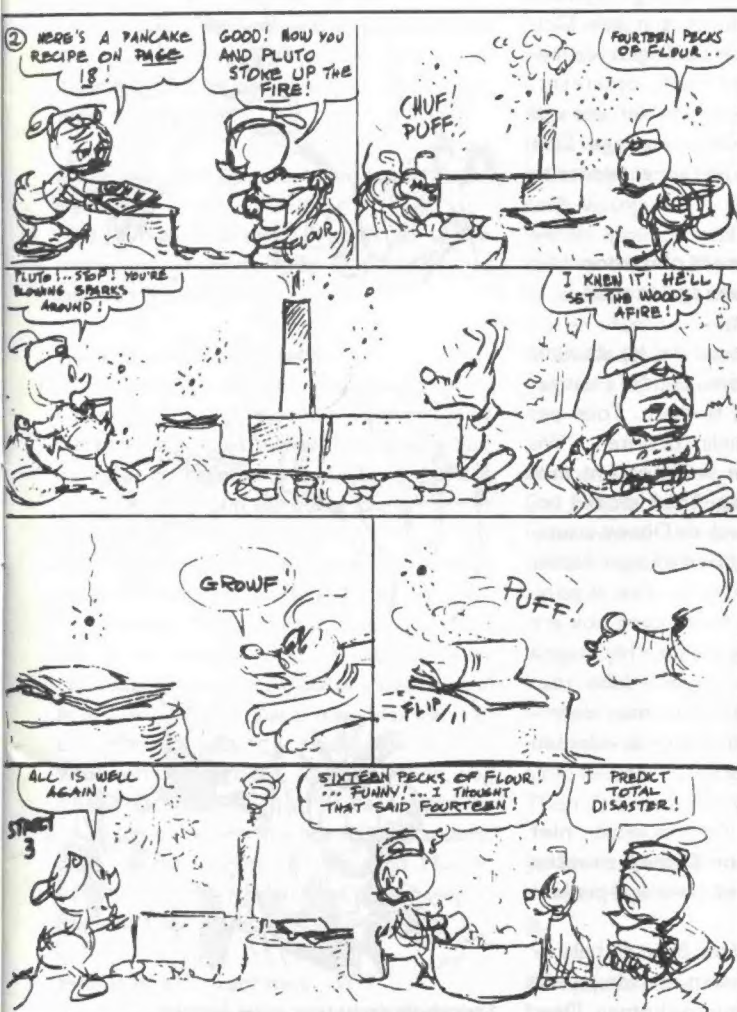
Maar ik vraag me af, wat daar de humor van is. Als je volledig accepteert dat een kat een muis achterna gaat en dat een muis de rol omkeert is ook wel leuk. Maar als je daar maar op doorgaat en je blijft er op variëren. Elk filmpje van Tom & Jerry is hetzelfde filmpje. De ene keer is het een biljartkeu, de andere keer een grasmaaimachine. Het wordt er niet leuker op. Dat zie ik aan Tom & Jerry mankeren ...

Wat ga je nu doen?

Dat weet ik nog niet. Ik kan niet stilzitten. Ik moet wat doen. Ik was al een maandje of twee, drie voor **Thom Roep** (Hoofredacteur van het weekblad Donald Duck. Red.) bezig. 's Avonds. Mijn vrouw en ik hadden alle twee een baantje bij Disney. Zij werd afgevoerd, zoals dat heet. Reorganisatie. Ze probeerde wel iets te vinden, maar dat lukte niet. Al die tijd moesten wij het redden met mijn wekelijkse cheque. Voor ik bij Disney vertrok zei Diana al: 'Daan we komen \$400 per week tekort!' We konden rekeningen niet betalen. Toen heb ik Thom opgebeld en gevraagd of ik regelmatig iets voor hem kon doen. **Carl Barks** heeft 'junior woodchucks' in de jaren zeventig voor *Western Publishing* gepriegeld. Kleine paginatjes. Die heb ik op groot formaat getekend. Dat zijn zo'n driehonderd pagina's; een hele ruk. Ik heb een paar nieuw tien pagina-verhalen voor Duck gemaakt, covers en zo en één of andere reclame-campagne. En dat is godverdomme niet makkelijk, want we hadden enorme kosten. Ik moest minstens vijf à zes pagina's per week doen, anders lukte het niet.

Je wordt geen Fransman?

Nee, nee. Ik wil altijd weer terug om in de animatie te stappen. Dat is toch echt daar en niet hier. Je hebt Amblin wel in Londen, maar dat ziet eruit alsof ze het in één weekende kunnen afbreken.

FISH-VENDOOR
(MARKETPLACE-SEQ. "ALADDIN")

ALADDIN

En Don Bluth in Ierland ...

Ah... een concentratiekampbewaker. Werkelijk waar.

Ik vind hem een enorm aardige man.

Nee, het is een enorme manipulator. Oneerlijk. Mensen voorliegen en als hij betrapt is ze beschuldigen van dit en dat: 'niet dankbaar' en 'vuile zondaar'. Religie is erbij.

Gossip: Hij wilde zo graag Walt Disney zijn. In een toilet werd hij er op betrapt dat hij z'n haar aan het zwart verven was. In die spiegel wilde hij Disney zijn.

Alle mensen die bij Don weggaan hebben de gruwelijkste verhalen te vertellen. Gary Goldman is ook zo'n soort Goebels of Himmler. Hij wil iedere dag horen dat Don Bluth de grootste ter wereld is.

Don heeft toch bewezen dat er ruimte is voor goedgemaakte tekenfilms. The secret of Nimbh ...

Dat is zijn eerste en meteen zijn beste film geweest.

Banjo the woodpile cat, die ervoor zat, is toch ook een meesterwerkje?

Welnee, dat is allemaal overgetekend van oude Disney-tekenfilms. Hij heeft de konijntjes uit Robin Hood overgetrokken en daar katten van gemaakt. Enorme verneukerij; enorme verneukerij.

Daar zou jij niet willen werken?

Nee! Zij maken werkelijk het klefste wat er maar is.

Waarom?

Hij heeft voor alles formules. Tekenaars moeten die formules met de hand volgen. De verhalen zijn totaal onbegrijpelijk. All Dogs go to Heaven is bijna surrealistisch, zo slecht. Hij moet in therapie. Werkelijk waar.

Maar de studio draait toch?

Bij animatie kun je drie of vier flops hebben.

Kinderen reageren niet zo verschrikkelijk heftig op een slechte film als normaal volwassen publiek. Het duurt drie à vier films voor ze uiteindelijk doorhebben: 'Dit is niks! We hebben naar de kleren van de keizer zitten kijken'. Don Bluth kan niemand meer vinden die zijn films wil financieren. Ze weten dat het niks om het lijf heeft.

Is dat de reden dat Spielberg hem heeft laten zitten?

Wat er persoonlijk is voorgevallen weet ik. Na American Tail dacht Spielberg: 'Verrek, waarom zou ik afhankelijk zijn van Don Bluth?' Er waren ook strubbelingen wat betreft rechten. Don Bluth heeft, onterecht, bijna of geen credit gekregen. Het was wel vantevoren in het contract vastgelegd. Don Bluth heeft zelf gezegd niet meer verder te gaan met Spielberg.

Hij was wel teleurgesteld niet voor Who framed Roger Rabbit gevraagd te zijn?

Nee, want hij wilde niet.

Ik heb het verhaal gehoord dat hij absoluut niet wilde. Er zijn diverse studio's aangezocht om Roger Rabbit te doen. Toen pas heeft Disney met Amblin besloten: 'We doen het zelf'. Amblin heeft enorm met Roger Rabbit lopen leuren. Toen het een co-productie werd kwam ook de Disney-animatie erbij. Het is ook Amblin die Roger Rabbit II nu door wil zetten. Disney trok al gauw weg. Wat dat betreft is Katzenberg ook erg impulsief/manipulatief geweest. Hij begon voor de animators te zeggen: 'Jullie toekomst is verzekerd. Dit gaat maar door.' Maar zodra de film klaar was, was iedereen weg.

Voor Katzenberg zou The Rocketeer niet alleen de klapper voor Disney moeten worden, maar ook het prestige-project voor Katzenberg.

Daarom was Beauty and the Beast zo belangrijk. De animators moesten met de pencil-tests persoonlijk naar hem toe komen. Daar

zat 'ie zo van: 'I don't like it'. Dan kon die animator lullen wat 'ie wilde.

Jouw leven staat continu in het teken van Disney.

Wat is er dan anders?

Heb je nog een privéleven?

Dat zal best! Hahaha. Dat zal best wel. Ik woon met mijn vrouw in een huis. En drie katten. Ik heb geen zin om te zeggen hoe ons materiële leven eruit ziet.

Storyboardschetsen voor Aladdin

Dat interesseert me ook niet ...

Ik bedoel dit: je verlaat voor je werk Nederland en gaat naar Amerika. Nu heb je Amerika verruild voor Frankrijk. Ik ben privé mezelf. Waar ik ook verkeer.

Je bent net Bugs Bunny; je neemt je 'wortel' overal mee naar toe!

Ja, dat is ook altijd mijn levensfilosofie geweest. Ik wil nooit afhankelijk zijn van mijn omgeving, of van krachten die mijn lot gaan bepalen en waar ik geen vat op heb.

In feite doe je dat wel, want op een kracht als Katzenberg heb jij geen vat.

Maar ik kan altijd na vijf jaar of na drie jaar weer stoppen.

Maar dan ben jij weer een aantal jaren verder.

(fel) Ja, maar dat weet ik toch. Er is een uitlaatklep, er is een uitweg. Er is licht aan het eind van de tunnel.

Maar jij gaat die tunnel in.

Als Katzenberg voor de ingang van die tunnel zou staan ga ik er niet eens in. Je ontmoet ze pas halverwege die tunnel. Dan kun je niet meer terug; dan moet je door. En je ziet licht achter hem, tussen zijn benen door en over zijn kale hoofd heen.

Maar wat me niet bevalt is de situatie rond de strips in Nederland en België. Het zijn geen vermoedens. Het gaat naar beneden. Om je dan in die fuik gewerkt te hebben, waar inderdaad geen andere oplossing voor is, vind ik heel erg ernstig. Dat is misschien één van de redenen waarom ik nooit gekozen heb voor een stripcarrière. Er is maar één weg die je kunt bewandelen en als die weg toevalig opgebroken wordt door iemand anders, dan zit je met je snuffel in het zand. Maar ik wil altijd door. Ik wil altijd dat er een weg is; misschien een zijweg.

Heb je nog contact met Barks?

Nee, nee, dat hoeft helemaal niet. Daar doe

ik hem geen plezier mee en in die zin dan ook mezelf niet. Niet dat hij onaardig is, maar hij wil echt losgemaakt worden van dat hele circus. Iedere keer als er iemand op bezoek komt gaat het circus weer draaien. Dan moet 'ie weer mee. Dat vindt hij niet leuk, daar wil hij vanaf. Met z'n 90e verjaardag heb ik hem een doos gestuurd. Een kruik jenever. Met een originele tekening van mij erbij. En een brief. Onmiddellijk antwoord gekregen. Hij schreef ondermeer dat jonge tekenaars de fakkels allang hadden overgenomen en hij geen functie meer had. Hij was ook opgehouden met schilderen. Hij had nu zin om te retireten. Dus, daarmee was de kous af.

Hoe zie jij je oude dag voor je? Blijf je tot in de lengte van jaren in Amerika wonen?

Nee, hopelijk niet. Carrière en welzijn, geestelijk welzijn kun je daar niet scheiden. Mijn welzijn is ontzettend afhankelijk van wat ik doe en hoe ik het doe. Hoe ik mijn opdrachtjes voldoe; of ik daar tevreden mee ben en of mijn omgeving daar tevreden mee is. Dat is welzijn voor mij. Daarmee kan ik genieten van het leven, als er nog tijd voor over is.

Hoe doe je dat?

Dat heet in het Engels: 'Stop and smell the roses'. Er zijn hier geen rozen voor handen. In die zin doe ik dat. Dan kijk ik naar de lucht bijvoorbeeld.

Kom je ooit terug naar Nederland?

Kan. Als Parijs afgelopen is. Wie weet. Er kan veel gebeuren. Dat zijn weer gevolgen die ik niet kan vermoeden. Waar ik ook zit, ik kan altijd tekenen. Ook in Parijs. Ik zal ook voor Thom 's avonds blijven doorploeteren.

Je vindt het ook leuk om te doen. Je ervaart het niet als werk?

Ja.

Ben je een tevreden mens?

Jawel ...

Karakterstudies voor Aladdin

Een gelukkig mens?

Nee, dat ben ik nooit geweest. Ik weet niet wat een gelukkig mens is.

Te weinig rozen om je heen?

Dan koop ik ze wel.

Als ik het geld niet zou hebben en ik zou rozen om me heen willen hebben, dan zou ik me ongelukkig kunnen gaan voelen. Niet voldaan.

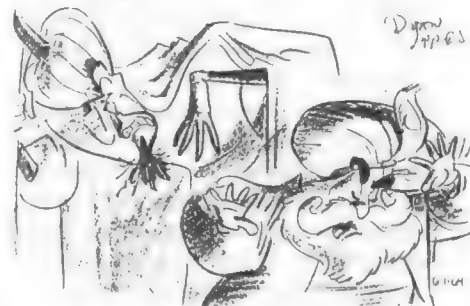
Als Walt Disney nu binnen zou komen, wat zou je hem vragen?

Ik zou eerst sterk aan me zelf twijfelen, maar als je accepteert dat Hij het is, dat Hij terug is, dan zou ik me er eerst van vergewissen van het feit of Hij weet wat er aan de hand is. In Zijn naam. Ik zou graag van Hem horen wat Hij vindt dat daar moet gebeuren. Of Hij vindt dat er iets moet gebeuren. Als hij zegt: 'Best zo, jochie', dan zeg ik: 'Dan is Hij Disney niet meer, dan ben ik het!' Dan ben ik meer Disney dan Hij.'

Rein van Willigen

Bewerking Michel Nadorp

(Met dank aan Tijs Bagchus en Wilko van Dijk voor het met bloedspoed voeden van de computer met bovenstaand vraaggesprek).

Storyboardschetsen voor Aladdin

Open brief aan de heer Eiso Toonder

Mijnheer,

Ik moet beginnen met een citaat om het kader voor mijn reactie aan te geven:

De begrafenis van Hans.

Dick Matena sprak een gevoelig woord;

Marten Toonder liet zich horen. Daarna

vroeg de heer in het zwart 'Wil iemand

nog iets zeggen?' ... (Stripschrift, 25e jaargang,

nummer 4 en Viking, nummer 3/4).

Op gevaar af in den lande een Boeotisch geschreeuw te veroorzaken, kan ik het toch niet laten, naar aanleiding van bovenstaande regels en wat er in de tekst op volgde, een paar opmerkingen te maken en u enige vragen te stellen.

Kennelijk was u, nadat Marten Toonder zich had laten horen (via enige door u met omfloerste stem uitgesproken volzinnen), verbijsterd door een stilzwijgen, dat u aanvankelijk gepast voorkwam en vlak daarop kennelijk toch weer niet.

Waar bleven op die dag uw eigen woorden over de gestorvene tot lering ende opbeuring van de aanwezigen? U somt achteraf in een logisch uitzijnde beschouwing een aantal zaken op die kennelijk uw verwarring hebben veroorzaakt. Dat maakt het mij gemakkelijk u van repliek te dienen en aan te geven hoe bij mij ontsteltenis ontstond, en wel tijdens het lezen van uw ontboezeming.

Allereerst, mijnheer Toonder: vanwaar de pretentie uwerzijds om vrijwel het gehele Nederlandse stripwereldje eens even de mantel uit te vegen? Daarnaast is het moment eveneens slecht gekozen, want aan de tot nu toe verschenen Henk van der Meijden-achtige fondantverhalen met betrekking tot de overledene, is nog wel het een en ander in relativerende zin toe te voegen. En het is met het oog op de nagedachtenis van de overledene te hopen dat dit de komende tijd gaat gebeuren. Wellicht is dit een aanzet daartoe.

De legendevorming is al begonnen. U noemt Kresse de 'Rembrandt van de striptekenaars'. Dat is natuurlijk niet verboden, maar het getuigt van uw onbekendheid met het feit dat dit nu juist één van die schilders was, waarvan Hans Kresse niets moest hebben; Frans Hals, dat was de ware. En gezien uw overige opmerkingen was stilzwijgen van uw kant, nadat u op 17 maart uitsluitend een lesje wist op te zeggen, ècht beter geweest. Uw verontwaardiging zal wel eerlijk gemeend zijn, maar u geeft hiermee blijk van een volslagen gebrek aan inzicht en timing.

Welke uitgever, mijnheer Toonder, zou de dringende behoefte moeten hebben gehad nog iets aan de fraaie woorden van de heer Matena en die van de heer Toonder senior toe te voegen? Men kon er toch

alleen maar, al was het ook onbedoeld, iets aan af doen? En daarvoor was het in Oosterbeek noch de plaats, noch de gelegenheid.

Het Stripschap, mijnheer Toonder, zou er zonder Hans Kresse niet geweest zijn? Dat is beledigend voor de oprichters en minachting van hun bedoelingen. Slaat u verder het reglement van dit gezelschap (hun woorden) en de onderscheidene nummers van het verenigingsorgaan (hun daden) er maar eens rustig op na; dit kan verhelderend werken.

Inderdaad, mijnheer Toonder, de Kressekring zou zonder de bekendheid van de naamgever geen Kressekring hebben geheten maar niettemin onder een andere naam zijn opgericht. Kennelijk hebt u zich voor het gemak ook maar niet verdiept in de doelstellingen van deze stichting, die ondersteuning van behoeftige stripmakers als een belangrijke taak op zich heeft genomen, maar op dit pad nog slechts enige wankele pasjes heeft kunnen zetten. Geld speelt namelijk voortdurend een rol, mijnheer Toonder. Maar dat terzijde, het punt is hier: wie moet nu eigenlijk wie bedanken?

Voorts zouden de stripverzamelaars iets hebben moeten zeggen, mijnheer Toonder? Stripverzamelaars, van tijd tot tijd wel eens om een handtekening of een 'krabbeltje' in hun mooie dure album vragend, die als 'dank' voor hun aankoop met een kluitje in het riet werden gestuurd?

En mogen die nu ook plotseling iets in het midden brengen? Zij die jarenlang door het kopen van stripboekjes mochten bijdragen aan het rinkelen van de royalty-kassa zonder verder ook maar iets in de melk te brokkelen te hebben? Weliswaar wisten enkele heethoofden in het verleden geen andere (uiteraard verkeerde) uitweg dan het maken van illegale uitgaven om hun verzamelaarsbehoeften te bevredigen, maar alleen samenwerking via schappen en kringen (dus het maken van

een vuist) kon toen zekere stripmakers overstag doen gaan en toestemming doen geven tot het maken van herdrukken, hetgeen deze mensen zelf ook geen windeieren legde.

Aanwezige uitgevers, verenigde of individuele verzamelaars, ze zwegen, overwelddigd als ze toch ook allemaal waren door het verscheiden van de maëstro. Als persoon door velen òf op handen gedragen òf verguisd, maar door allen als uniek talent ademloos bewonderd. Waarover dan nog te spreken op zo'n moment?

Een veelzeggende stilte, mijnheer Toonder!

Gert Faken, Haarlem

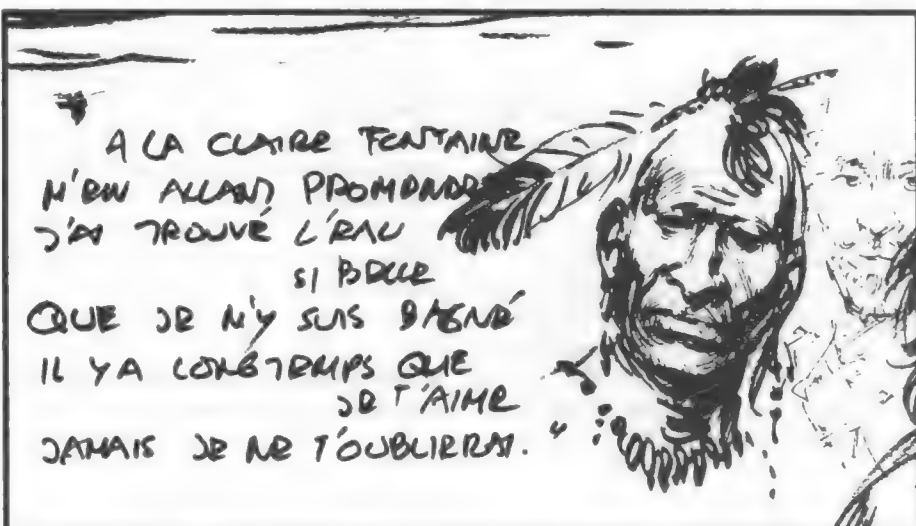
Open antwoord aan de heer Faken te Haarlem.

Geachte heer Faken,

Uw brief heb ik met belangstelling gelezen.

Voor uw beschrijving van stripverzamelaars heeft me getroffen. Zelf zou ik zo ver niet hebben durven gaan: vragend om een handtekening of een krabbeltje en zich met een kluitje in het riet voelend als de stripmaker wel wat anders te doen had. Inderdaad: dat soort verzamelaars vindt dat ze de auteur moreel verplichten door hun aankopen; maar hun uiteindelijke motief is zuiver winstbejag – een originele (hand-)tekening in hun collectie verhoogt immers de geldelijke waarde daarvan.

Gelukkig, nietwaar, zijn er ook verzamelaars die tot aanschaf overgaan omdat ze gegrepen worden door de kwaliteit van het gebodene. Die hebben geen handtekening of krabbeltje nodig. Zij behoren tot het echte publiek van de stripmaker; zijn illustraties zijn voor hen mooier en waardevoller dan zijn krabbeltjes. Zodat zij het zijn die de royalty-kassa doen rinkelen; terwijl de zameling van handteke-

Voorkant overlijdenskaart Hans Kresse

STILTE

ningjagers vaak overwegend uit tweedehandsjes bestaat, waar de auteur dus geen inkomsten van heeft.

Dat brengt mij als vanzelf op uw behoeftige stripmakers. Ja, ja – ik had mij wel degelijk verdiept in de doelstellingen van de Stichting De Kressekring. Volgens Artikel 2, sub. 1-b, wil de Stichting de materiële welstand van Nederlandse illustratoren bevorderen. Bij lezing daarvan kreeg ik geen tranen in de ogen, want uw gemakshalve verwoording bevestigt mijn vermoedens: het gaat hier om behoeftige stripmakers. Maar volgens welke kwalitatieve normen is iemand een 'stripmaker'? Wie bepaalt die normen? En wie de behoeften?

Hetgeen mij naar Rembrandt voert. Diens faam reikt, terecht of ten onrechte, iets verder dan die van Frans Hals; vandaar mijn naamkeuze.

Het Stripschap zou er zonder Hans Kresse niet geweest zijn. Inderdaad. Ik citeer graag even de Volkskrant van 14 maart jongstleden: 'Legendarisch werd de Noorman in 1967 toen enkele vroege Eric-kenners op zoek gingen naar oude verhalen. De uitgever bleek de hele voorraad door de papiermolen te hebben gehaald. Verbolgen richtten de fans de Stichting Jeugdsentiment Jaren Vijftig op. Het Stripschap volgde en vanaf dat moment ging Nederland oude strips verzamelen.'

Bescheidenheid deed me mijn eigen woorden verzwijgen die ik tijdens de begrafenisplechtigheid aan Hans Kresse wijdde. Die zijn u kennelijk in een moment van overveldiging ontgaan, en gezien uw belangstelling wil ik ze wel bekort herhalen. Nadat ik namens mijn vader enkele volzinnen had gesproken, zei ik dat ik namens mezelf sprak als ik Hans een tovenaars noemde – een magiër die er in was geslaagd om de wereld van de fantasie uit te beelden.

Wat betreft fondantverhalen over Hans: ach, die zijn in wezen onbelangrijk. Wat van belang is, is zijn kunde, zijn werk, zijn vakmanschap; 'uniek talent' noemt u het terecht. 'Waarover dan nog te spreken?' vraagt u, en ik ben het roerend met u eens. Daaraan nog iets relativerends toe willen voegen, lijkt me dan ook zinloze beuzelarij.

Tenslotte ben ik u, meneer Faken, erkentelijk voor de gelegenheid die u me met dit open antwoord biedt, om, ongetwijfeld namens vele Kresse-bewonderaars, de heer Hans Matla een pluim op de hoed te steken. Want het is in de eerste plaats aan hem te danken dat het werk van Hans Kresse nu al, bij zijn leven nog, herontdekt en heruitgegeven werd. En dat zijn begrafenis niet geheel onopvallend plaats vond.

Eiso Toonder, Brussel

Hans G. Kresse is dood. Ik vernam het via de majestueuze rouwadvertentie die Hans Matla in het NRC liet plaatsen. Een grootheid is niet meer. Iedere Nederlander kent Eric de Noorman. Generaties hebben genoten van deze fantastische tekenaar. Zijn werk vormt vanaf heden een historisch afgerond pakket. Het is nu deel van het vaderlands erfgoed. Onmiddellijke nationale rouw lijkt wenselijk voor zo'n persoon. Nationale rouw? Onmiddellijk?

Nee, dan moet je tegenwoordig TV-held zijn of rock&roll-aids hebben. Maar zeker geen boekenschrijver zijn. Laat staan striptekenaar. Laten we de schade eens opnemen.

Er was al lang bekend dat Hans G. Kresse ongeneeslijk ziek was. Het einde naderde. Al twee maanden lag een keurig 'In Memoriam' drukklaar. Een beetje morbide. Maar wel handig als je als krant of weekblad alert wil reageren. Een beetje populaire presentator van het plaatselijk weerbericht krijgt tegenwoordig al zo'n behandeling in de Nederlandse media. En dan zeker Hans G. Kresse. Tot zover niets mis. Denk je.

Maar dan is het wel vreemd dat beide auteurs de Haagse Courant moeten smeken het ook te plaatsen op het moment suprême. Meer dan een week na dato na felle onderhandelingen lukt het op pagina zoveel van één of andere uitgaansbijlage. Echt heel schrikbarend. Nu was deze H. Courant toch al lekker bezig. Twee dagen na het overlijden verscheen er namelijk op hun voorpagina het kopje: 'Striptekenaar overleden'. Beetje in de trant van 'Bengaalse Tijger dood'. Alsof er een soort was uitgestorven. En geen individu. Of dat ze ontdekt hadden dat striptekenaars ook mensen zijn. Die dus ook het hoekje omgaan.

Je hoort de mededelingen van zo'n redactiethef.

'Ja, dames-heren, de volgende vier kopjes onder elkaar. Korte berichten graag. Zeven regels elk. Daar gaan we, van boven naar beneden, één: "Walvis aangespoeld", twee: "Tram uit rails", drie: "Praatpaal uitgepraat", vier: "Striptekenaar overleden".'

Anoniem. Onnozel. Minderwaardig. Dertien in een dozijn.

De Volkskrant wilde niet achterblijven en deed het af met drie zinnen. Ter compensatie van hun stomiteit werd een week later een interview geplaatst met Matla en de Kressekring. Alsof dat eerbetoon is.

Kressekring, mompelt u? Ja, die bestaat heus. Die mensen zullen wel hemel en aarde hebben bewogen om hun medeleven te betuigen, hoor ik u denken. Nou, tijdens de begrafenisplechtigheid hebben ze anders niks gezegd. Beetje vreemd voor een stel superbewonderaars. Of zijn het dan toch alleen maar superverzamelaars. Supernikserigheid.

Wel sprak daar Dick Matena. Natuurlijk. Ruwe bolster, blauwe pit. Hart op de goede plaats. Bravo!

Maar hij was de enige. Niet enkel de schrijvende en elektronische pers had zich verstoort. Nee, ook alle stripbobo's, uitgevers, adepten, kringen en verzamelaars. Kortom de hele stripwereld. Behalve Dick. De laatste werd doodgezwegen. 'In stilte heb ik het medeleefd', zal zo'n zelfverstopper.

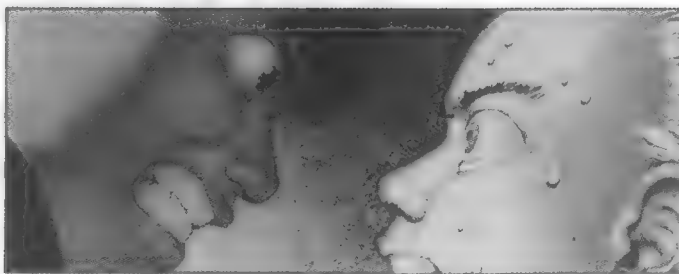
Te schijterig om er voor uit te komen dat striptekenaars iets wezenlijks vertegenwoordigen, zul je bedoelen. Het wereldje laat z'n helden in stilte verdwijnen. Zelfs de rouwannonce van Marten Toonder in het NRC was een plattitude. Hoewel beleefd qua tekst, sprak die slechts over het overlijden van 'één van mijn beste medewerkers'. Alsof hem persoonlijk onrecht was aangedaan. Waarom niet: 'In Hans G. Kresse verliest Nederland één van zijn grootste striptekenaars' of iets dergelijks. Zonder nu eens naar jezelf te verwijzen. Nee, 'mijn beste medewerker'. En dat voor iemand die al een kwart eeuw zonder medewerkers op een eiland zit.

Alsof de ellende nog niet compleet was, kwam het NRC zelf pas na een dag of vijf met een necrologie. Voor elke Birmaanse kunstenaar is dat binnen een dag. Maar niet voor vaderlandse tekenaars. Meneer Rondeltap had kennelijk ook de zwartgerande berichten gelezen. En toen gauw een flutje in elkaar gedraaid. Hij was zelfs te belazerd geweest een illustratie uit te zoeken. Hij pikte gewoon de tekening uit Matla's rouwadvertentie. Nee, dieper kun je niet zinken in je onverschilligheid. Zo iemand doet 'het medium strip' voor een kwaliteitskrant. M'n zolen.

Een onwaardig afscheid. Een laatste kans om iets waarachtigs te zeggen over Hans G. Kresse is massaal gemist. Genegeerd. Door vrijwel iedereen.

Hans G. Kresse. Zijn werk zal zijn geest blijven uitstralen. Daar zijn al die zwijgende boodschappers gelukkig ook niet bij nodig.

Ben Bits

door **REIN VAN WILLIGEN**

AKIRA

Nederland heeft zijn Ollie B. Bommel, België zijn Kuifje, Frankrijk zijn Asterix en Japan ... Japan heeft zijn Akira. Een schepping van Katsuhiro Otomo. Naar het schijnt één van Japans' belangrijkste striptekenaars, wiens creatie Akira de Japjes sinds het begin van de jaren '80 mateloos in de ban houdt.

In 1954 werd Otomo op 14 april in Miyagi (Karate Kid? RvW) geboren. Ruim negentien jaar later maakte hij zijn debuut als stripmaker met *Ju-sei*, zeg maar *Gun Report*. Vanaf dat moment rollen er talloze realistische strips uit de koker van deze Japanse stripman. In 1979 wordt hij echt bekend met de science fiction-strip *Fire Ball*. Drie jaar later wint hij de Japanse sf-prijs, de SF Grand Prix, voor zijn strip *Domu*. *Akira* loopt op dat moment in het blad *Young Magazine*.

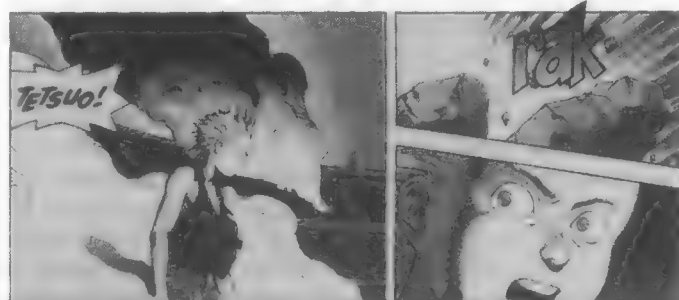
Twee jaar later valt Otomo wederom in de prijzen. Hij wint de Kodansha Comic Prize, een soort Stripschapprijs voor Japanners. In 1988 verschijnt *Akira* in een Engelse vertaling in zowel Groot-Brittannië als de VS.

Ondertussen zit Katsuhiro Otomo ook aan het tekenfilmfront niet stil. In 1982 verschijnt zijn *Genmataisen*. Zijn werkzaamheden aan de film, die in de westerse wereld onder de naam *Harmagedon* is uitgebracht, betreffen die van karakterontwerper. In 1983 wordt hij op de aftiteling van *Jiyu o Warera ni* gecrediteerd met de functies van producent, schrijver en regisseur. Nog een tweetal andere tekenfilms, te weten *Koji chushi meirei* (1986) en *Robot Carnival* (1987) volgen, alvorens hij in 1988 zijn bekendste stripfiguur, *Akira*, in een avondvullende tekenfilm van 124 minuten lanceert. De televisiespotjes laten we hier maar buiten beschouwing. 'Ik wilde,' laat Otomo weten, 'een film maken die een mix van allerlei indrukken zou zijn, in plaats van een aantal hoogtepunten achter elkaar. Ik wilde details laten zien. Als deze details gezien zouden kunnen worden als een mozaïek van het geheel of in een terugblik, dan is mijn opzet dat de kijker de film op die manier ondergaat. Dat is de reden waarom ik Neo-Tokyo heb geschapen; om het beeld wat ik van Akira had te

benadrukken. En hoewel de film de naam van een kind draagt, speelt het verhaal zich niet rond één figuur af. Niemand speelt de hoofdrol. Iedereen heeft een achtergrond, dus is het heel eenvoudig de dramatiek van al deze personen te verwerken.'

Zoals gezegd werd de film in 1988 in Japan uitgebracht. Nederland moest vier jaar wachten en kan sinds kort – het

Weekend of Terror maar even buiten beschouwing gelaten – dit Japanse fenomeen op het witte doek ondergaan. In eerste instantie twijfelde de Nederlandse distributeur of zij de film wel uit wilde brengen, maar een bekroning tijdens het *Weekend of Terror*-festival deed Meteor Film alsnog zwichten. Met één enkele kopie zal Nederland het moeten doen. Dat klinkt dramatisch, maar dat is het –

Illustraties komen uit *Akira, Strike from Space*, deel 33 van de stripserie waarop de film is gebaseerd

helaas — niet. Wie, zoals ik, nog nooit van Akira heeft gehoord is verbijsterd bij het zien van deze eindeloos lange rolprent.

De openingsscène is meteen al raak. De aanblik van Neo-Tokyo is zó zeldzaam plat als een dubbeltje, dat je je afvraagt of de makers de openingsscène uit *Pinocchio* wel eens hebben gezien. De kijker, die deze waarschuwing (!) ontgaat kan de komende twee uur zijn hart alsnog ophalen. De Engelse versie die in Nederland rouleert (er bestaan echter in den lande ook video's met het originele Japanse

blijkt uit de westerse look van de veiligheidshandhavers. Ze zijn corrupt en extreem sadistisch. Ze zien er niet Japans uit, dit in tegenstelling tot de figuren waar het verhaal om draait en niet te vergeten Akira zelf.

Wie de Japanse tekenfilms een beetje kent, weet dat er veel fraais uit met name de Toei-studio's is gerold. Deze konden veelal wedijveren met de allerbeste Disney-tekenfilms. Terecht wordt Toei vergeleken met deze Amerikaan. Wie Akira bekijkt kan alleen maar constateren dat de tekenfilmindustrie zeker qua teken-

geluid) is zonder meer goed. De kopie, een positieve afdruk van het negatief, de film dus, is zeldzaam slecht. Als de kijker dezelfde bekraste kopie te zien krijgt als de pers, is dat ronduit schandig.

Maar daarna gaat de ellende pas echt van start. Otomo zegt in de persmap, zoals hierboven geciteerd, dat de film Akira geen hoofdpersonen kent. En inderdaad, de goede man heeft gelijk. Het gevolg is, dat er aan het verhaal geen touw valt vast te knopen. Wie is wie? Wat doet wie? En waarom doet wie wat? De slordige tekeningen helpen de restjes duidelijkheid van het verhaal helemaal om zeep, daar ze de figuren niet of nauwelijks vast kunnen houden. Rugnummers waren een uitkomst geweest. De goeden zijn gelukkig makkelijk te herkennen. Het zijn meestal jonge tieners, die te pas en te onpas op hun bek geslagen worden door de slechterikken. Dat daarbij iedere keer een plas bloed uit het Japanse muiltje vloeit, zal menige Japanner doen verrukken. Mij niet. Echt gruwelijk wordt het als iemand — vraag me niet wie — compleet wordt doorzeefd. Een kind staat er bij en kijkt er naar. Bloed, bloed en nog eens bloed. De afdeling inkoop had waarschijnlijk iets te veel rood ingekocht. De houdbaarsheidsdatum was al in zicht, dus het moest op.

Dat de film niet alleen sadistisch, maar ook nog eens behoorlijk racistisch is,

werk terug naar af is. Nu en dan, bij een spectaculaire achtervolging, ontstaat er hoop. De achtergronden bewegen. De motoren lijken stil te staan. Dat geeft een bizar en vervreemdend, maar bovenal pakkend effect. Akira bevat helaas maar enkele van dergelijke vlotte scènes. De meeste zijn statisch, slordig getekend, plat en bovendien slecht ingekleurd; veelal te fel.

De persmap juicht over de zeven miljoen dollar kostende productie, die maar liefst 160.000 cels bevat. En dat voor 124 minuten film. Ter vergelijking: een Disney van een kleine 80 minuten, tweederde van Akira, kost vier keer zoveel en bevat al gauw 250.000 cels. Moet ik nog meer vertellen? Mij is het compleet onduidelijk waarom zo'n film wordt gemaakt. De Japanner heeft een andere cultuur. Dat blijkt wel uit een dergelijke film. Sadistisch, gespeend van iedere vorm van humor en gevoel voor werkelijkheid. Dat er in Nederland mensen zijn, die een dergelijke productie kunnen waarderen, betwijfel ik. Zeker als diezelfde kijker kan kiezen uit *Sneeuwwitje*, *De Notekraker* (een klein juweeltje), *Babar de Olifant* en binnenkort ook nog *Peter Pan*, *Rock a Doodle*, *Beauty and the Beast* en ... *Little Nemo*.

Akira is voor mij de slechtste tekenfilm die ik ooit in de bioscoop heb gezien.

AGENDA

t/m 21 juni

Expositie Robert Crumb, Teylers Museum, Haarlem.

t/m 21 juni

Expositie 'Hommage aan Claude Auclair', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

t/m 21 juni

Comic Salon Erlangen, Duitsland.

t/m 21 juni

Festival International de la Bande Dessinée, Sierre, Zwitserland.

t/m 28 juni

Afrikaanse prentjes van Dany, Frank, Desorgher en Desberg, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

t/m 23 augustus

Overzichtstentoonstelling Theo van den Boogaard, Frans Halsmuseum, De Vishal, Haarlem.

t/m 30 augustus

Tentoonstelling met werk van de winnaars van de stripwedstrijd van het festival van Sierre, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

t/m 13 september

Expositie 'De grote macht van Rosinski', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.

28 juni t/m 31 juli

Expositie Stefan Verwey, Kritzraedthuis, Sittard.

18 juli t/m 2 augustus

7e Stripfestival, Koksijde, België.

1 augustus

5e Tekenaarsdag Het Stripschap (incl. ruilbeurs), Trianon, Utrecht.

4 en 5 september

7e Brabants Stripspektakel, Valkenswaard.

3 en 4 oktober

6e Stripfestival Durbuy, Durbuy, België.

16 t/m 18 oktober

De Stripedagen, Het Turfschip, Breda.

11 en 12 december 1993!

Stripgidsdagen, Turnhout, België.

Stefan Verwey tekent 25 jaar voor De Volkskrant, een jubileum dus.

Vanaf 1973 verschenen cartoons van Ver-

wey in de Volkskrantrubriek
Dag in dag uit. Door ziekte van
Verwey zelf en met de komst
van andere redacteurs, ver-
dwenen die cartoons plotse-
ling weer van hun vertrouw-

de plek, ze maakten plaats voor 'sprekende
dropjes' van Marc Terstroet.

Verwey tekent nog steeds voor De Volks-
krant, maar niet meer zo regelmatig als
vroeger. Hij is verdrongen naar het zater-
dagsbijvoegsel, waarin hij af en toe iets mag
tekenen bij een artikel.

door
PETER NIEUWENDIJK

De scherpe kantjes zijn er een beetje af!

De Volkskrant wil het nu een beetje goed maken (wroeging?) en heeft een selectie uit het werk van Verwey gemaakt, schitterend ingelijst en voorzien van jaartallen (vanaf 1973 t/m 1990) reist de overzichtstentoonstelling door ons land. Regelmatig maakt De Volkskrant reclame voor de tentoonstelling via een aardige advertentie. Kosten noch moeite worden gespaard om de jubilerende tekenaar alsnog te eren.

Waardering

Al eerder werd Stefan Verwey in het zonnetje gezet. Op zaterdag 28 november 1987 ontving hij uit handen van de weduwe van **Ton Smits** de Ton Smitspenning. Een onderscheiding die de Nederlandse Cartoonistenvereniging De Tulp regelmatig geeft aan een cartoonist die bewezen heeft van internationale allure te zijn. Vóór Verwey kregen onder anderen **Claude Serre** en **Jan Sanders** de erepenning en vorig jaar werd het kleinnood uitgereikt aan **Len Munnik**. Precies vier jaar voor de Volkskranthommage werd Verwey dus al eerder uitvoerig geprezen voor zijn werk.

Ton Smits

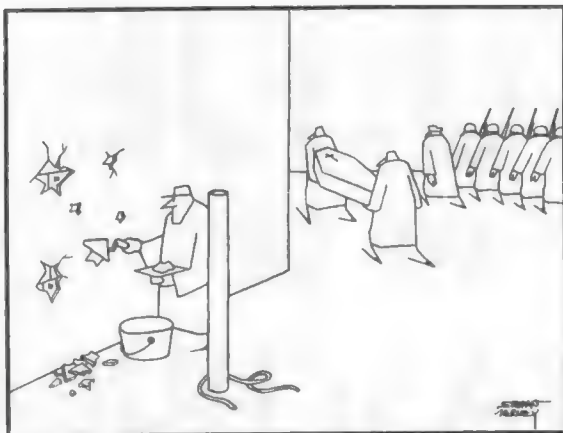
Verwey werd in 1946 geboren in Nijmegen. Ton Smits woonde in Eindhoven. Zo'n 25 jaar geleden bezocht Verwey hem regelmatig. Smits was in die dagen een bekende cartoonist die als eerste Nederlander succes had in het buitenland en zelfs in de New Yorker zijn tekeningen publiceerde. Dat wilde Verwey ook graag en hij vroeg daarom advies aan de 'oude' meester. Smits stimuleerde Verwey en hielp hem het onzekere pad van cartoonist op de juiste manier in te slaan. In het begin tekende Verwey ook een beetje op de manier van Ton Smits. Duidelijk is dat te zien op de jubileumtentoonstelling bij de cartoons met de jaartallen 1973 en 1974.

Scherpe kantjes

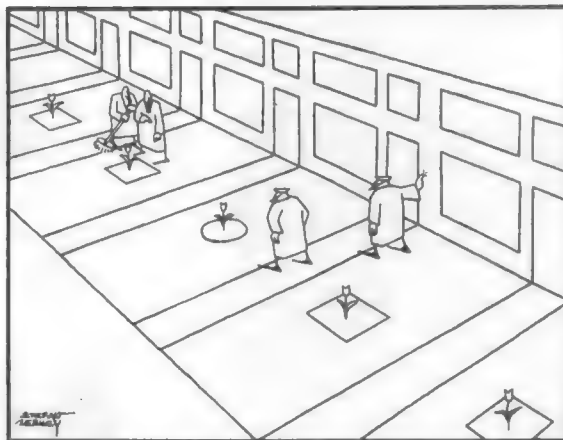
Al snel ontwikkelde Verwey een eigen stijl. Simpel ogende hoekige figuurtjes in vaak kale decors. Puntige neuzen, zelden ogen, geen monden en weinig gelaatsuitdrukkingen, die tezamen toch veelzeggende prenten opleverden. Naast veel voorkomende getekende commentaren op het milieu en de kille samenleving tekende Verwey over bijna alle sociale wantoestanden in Nederland en de rest van de wereld. Schitterend zijn z'n losse platen uit 1982 met richtlijnen 'hoe te overleven als de bom valt' onder de titel *Overleven? Doe het zelf!*

De klare lijn

Tot 1985 blijft Verwey zijn tekenstijl trouw. Harde commentaren, voorspel-

Vrij en blij, 1980

Niks aan de hand, 1978

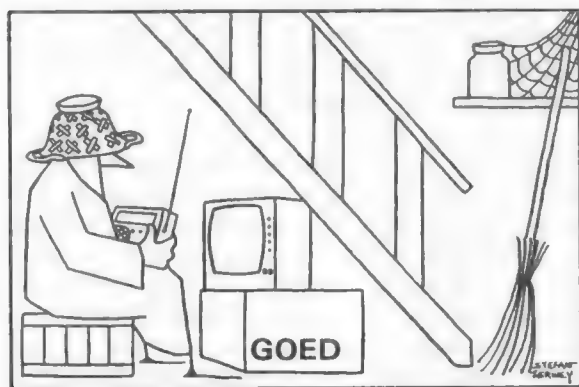
Dit paradijsje houden we geheim, 1991

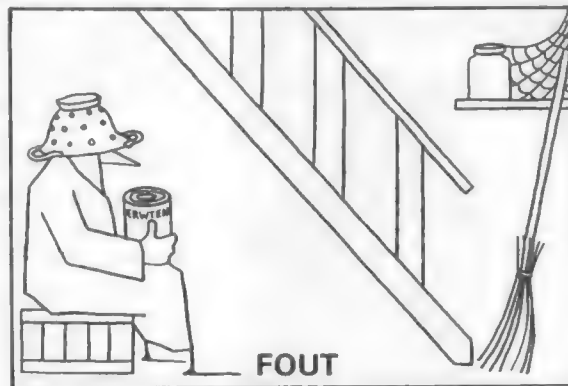
Lang zullen ze leven, 1989

Dit paradijsje houden we geheim, 1991

Veilige plaats onder de keldertap. Gaatjes van het vergiet dichtstoppen met stopverf of dichtplakken met pleisters of plakband

Een vergiet is bestand tegen vallend puin. De gaatjes laten echter de radio-actieve straling door. Geen plastic vergiet gebruiken. Die smelten!

Overleven? Doe het zelf!, 1982

lende cartoons, een waarschuwend vingertje en allemaal helder en duidelijk én zonder ondertitels!

Door het ontbreken van teksten in zijn tekeningen, kon Verwey ook makkelijk in het buitenland zijn grenzeloze tekeningen publiceren.

Waar zit de pijn precies?

Midden jaren '80 wordt Verwey langdurig geveld door een hardnekkige hernia. Hij belandt in het ziekenhuis en is een tijd lang uit de roulatie. Na zijn herstel begint hij opnieuw te tekenen, maar mede door zijn ervaringen in het ziekenhuis zijn z'n tekeningen anders. De hoekige figuurtjes zijn er nog steeds, maar ze hebben ogen en monden gekregen en ze spreken. Verwey begint tekstballonnetjes in zijn teke-

ningen te gebruiken en ook veel van zijn oude thema's keren niet terug. Het gaat nu meer over contacten tussen mensen onderling; de dialoog verschijnt in zijn getekend commentaar.

Euthanasie? Over mijn lijk!

Verwey wordt een dagje ouder. In 1988 bezoekt hij regelmatig familieleden in verzorgingstehuizen. En weer ontstaan er tekeningen die menselijke contacten (*Lang zullen ze leven*, uitgave De Harmonie 1989). En weer verandert zijn tekenstijl iets. De hoekige neuzen zijn vervangen door allerlei verschillende. De figuren hebben bij de situatie passende kleren aan, de achtergronden krijgen meer aandacht en de teksten worden langer, maar de humor en het cynisme blijven.

Laatste boek

Inmiddels verscheen er een nieuw boek van Verwey met de titel *Dit paradijsje houden we geheim!* (De Harmonie 1991). De mensen zijn echte mensen geworden met uitdrukkingen, rugzakken en zonnebrillen. De tekst neemt een steeds grotere plaats in. Verzuchtte Verwey in 1987 nog in een interview: 'Ik wou dat ik net zo'n goed taalgebruik had als Peter van Straaten' ... In 1992 begint het er aardig op te lijken!

Dit paradijsje houden we geheim!

Verwey

De Harmonie 1991

ISBN 90-6169-421-3

Prijs: f14,50 / Bfr. 290

(64 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Rastapopoulos

Gibson

Dawson

Oliveira

KUIFJE EN DE ALFASCHURK

De Nederlandse Kuifje-specialist Har Brok, die karrevrachten informatie over Kuifje heeft verzameld in *Kuifje*, een Stripschriftspecial uit 1979, heeft in het jubileumnummer van Stripschrift van februari 1992 alle publikaties over het onvoltooide Kuifje-avontuur onderzocht op het probleem van de bendeleider. Hij geeft ook zelf een mening over de identiteit van deze schurk, door de kwaliteit van alle aangebrachte argumenten en theorieën te beoordelen. Dat siert hem, want de lezer heeft er niets aan, als zijn conclusie was geweest, dat hij er niet uitgekomen was. Ik kies voor een andere aanpak van deze intrigerende kwestie: wie verschuilt zich achter de mysterieuze magiër Endaddine Akass? Ik kom niet meteen met mijn antwoord, want een loze bewering heeft geen kracht van bewijs. Ik reconstrueer het hele album vanuit zijn positie in de hele serie, en dan komt de schurk vanzelf te voorschijn.

1. De drie cyclus-groepen

De Kuifje-cyclus bestaat uit drie hoofdgroepen: *Sovjet-Unie*, *Afrika* en *Amerika* zijn startverhalen, die gekenmerkt worden door de afwezigheid van een duidelijke hoofdlijn en intrige; deze eerste lijnen zijn met vrije fantasie (associatief dus) gecomponeerd, als een reeks grappige anekdotes. Kuifje treedt er als reizende verslaggever in op, die het oude Europa verlaat om nieuwe werelden te ontdekken en daarbij een reeks onbelangrijke schurken bij de politie inlevert.

De hoofdgroep beslaat de albums *Sigaren* tot en met *Zonnebloem*. Daarin treden de grote, beroemde schurken op, soms twee keer. De derde en laatste groep bevat de albums *Cokes* tot en met *Picaro's*, en de *Alfakunst* sluit zich bij die groep aan, niet alleen chronologisch maar ook met opvallende herhalingen. De derde groep is voor Hergé een afrekening geweest met thema's en visies uit de hoofdgroep. In de hoofdperiode, de tweede dus, is vooral een stripverteller aan het woord, die niet alleen ontdekkingsreizen onderneemt, maar die zijn held er ook op uit stuurt om het kwaad in de wereld te bestrijden. Dat gebeurt niet op maatschappijkritische

wijze, maar wel met inzet van allerlei bekend historisch materiaal.

We turven de albums op volgorde af. In *Lotus* krijgen we de Japans-Chinese grensconflicten, in *Oor* het Gran-Chacoconflict in Bolivia en de min of meer permanente revoluties in Midden- en Zuid-amerikaanse bananenrepublieken, in *Scepter* de sociaal-politieke omstandigheden in Oost-Europa vlak voor de tweede wereldoorlog en onderlinge rivaliteit tussen staatjes (nu weer heel actueel, met Moravië, Transsylvanië, de Balkanrepublieken van het bijna voorbij Joegoslavië); in *Krab* Arabische oorlogssituaties (met Engelsen in Noord-Afrika), *Goud* behandelt moderne slavernij.

Het kwaad wordt, zoals in goede spannende avonturenverhalen gebruikelijk is, belichaamd in schurken die er ook echt schurkachtig uitzien. Zonder schurken is er geen avontuur. Een uitzondering op deze regel vormen *Ster*, *Maan*, en *Bollen/Zonnetempel*.

De verteller Hergé maakt zijn eenmaal ontworpen stripwereld compleet en laat een vaste bevolking van schurken en vrienden voortaan opdraven. Daar zit systeem in. We gaan dat nu onderzoeken;

Akass

de paginanummering verwijst naar de Lekturama-uitgave.

2. Schurken en vrienden op rij

In *Sigaren/Lotus* treedt Roberto Rastapopoulos op, met op zijn arm de tatoeage van farao Kih-Oskh. Ik heb me laten vertellen, dat tatoeages niet verwijderbaar zijn, maar in latere avonturen is dit herkenningsteken toch verdwenen. Roberto is filmregisseur, rijk geworden als leider van de 'internationale handel in drugs'. In *Lotus* zien we ook nog de misdadige Amerikaanse grootindustriële W.R. Gibson (blz. 115) en de gretig met hem samenwerkende Engelse politiechef van 'de internationale concessie' in Sjanghai, Dawson, met een smal hoofd en snorretje. Voor de komische noot zorgen Jansen en Jansens (nu Jansen en Janssen), twee blunderende

door

DOMIEN TEN BERGE

politiemannen die later als de vaste detectives optreden. Ze lijken op de eerste bladzijde van *Afrika* al voor te komen, maar dat is een latere invoeging, niet een oorspronkelijke prent.

Kuifje redt in *Lotus* het Chinese jongetje Tchang van de dood, bezorgt hem lieve pleegouders en vindt bij hem een van zijn dierbaarste vriendschappen. Een charmante bijfiguur is de allesverkopende Portugese handelaar Senhor Oliveira de Figueira. Hij en Tchang zorgen ervoor, dat de wereld van Kuifje niet alleen schurken kent, maar ook aardige, vriendelijke mensen. Dit is een belangrijke aanwijzing.

In *Oor* ontmoeten we alweer een Amerikaanse handelaar uit de oorlogsindustrie, R.W. Chicklet, uiterlijk op Dawson lijkend, maar in naam en functie een 'broer' van Gibson. Dit is het eerste teken van continuïteit in Kuifjes avonturen, name-

lijk als voortzetting van een persoonsmotief. IJzersterke karakters zijn de elkaar bestrijdende generaals Alcazar en Tapioca in de Zuidamerikaanse republiek San Theodoros en de Engelse ontdekkingsreiziger Ridgewell. Twee hebzuchtige Zuidamerikaanse schurken verdrinken in de oceaan, en kunnen dus niet terugkeren in de Kuifje-strip.

In *Rotsen* is Dr. J.W. Müller de intellectueel hooggeschoolde leider van een bende valsemunters.

In *Scepter* treffen we Mústler (= Musso-
lini en Hitler) als leider van De Stalen Garde in het idyllische Middeneuropese Slavische land Syldevië. Met behulp van de ongenoemd gebleven Sponsz, adjudant van koning Muskar XII van Syldevië, probeert De Stalen Garde het koninkrijk in te lijven bij Bordurië, het agressieve buurland. Een groot karakter ontwikkelt zich uit de operazangeres Bianca Castafiore, die voortdurend de belangrijkste coloratuuraria uit de *Faust* van Gounod wil zingen, en waarin Hergé zowel zijn spot met opera-overdrijving kwijt kan als de aanstellerij van volvette operadiva's (mannen als Pavarotti, Domingo en Carreras niet uitgezonderd). Na *Sigaren*, waarin filmkunst aan de orde komt, belichaamt Castafiore een tweede kunst-thema.

In *Krab* ontmoeten we stuurman Allan, een handlanger van Omar Ben Salaad, benedeider van de opiumhandel in Marokko; zijn afgedankte kapitein is de dronkelap Haddock, die de grootste held en trouwste boezemvriend in de wereld van Kuifje zal worden.

In *Ster* treedt kapitein Chester op, met wie Haddock 20 jaar gevaren heeft, als kapitein van de trawler Sirius. De bankmagnaat Bohlwinkel zorgt voor vertelspanning door een concurrerende wetenschappelijke expeditie naar de meteor te organiseren.

In *Goud* keert de kaalhoofdige Dr. Müller uit *Rotsen* terug als Prof. Smith van Skoil Petrol; er is continuïteit in zijn persoon, want hij is een louche zakenman gebleven. Kuifje herkent hem aan de stem. Evenals in *Rotsen* loopt hij met wapens rond, bereid om Kuifje dood te schieten. Maar ook hier vallen er geen lijken, en dat is een belangrijke aanwijzing. Prof. Smith vertegenwoordigt het agressieve grootkapitaal op dezelfde wijze als in *Lotus* en *Oor* is gebeurd, maar hij is niet de baas zelf, zodat hij afvalt als kandidaat voor de benedeider in *Alfa-kunst*. Hergé zet ons ook een onuitstaanbaar jongetje voor, Abdallah, het zwaarverwende zoontje van de emir Mohammed Ben Kalish Ezab, die door sjeik Bab El Ehr (babbelaar, een stroopklontje) wordt bestreden. Voor het komische en vriendschappelijke tegenwicht zorgt alweer Oliveira de Figueira.

In *Eenhoorn* ontmoet Kuifje de oudheid-

Tchang

Wronzoff (baard) & Müller (sik)

Sponsz

Bianca

kundige verzamelaar Ivan Sacharin, wonend in de Eucalyptusstraat 21. De zakkenroller die portefeuilles verzamelt, is een figuur die voor een verrassende ontdekking zorgt in het verhaal, maar die

vermoedelijk niet meer terug hoeft te keren. Anders ligt het met de bewoners van kasteel Molensloot; Nestor is een onschuldige huisbediende, die op voorbeeldige wijze zijn nieuwe meester Haddock

Allan & Haddock

Bohlwinkel aan Smith, algemeen agent Golden Oil, Reykjavik, Island. Aan alle agenten van Golden Oil in Island: streng verboden Poolschip Aurora van motorolie te voorzien. Zo! In geheime code doorzenden...

Bohlwinkel

Chester

Nestor & Maximus Vogel

van dienst zal zijn. De gebroeders Maximus en G. Vogel zijn de schurken, anti-quairs met een ongekend grote verzameling rommel en echte kunstvoorwerpen in de kelders van kasteel Molensloot. Maximus is na Oor de tweede boef in de Kuifje-wereld die echt iemand doodschiet. Barnabas, opkoper voor de Vogelbroers op allerlei markten, wordt het ongewilde slachtoffer; voor Kuifjes huisdeur, Labradorstraat 26, wordt hij neergeslagen. Later beweert Kuifje, dat hij het schot door zijn hart overleefd zou hebben, omdat de dokter hem telefonisch geruststelt, maar daar wordt de aanslag niet minder gewelddadig van.

De moordlust van Maximus is mijn hoofdargument om hem als de Alfa-schurk aan te wijzen. Hij ontsnapt en wordt bij de grens alsnog gepakt, maar in Rackham is hij weer voortvluchtig (blz. 97) en hij sloop om het schip heen, waarmee Kuifje op zoek gaat naar de schat (blz. 100). Het is een ernstige fout voor iemand als Hergé, de koning onder de stripvertellers, dat deze aangezwengelde dreiging zelfs aan het slot van het Rackham-avontuur niet verder uitgewerkt is. Dit is mijn tweede argument, om Maximus aan te wijzen als de Alfaschurk. Want Maximus had een zeer groot appeltje met Kuifje te schillen. In Eenhoorn brengt Hergé de mooiste lofzang uit op vertelkunst, die ik ooit in mijn leven ben tegengekomen: Haddock's verhaal over Scharlaken Rackham.

De trawler Sirius uit het album Ster is in Rackham gebruikt voor de jacht op de schat. Trifonius Zonnebloem biedt zich als laatste sterke karakter aan in Rackham; hij is daar nog een simpele uitvinder, maar later wordt hij een geniale, internationaal erkende professor in de natuurkunde en aanverwante artikelen. Het Inca-avontuur van Bollen/Zonne-tempel geeft een serie professoren om Zonnebloem zijn wetenschappelijke status te verlenen; hij is het ook, die ontvoerd wordt om in de Zonnetempel te worden geofferd. We komen generaal Alcazar uit Oor voor de tweede keer tegen; hij is variété-artiest geworden onder de naam Ramon Zarate; deze naam zal wel model gestaan hebben voor de naam Ramo Nash, waarmee de kunstenaar uit Alfakunst bedeed wordt. Zijn assistent is een Inca-indiaan, Rupac Huaco (blz. 77), die onder de artiestennaam Chiquito op zoek was naar de armband, waar Zonnebloem mee rondliep. Echte schurken treden in dit fijnzinnige dubbelalbum niet op. Dat is na Ster de tweede keer al!

Geleidelijkaan schuift de verteller Hergé op van eenvoudige held/schurk-avonturen naar verhalen met een wetenschappelijke of kunstzinnige inslag. Deze lijn zet zich door in het maanavontuur. Kolonel Jorgen uit Scepter is als verstekeling meegereisd om de raket te stelen voor een

concurrerende multinational, vertegenwoordigd door een neutraal dik zakenhoofd, net als in Ster (blz. 146 voor het laatst). Ingenieur Frank Wolff geeft het eerste duidelijke signaal van een volledige verandering in vertelstijl bij Hergé: hij lijkt aanvankelijk een schurk van het ouderwetse slag, maar zijn goede inborst, zijn geweten, en zijn waardering voor de crew van Kuifje, Haddock en Zonnebloem, brengen hem tot inkeer, waarna hij de grootste tragische held wordt uit de wereld van Kuifje. Het is mij althans nooit gelukt om deze geweldige scènes mee te maken zonder geëmotioneerd te raken. Hergé gaat de neiging vertonen, dat hij de steriele eisen van avonturenstrips met onoverwinnelijke goede helden en puur slechte schurken aan zijn laars lapt en eigen wegen wil inslaan. Je kunt hetzelfde ook zo zeggen: hij keert zich af van zijn oorspronkelijke publiek, de jeugd, en wendt zich tot een algemener, volwassener lezersgroep.

In Zonnebloem meldt een irritant burgermannetje zich, Serafijn Lampion, agent van de verzekeringsmaatschappij Mondass (mondiale assurantiën). Dit verhaal vormt een voortzetting van Scepter, want de grote leider Plekszy-Gladz van Bordurië koestert nog steeds veroveringsplannen, die dit keer gevoed worden met een vernietigend stralingsapparaat, uitgevonden door Zonnebloem. Bordurië ligt in de wereld van Kuifje niet ver van Zwitserland, want de vliegtocht van Genève naar het vliegveld van Shohôd (blz. 62) is niet lang. Die vliegtocht is nog van belang, vanwege het voortdurende spelletje met de lastige kleefpleister; dit motief wordt in Vlucht herhaald. Nu leren we kolonel Sponsz kennen, chef van de geheime politie in Bordurië geworden. Hij is de actieve schurk in het verhaal, maar de verteller drijft de spot met zijn snobistische bewondering voor Bianca Castafiore. Daarmee wordt de zogenaamde culturele belangstelling van de nazi-leiders voor en tijdens de tweede wereldoorlog voor hun grote componist Richard Wagner op de hak genomen. Maar wat nu belangrijker is: Sponsz is veel minder de echte vreeswekkende schurk, zoals we vóór het maanavontuur met Wolff gewend waren. Hij is na Rastapopoulos (die met films bezig was), en Maximus Vogel (antieke kunst) de derde schurk die nog andere waarden hooghoudt dan geldwinst in de misdaad. De mop van de verkeerde telefoonverbinding met slagerij Van Kampen maken we hier voor het eerst mee, en wordt een bekend motief.

3. Afrekening met oude waarden

Het Cokes-avontuur speelt net als Krab en Goud op de Middellandse zee of de Rode Zee en in Noord-Afrika en inderdaad keert Allan terug, nu als kapitein op

het slavendrijverschip *Ramona*. Zijn baas is de Markies de Gorgonzola, eigenaar van vliegtuigmaatschappij Arabair, reder en krantemagnaat, dus geen klein zakenmannetje (blz. 121). Het is natuurlijk Rastapopoulos weer, die op zijn prachtige cruiseschip *Sheherazade* (naam van de slavin uit de Arabische verhalen-verzameling *Duizend en een Nacht*) een party geeft, waar Castafiore, nu voor de derde keer, een aardig bijrolletje speelt. Er komen nog meer oude bekenden opdraven: generaal Alcazar (blz. 91 en 101) heeft niet echt een verhaal-functie, Abdallah uit *Goud* evenmin. Alcazar heeft een korte ontmoeting met Dawson uit *Lotus*, die de gevechtsvliegtuigen leverde voor de staatsgreep van Bab el Ehr in de hoofdstad Wadesdah van het Arabische staatje Khemed in Noord-Afrika, waarbij de vader van Abdallah werd afgezet. De misdadige legercommandant van Bab el Ehr is Mull Pasha; wij krijgen er geen uitsluitsel over, maar zijn kaalhoofdigheid (blz. 117) doet vermoeden, dat we met Dr. Müller te doen hebben in nagenoeg dezelfde functie als in het *Goud*-avontuur. Oliveira de Figueira biedt weer onmisbare hulp. Kortom, het verhaal is een navertelling van *Goud*, hoewel de schurken hier belachelijk worden gemaakt. De enige nieuwe figuur is de piloot Pjotr Sztic uit Estland, uit het leger van Bab el Ehr, die een fatsoenlijke kerel blijkt te zijn. De sinistere dreiging, die in *Goud* goed voelbaar is, maakt in *Cokes* plaats voor andere gevoelens: de schurken maken zichzelf belachelijk, de echte gevoelens worden gevuld met verontwaardiging over de schandelijke behandeling van de onwetende negermoslims, die met de vliegtuigen van Arabair naar de slavenmarkten worden gevlogen. De menselijke waarden worden recht op hun pootjes gezet, en op deze manier vormt *Cokes* een artistieke afrekening met het avonturenboek *Goud*.

In *Tibet* zijn de schurken in geen velden of wegen te bekennen. Dit verhaal benadrukt de verdere, nu zelfs radicale ommekeer in de verteller Hergé. Het verhaal is een werkelijk indrukwekkende lofzang op de eenvoudige menselijke vriendschap, de hartelijke genegenheid van mens tot mens, waarvoor de Nepalese monniken grote waardering hebben. Ook de gids en zelfs de balorige Haddock worden meegesleurd in dit schijnbaar eentonige avontuur. Menselijke emoties, zonder noemenswaardige avontuurlijke elementen, vormen de hoofdschotel van dit toppunt in de stripkunst. De biografen van Hergé hebben uitgelegd, dat Hergé zelf met zijn emoties in de knoop lag en dat de zoektocht naar de dierbare jeugdvriend Tchang moet worden begrepen als de zoektocht van Hergé zelf naar de fundamentele waarden in het menselijk leven. Dat verklaart veel.

Juwelen maakt net als *Tibet* de indruk dat hier alweer een compleet album gevuld wordt zonder een echt avontuur. Je kunt ook zeggen: na *Tibet* is *Juwelen* alweer een lofzang op de liefde, maar nu geplaatst in de banale kitschwereld van 'wereldberoemde' sterren uit de film en showbizz en de opgeblazen publiciteit daaromheen. Bianca is het lieflijke bruidje, bewonderd en aanbeden door Zonnebloem, die een liefdesroos voor haar kweekt, en Haddock is de weerbarstige verloofde, die vroeger de degens kruiste met kaperkapiteins maar nu in een rolstoel gekluisterd wordt. Als parodie op de keukenmeidenroman biedt dit verhaal werkelijk doller pret. *Juwelen* is de vrolijke, zonnige tegenhanger van het trieste, weemoedige *Tibet*-verhaal. Vooral de televisie-opnamen zorgen voor hilariteit, maar vlak de aubade niet uit! Gelukkig was er voor de irritante Serafijn Lampion geen plaats. Af en toe denk je: gaat het nu om een operazangeres of om een vedette van het levenslied!

Hergé heeft nog steeds een hekel aan schurken, want ze zijn opnieuw afwezig. De groene smaragd blijkt door een ekster gestolen te zijn; dit motief komt ook in *Rotsen* voor (blz. 105-106), toen ging het om een sleutel van de brandweerkazerne. En dan zijn er natuurlijk de telefoonmopjes met slagerij Van Kampen, een voortzetting van *Cokes*. Bianca heeft een hofhouding: haar kamenier Irma en pianobegeleider Wagner.

Met het late album *Vlucht* wordt een nieuwe, markante persoonlijkheid de wereld van Kuifje binnengebracht: de miljardair Carreidas. Sztich uit *Cokes* heet opeens Szut, nu in dienst van Carreidas. Kuifje, Haddock en Zonnebloem vallen met Carreidas in handen van de boze schurk Rastapopoulos en zijn luitenant Allan. Het hoofdthema van dit verhaal is niet de ontvoering van Carreidas om een losgeld te kunnen eisen, of de wraak van Rastapopoulos op zijn aartsvijand Kuifje, en zelfs niet het optreden van de buitenaardse wezen in hun vliegende schotel met hun goddelijke macht. Nee, het hart van het verhaal is de confrontatie van twee godvaders: Rastapopoulos en Carreidas. Het waarheidsserum kietelt beide heren in hun ijdelheid: de hardste kerel te zijn in eigen ogen. Rastapopoulos blijkt zeer sentimenteel te zijn, en de kinderstreekjes die Carreidas opbiecht wegen daar gemakkelijk tegenop. De kemphanen krijgen niet genoeg van hun wedstrijd, zodat hun de mond met pleisters moet worden gesnoerd. Rastapopoulos holt in vliegende vaart tegen een boom, tot grote vreugde van de lezer, en brult als een kleinzerig ventje, wanneer Allan hem van de pleisters verlost. De filmsterkleding van Rastapopoulos belet ons ook al, te sidderen en te beven bij de komst van deze vroeger zo vreeswek-

Neen?...Ach!hoe jammer!...
Niets aan te doen! Ik kom
wel eens terug...Graag had
ik Mijnheer Kuifje persoon-
lijk gesproken...

Zonnebloem

Descuida, no es
la policia...

Ah! bueno!

Alcazar & Chiquito

Duizend miljoen bommen en granaten!...
Lampion! Wat doe jij in mijn huis!

Ik?...Ik?... Maar m'n beste ouwe
jongen toch, het was mooi weer.
Maar kom binnen, makker, geneer
je niet! Doe alsof je thuis bent!

Lampion

Hallo! Ja... Ha!
Opdracht uitgevoerd?
Goed!... De twee
pantserwagens
werden vernield?
Gefeliciteerd, kolonel
Ahmed! Je piloten
zijn eerste klas!...

Mull Pasha

kende bendeleider. Allan haalt enige echt stomme streken uit: hij laat bijna een handgranaat in zijn hand ontploffen, en hij maakt tegen de baas een verkeerde opmerking over omvangrijke neuzen. Kortom, dit verhaal is een definitieve

afrekening met de zwarte schurken uit avonturenstrips. Carreidas maakt ons duidelijk, dat de grens tussen legale en misdadige praktijken minder scherp is dan de jeugd wel eens zou kunnen denken. Carreidas speelt vals bij een wedstrijd zeeslag met kapitein Haddock. Daarmee kondigt de verteller het hoofdthema al aan: Carreidas kan niet tegen zijn verlies, hij moet als miljardair in alles de grootste zijn!

Het is onwaarschijnlijk, dat een zo markante persoonlijkheid nooit meer zou terugkomen in een avontuur van Kuifje. Maar het is wel zeker, dat we definitief afscheid hebben genomen van Rastapopoulos en Allan; dat wordt ook nog eens gesuggereerd door het mysterieuze slot. Voor beide schurken is op de wereld geen plaats, en de vliegende schotel neemt hen daarom mee. Maar de Indonesische benedelden (Sondonesische genoemd) worden naar hun vaderland teruggebracht, en Dr. Krollspell, die het waarheidsserum aan Rastapopoulos geleverd heeft, wordt gedropt bij de psychiatrische kliniek bij New Delhi, waarvan hij de directeur was. Dus echt zeker weten we het niet.

De Kuifje-kenners die Rastapopoulos voor Akass aanzien, halen zich een onoverkomelijke moeilijkheid op de hals: Akass heeft niet zo'n geweldige kokkerd als Rastapopoulos, voorwerp van spot in *Vlucht*. Hergé kan niet opeens de karikatunistische eisen van zijn tekenstijl laten vallen, want de personen worden bij Hergé juist met hun hoofden gekarakteriseerd en herkenbaar gemaakt. Trouwens, waarom zou Rastapopoulos behoefte hebben aan gelaatsverandering? Nee hoor, alleen vermomming mag van Hergé: Müller als Smith in *Goud*, Rastapopoulos als Gorgonzola in *Cokes* en Kuifje zelf bij voorbeeld in *Rotsen*.

Het laatste complete verhaal is *Picaro's*. Ook een verhaal, waarin afgerekend wordt met schurken uit het verleden. Generaal Tapioca van San Theodoros laat zich gebruiken voor een wraakactie van kolonel Sponsz (blz. 110). Het lokaas is Bianca Castafiore, gevangen genomen op beschuldiging van medewerking aan een

staatsgreep door generaal Alcazar. Inderdaad is Alcazar in zijn vaderland teruggekeerd om met een groepje guerrillero's, de Picaro's, zijn aartsvijand Tapioca te verdrijven. Alcazar wordt drastisch van zijn robuuste militante persoonlijkheid beroofd door zijn bazige vrouw: we zien hem met een schortje voor de afwas doen (blz. 131). Zonnebloem voert een geheime actie tegen de mannelijke drankzucht van Haddock. Dit anti-whisky motief is zeer behendig in het verhaal ingepast, want Tapioca zorgt met zijn talrijke droppingen van flessen Loch Lomond ervoor, dat de Picaro's permanent dronken zijn en dus geen revolutie kunnen maken. Ook de opstandige indianen, met hun beschermer Ridgewell (blz. 120), eveneens oude bekenden uit *Oor*, zijn machteloos gemaakt met hetzelfde wapen. Hiermee benadert Hergé de Zuidamerikaanse werkelijkheid wel erg dicht.

De kernscène in dit verhaal is de confrontatie tussen Alcazar en Tapioca: net als in *Vlucht* ook hier twee mannelijke kempahnen, nu uit het militaire kamp, en ditmaal is de inzet het al dan niet uitvoeren van executies. Hergé komt met absurde humor: Tapioca smeekt erom, gefusilleerd te worden, want dat wil de traditie nu eenmaal; bij een revolutie behoort bloed te vloeien. Ook Alcazar vindt executies mannelijk en schitterend, maar Kuifje is onverbiddelijk. Een staatsgreep is best, maar er hoeft beslist geen bloed bij te vloeien. Een profetisch album, dat laat zien, hoe het in Oost-Europa zou gaan: men heeft de keuze tussen vreedzame omwentelingen zoals in Hongarije, Tsjecho-Slovakije, Oost-Duitsland en de Sovjet-Unie, en bloedige staatsgrepen zoals in Roemenië en Joegoslavië. Toen ik het album de eerste keer las, vond ik het saai en voorspelbaar, nu vind ik het een meesterwerk. Mijn oordeel wordt bevestigd.

4. Alfakunst in onderdelen

Ik trek een eerste conclusie. De verteller Hergé wendt zich met zijn albums vanaf *Cokes* af van de simpele avonturenverhalen en verplaatst Kuifje naar de echte wereld, waarin schurken niet langer welkom zijn voor het amusement alleen. Hij maakt ruimte voor menselijke gevoelens en normale menselijke waarden.

Het is vanzelfsprekend, dat *Alfakunst* op deze ingeslagen weg voortgaat. Het is een verhaal met alweer een afrekening, waarbij schurken uit het verleden definitief worden opgeruimd. Opnieuw komt de kunstwereld er aan te pas, en opnieuw zijn er bekende motiefjes ingebracht, zoals de slagerij Van Kampen.

Allereerst rijst de vraag: WAT moet er nog worden opgeruimd? In *Bollen/Zonnetempel* en in *Raket/Maan* hebben we niets te zoeken: die avonturen liepen ook zonder schurken naar hun harmo-

nisch eindpunt. Er zijn twee benedeleders overgebleven, met wie Hergé nog niet heeft afgerekend: Müller en Vogel. Müller is nooit echt de leider geweest van een grote organisatie en heeft ook te weinig superioriteit. Maar Carreidas dan? Carreidas valt als kandidaat voor de rol van Akass af, omdat hij in *Vlucht* wordt gepresenteerd als een keiharde maar gewoon fatsoenlijke miljardair, die geen misdadige praktijken nodig heeft om een imperium in stand te kunnen houden. Hij behandelt zijn personeel soms onbeschoft, maar houdt ze met een goed salaris in dienst. Hij is, en dat is doorslaggevend, beslist geen vijand van Kuifje, want die heeft hem gered uit de klauwen van Rastapopoulos. Maximus Vogel blijft echt als enige logische kandidaat over. Hij zat trouwens al in de kunst- en antiekwereld, en daar draait het opnieuw om in dit verhaal. Tenslotte kan ik maar één avontuur aanwijzen, dat voor hergebruik in aanmerking komt: *Eenhoorn*. Maximus Vogel loopt nog op vrije voeten rond, ongetwijfeld met wraakplannen, net als Sponsz in *Picaro's*. In *Alfakunst* vallen maar liefst twee lijken, een zeldzaamheid in de wereld van Kuifje.

Het verhaal begint met een mooie droom van Haddock, die de voornaam Archibald blijkt te hebben; zie *Picaro's* (119), hoewel zijn roemrijke voorvader François heette.

Bianca Castafiore is het kussen niet verleerd (blz. 4) en Haddock verzet zich daartegen zoals in *Juwelen*. De beeldhouwer Ramo Nash uit Jamaica (blz. 8; misschien dezelfde als Chiquito uit *Bollen*, maar ik verwacht het niet) heeft de letters van het alfabet gebruikt voor een reeks kunstwerken, waarvan de H aan kapitein Haddock gesleten wordt. De emir Ben Kalish Ezab uit *Goud/Cokes* doet Amerikaanse opkopers van Europese antiek na, want hij wil het Engelse Windsor-kasteel afbreken en steen voor steen weer laten opbouwen in Wadesdah. Hij heeft vergelijkbare plannen met het kasteel van Versailles en met de Eiffeltoren (blz. 6). Zijn zoon Abdallah haalt weer eens een onaardig grapje uit. Kunst- en antiekhandel zijn we trouwens al eerder tegengekomen: in *Eenhoorn*.

De kunstexpert Jacques Monastir is in de Middellandse Zee verdrongen, bij Ajaccio; men heeft hem vermoedelijk vermoord (blz. 7 en 13). Het tweede slachtoffer is eveneens een kunstexpert, de galeriehouder Fourcart. De doodsoorzaak was zogenaamd een auto-ongeluk (blz. 12). Dit is een rare ontwikkeling. Hergé heeft tot nu toe vreedzame, onbloedige afrekeningen met schurken geleverd, en nu zijn er na 12 bladzijden al twee doden te betreuren. Deze gewelddadigheid past helemaal niet in de ontwikkeling die de Kuifje-strip te zien heeft gegeven. Ik kom hier nog op terug.

Haddock & kolonel Alvarez & president Tapioca

Serafijn Lampion treedt na *Vlucht* en *Picaro's* weer even op in zijn bijrolletje (blz. 10).

Kuifje rijdt op zijn brommertje met zijn hond Bobbie in een mandje achterop, waarmee Hergé aansluit bij de openingsbladzijde van *Picaro's*. Kuifje is bezig met een reconstructie van de aanslag op Fourcart (blz. 16-17), en wordt daarvoor bijna vermoord. Hij heeft bovendien ontdekt, dat de secretaresse en receptioniste van Fourcart, Martine Vandezande (blz. 13; een echte Vlaamse naam in Brussel) een handlangster is van de kunstbende, en Kuifje ontdekt als in de beste verteljaren van *Ooren Eenhoorn* geleidelijkaan meer sporen van de bende. Martine ontkent haar dubbelrol natuurlijk.

Eindelijk komt Endaddine Akass op het toneel. Net als in *Sigaren/Lotus* dragen hij en zijn bendeleden een herkenningsteken; het is de gewone en een omgekeerde hoofdletter E, met de ruggen tegen elkaar: een combinatie van de eerste en de laatste letter van zijn voornaam. En trouwens ook van Hergé zelf, op zijn Belgisch-Frans uitgesproken: Ergé (R.G. van Rémi, Georges, de eigenlijke naam van Hergé; blz. 24.2).

Akass is een magnetiseur met kenmerken van de Bhagwan-leider. Op de avondlijke bijeenkomst geeft Hergé de eerste directe verwijzing naar *Eenhoorn*: antiekverzamelaar Sacharin zit eveneens in de zaal. Hij komt verder niet meer voor, maar ik kan niet aannemen, gelet op de vertelgewoonten van Hergé zoals hiervoor beschreven, dat hij een toevallige passant is die verder geen functie meer zou hebben. Hergé heeft hem nodig in het verhaal, anders zou hij hem wel als overbodig geschrapt hebben. Nee, anders nog: hij zou niet eens aan deze onbelangrijke bijfiguur gedacht hebben!

5. Vrouwen in actie

Kuifje herkent Endaddine aan zijn stem (blz. 24). Dat betekent, dat we niet aan een onbekende nieuwe schurk mogen denken, maar aan iemand die hij eerder als schurk heeft bestreden. Hij herkende op de stem af meer kerels: Müller in *Goud* (blz. 116) en Rastapopoulos in *Vlucht*

(blz. 33). Deze derde keer betreft dus automatisch een andere schurk uit het verleden, want nu zou hij meteen aan de beide vorige keren terugdenken!

Kuifje heeft Maximus Vogel gesproken en moet zijn stem herkennen, al kan hij die alsmaar niet thuisbrengen. Kuifje en Haddock komen op de magnetiseursavond Martine tegen, die het embleem van de kunstbende draagt, met een handig microfoontje erin (blz. 26), zodat we nu zeker weten, dat zij lid van de bende is. Zij zal nog een hoofdrol spelen, want wat we in de wereld van Kuifje vooral gemist hebben, dat zijn de vrouwen. Huishoudsters zijn we tegengekomen, en Bianca Castafiore met haar Irma.

Martine wordt een intrigerende persoonlijkheid, wellicht zo'n bendemeisje als in de films van James Bond (*Goldfinger*, *Live and let die*, *Licence to kill*), die op het kritieke moment overschakelen van de bendeleider op de held. Kuifje gedraagt zich in *Alfakunst* trouwens als James Bond, die in zijn eentje een mysterie moet oplossen (*Dr. No*, *Goldfinger* bij voorbeeld). Martine zal het menselijke element versterken en uitbreiden naar de vrouwelijke kant (blz. 25). Kuifje vertelt haar, dat hij de bendeleider zal gaan ontmaskeren in een oude fabriek bij kasteel Molensloot en verwacht dat ze die informatie zal doorgeven en dat er dus een val voor hem zal worden opgezet. Inderdaad wordt er een nieuwe aanslag op hem gepleegd, maar Haddock voorkomt dat Kuifje het niet kan navertellen. Kuifje onderzoekt de woonflats boven de galerie Fourcart en krijgt gelijk: hij herkent een van de medewerkers van Akass, een bendelid. Dit motief, waarbij een schurk Kuifje herkent, komt ook voor in het begin van *Zonnebloem*.

Kuifje maakt een tweede rit op zijn brommertje met Bobbie achterop, zonder dat we weten waar Kuifje naartoe gaat. En jawel, opnieuw wordt hij door bandieten in een auto achtervolgd en beschoten. Men kan deze aanslagen zien in het verlengde van de twee eerder gepleegde moorden. De nieuwe aanslag is dan een rechtstreeks gevolg van het onderzoek van Kuifje in de woonflat.

Rastapopoulos & Carreidas

De volgende scène van het verhaal speelt zich af in een hoogculturele omgeving. Kuifje en Haddock verkassen per vliegtuig naar het Italiaanse eiland Ischia voor de kust van Napels, waar de bendeleider Akass zijn hoofdkwartier heeft. Castafiore zit er al en ook de kunstenaar Ramo Nash (blz. 33).

Opnieuw waarschuwt een bekende stem, dat Kuifje zich niet met de zaken van Akass moet bemoeien. Dat kan de broer van Akass geweest zijn, ofwel G. Vogel. Niettemin betreden Kuifje en Haddock op uitnodiging van Castafiore het hol van de leeuw.

De luxueuze meisjes van de James Bond-films bevolken ook de villa van Akass. Een ervan heet Angelina Sordi. Verder worden Kuifje en Haddock voorgesteld aan oude bekenden: Gibbons, dat is de Amerikaanse grootindustriële uit *Lotus*, die wel kunstverzamelaar zal zijn en dus afnemer van Akass. Voorts Chicklet uit *Oor*, bij wie eenzelfde verzamelaarsbelangstelling verondersteld mag worden. Dan emir Ben Kalish Ezab, die de beroemdste Europese kastelen had willen opkopen. En een popzanger, Luigi Randazzo, en tenslotte ook Ramo Nash (blz. 36). Kuifje snuift een vreemde geur op, die hij ergens van herkent. Waar slaat dat op? Parfums zijn nog niet aan de orde geweest. Ik zie maar één mogelijkheid: dit slaat op de aanwezigheid van Martine, de enige vrouw die Kuifje ontmoet heeft, een representatieve functie heeft en daarom wel parfum bij haar opmaak zal gebruiken. Zij zou haar aanwezigheid niet kunnen verantwoorden en moet dus uit het zicht van Kuifje en Haddock gehouden worden.

Kuifje en Haddock blijven in de villa van Akass slapen zonder dat de verteller een ontmoeting met de gastheer in beeld heeft gebracht. We mogen aannemen, dat Kuifje bij een directe ontmoeting met Akass zijn vroegere tegenstander onmiddellijk zou herkennen, en dat die dat ook beseft. Kuifje ontdekt, dat midden in de nacht allerlei schilderijen in een bestelbusje worden geladen. Zijn dat soms schilderijenvervalsingen, door Nash gemaakt als geniale schilder met een verkeerde menta-

Allan & Rastapopoulos

liteit? Kuifje gaat net als in *Eenhoorn* op onderzoek uit en komt allerlei schilderijen tegen, perfecte kopieën van originelen van **Modigliani, Léger, Renoir, Picasso, Gauguin, Monet** (blz. 39). Dan wordt Kuifje ontdekt door de bendeleider, Endaddine Akass, die hem vertelt dat Nash de prachtwerken heeft nageschilderd. Fourcart moest vermoord worden, omdat hij de vervalsingen niet in zijn galerij wou verkopen, en Monastir wou Akass chanteren, 'de sukkel' (blz. 39).

We gaan vermoeden, dat de bende de kopieën naar allerlei musea in Italië en elders in de wereld brengt, waar ze 's nachts stiekem de originelen moeten vervangen. En voor de originelen hebben juist die louches zakenlieden grote belangstelling, die we op de receptie ontmoet hebben.

Akass bedreigt Kuifje met de dood: hij zal met polyester worden overgoten en als kunstwerk in zijn eigen museum worden bijgezet: in *Het Imaginair Museum van Kuifje*, waarvan een catalogusboek is uitgekomen; de Nederlandse vertaling stamt uit 1980. Kuifje wordt in de kelder van de villa opgesloten en als hij begint te schreeuwen, vertelt een stem door een luidsprekertje, dat niemand hem zal horen. De opsluiting in de kelder en de stem door het luidsprekertje kennen we ook al uit *Eenhoorn*, op ongeveer dezelfde bladzijde. En dan stoppen de schetsen, bovenaan bladzijde 42.

6. Het einde van Kuifje

Uit dit overzicht is duidelijk geworden, wat we verder kunnen verwachten. Gezien het tempo van het verhaal en de terugkeer van elementen uit *Eenhoorn*, mogen we veronderstellen, dat Kuifje ontsnapt, wellicht met behulp van Martine, die na de dood van haar baas Fourcart niet nog een tweede moord op haar geweten wil hebben.

Als we uitgaan van de gedachte, dat Hergé niet een dubbelalbum op het oog had, was er nog maar twintig bladzijden ruimte om het verhaal af te maken. Daarin moet een confrontatie tussen twee grootheden plaatsvinden, zoals in *Vlucht* en *Picaro's*. Daarvoor komen alleen Vogel en Carreidas in aanmerking. Hoewel: in dit afscheidsalbum kan Hergé aan kapitein Haddock gedacht hebben, die in de laatste albums, ook *Alfakunst*, vrijwel niets te doen had. Kuifje krijgt dan de eer van de ontmaskering, Haddock de uitschakeling van de schurk, waarbij de gebroeders Jansen hem een stuntelhandje zullen helpen, zodat er van de vervalsingen een puinhoop overblijft. Het thema van deze afrekening zal wel zijn 'de eerbare en eerloze praktijken in de wereld van kunstverzamelaars'. Het eindduel zal nog eenmaal een selectie uit de legendarische krachtvloeken van Haddock laten horen. In *Vlucht* ging het om de beoordeling van

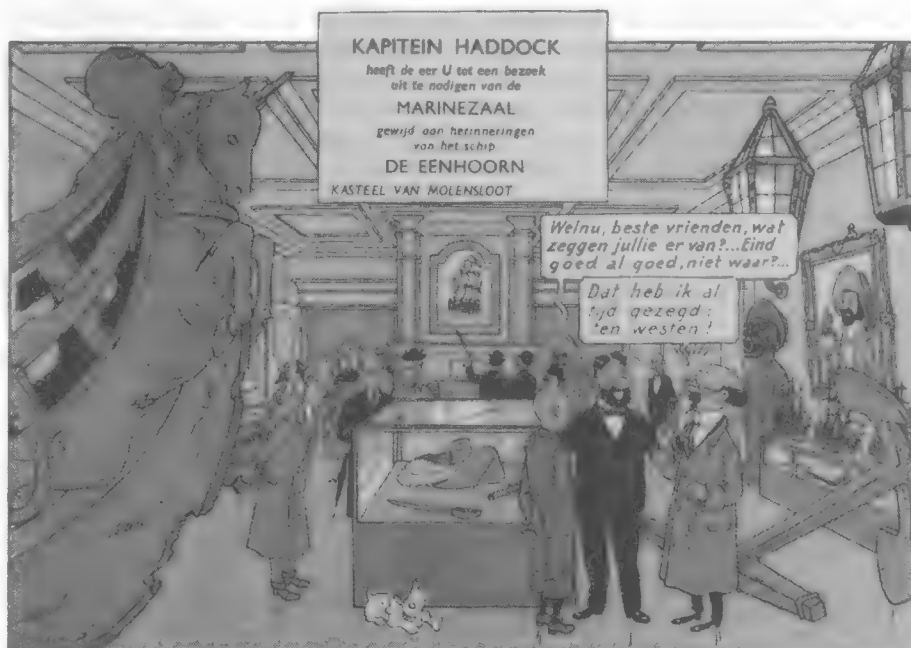
slechte karaktereigenschappen bij mensen met een aanleg voor de misdaad, in *Picaro's* hetzelfde, maar dan bij politiek-militaire machthebbers, en in *Alfakunst* om eerlijkheid in de kunstwereld.

In *Vlucht* kwamen de magische krachten van buitenaardse wezens tussenbeide, in *Alfakunst* kan de toenemende aandacht voor vrouwelijke macht (Bianca, de vrouw van Alcazar in *Picaro's*) wel eens voor de beslissende stoot zorgen. Ik vind dit niet vergezocht, want de derde Kuifje-periode wordt gekenmerkt door zeer sterke verweving van allerlei bekende motieven en thema's en de vernieuwende confrontatie met de tweede periode, waarin de oudere Hergé ervoor kiest, de klassieke avonturenwereld te vervangen door onze eigen werkelijke wereld. Maar die is heus niet gewelddoos, integendeel, de misdaadwereld is altijd gewelddadig en moordlustig geweest. Vandaar toch die twee lijken in de inleiding van het verhaal. Dat de populaire filmserie van James Bond misschien invloed heeft gehad op Hergé, vindt een steun-argument in die opvallende gewelddadigheid.

In de finale van *Alfakunst* zal voor Sacharin nog een rol zijn weggelegd. Ik denk, dat hij een verwoede verzamelaar is van de Alfakunst van Nash, waarvan Haddock de H bezit. Nu weten we ook, wat Hergé met alfakunst bedoelt: de enige kunstvorm, waarin tekst (de letters van het alfabet) en beelden onafscheidelijk samenkomen: stripkunst dus. Met name de Kuifje-serie, die in de Kuifje-wereld met graagte gelezen wordt. In de oudste versie van *Sigaren* uit 1933 dweept sjeik Patrash Pasha met *Amerika* en in de hertekende versie van 1955 met *Raket*. Wellicht is er iets, als laatste terugblik op alle albums, in alle letters gesmolten, zoals er briefjes verborgen zaten in de scheepjes van *Eenhoorn*. Van Kuifje zelf zou immers ook een kunstwerk gemaakt worden!

Dit kan betekenen, dat er uit die Alfakunst, waarnaar het album vernoemd is, in de afloop van het verhaal een vervolgalbum voortvloeit, net zo onverwacht als in *Eenhoorn*. Hoe loopt het af met Akass? Zou hij, de tweevoudige moordenaar, zelf ook ellendig aan zijn eind komen? Ik denk het, met de slotscènes van *Picaro's* op tafel, niet.

Al is het dan onbevredigend, dat we de verrassingen van de laatste twintig bladzijden niet meer kunnen meemaken, ik kan toch wel de laatste pagina beschrijven. Hergé beseft, dat voor hem de tijd gekomen was om afscheid te nemen van de Kuifje-wereld en die gelegenheid zal hij aangegrepen hebben om zelf een museum voor zijn Kuifje-strip in te richten, op de enige daarvoor geschikte plek: net als in *Rackham* de museumafdeling van kasteel Molensloot, namelijk de Schurkenzaal, tegenover de Scheepvaartzaal, waar de definitief onschadelijk gemaakte schurken zijn bijgezet als beeldhouwwerken van Nash, met Kuifje en zijn aartsvijand Rastapopoulos op de ereplaatsen: à la tête de l'Art!!

Positief of negatief over strips schrijven: het maakte niet uit liet mij de redactie van Stripschrift weten.

Aan het begin van mijn column kan ik de lezers en lezeressen van het blad direct geruststellen: ik ben een enthousiaste fan van het beeldverhaal zoals dat in officiële termen heet. Ik verwacht ook niet dat de redactie een wetenschappelijk getinte bijdrage van mij wil hebben over dit onderwerp. Over strips zijn de laatste decennia nogal wat specialistische verhandelingen geschreven, het onderwerp is gebruikt voor afstudeerscripties enzo voorts.

Wat daarmee gelukkig werd bereikt, is dat het beeldverhaal een eigen en erkende positie heeft oververd in de wereld van het geschreven verhaal en, niet te vergeten, de filmwereld. Mijn bijdrage aan het striptijdschrift is niet meer en minder dan een uiting van saamhorigheidsgevoel met de liefhebbers van het beeldverhaal en daarmee met een hele grote groep mensen, van jong tot 'oud'.

Ik zeg dit laatste bewust vanuit de persoonlijke ervaringen die ik daarmee in mijn leven heb meegemaakt.

Wanneer ik terugga in mijn herinneringen en terugdenk aan mijn jeugdijaren, dan ontikom ik niet aan de conclusie dat stripverhalen en tekenfilms in de beeldvorming van de volwassenen van toen als een aanbod gold, dat zich vooral op het vermaak van kinderen richtte, de gelukkige uitzonderingen overigens nagelaten.

Zo'n uitzondering vormde het gezin Nijpels in die dagen (en ook nu nog) waar met alle gezinsleden een aardig verbaal robbertje moest worden gevochten wie het eerst de nieuwe stripverhalen mocht lezen.

Het systeem 'om de beurt en zonder aanzien van leeftijd' werd daarom al snel als de voor de hand liggende oplossing voor dit probleem ingevoerd.

Het is ook lang geleden dat, wanneer ik uit school kwam en in plaats van huiswerk te maken, toch eerst nog even de nieuwe *Olivier Bommel*, *Suske en Wiske*, *Donald Duck* en *Kuifje* las. Of op regenachtige dagen ze voor de zoveelste keer herlas.

Zoals ieder mens in de loop van zijn leven voorkeuren ontwikkelt en keuzes maakt voor een beroep, kledingstijl, politieke overtuiging of bijvoorbeeld naaste vrienden, zo geldt dat vaak ook voor stripverhalen.

De vraag nog daargelaten in hoeverre je dit proces meer of minder bewust ondergaat, heeft mijn voorkeur zich in de loop der tijd ontwikkeld voor *Donald Duck*.

Ik ben ook nog steeds trouw abonnee van dit blad; misschien omdat ik mijn voorliefde voor dit stripfiguur wil overdragen op min beide zoons?

Tot nu toe ben ik nog de eerste lezer van iedere nieuwe Donald Duck, maar het zal niet lang meer duren dat ook mijn beide zoons de leeftijd bereiken dat ik er niet aan ontikom het 'om de beurt-systeem' in mijn eigen gezin in te voeren.

Wanneer ik voor deze column probeer te achterhalen waarom ik Donald Duck-minnend ben, zijn er voor mij tal van positieve elementen te noemen die ongetwijfeld door tegenstanders van dit stripverhaal worden weerlegd met woorden als hebzucht, jaloezie en bedrog.

Desondanks wil ik, op titel van niet meer dan een poging, het volgende aan het papier toevertrouwen.

De rode lijn 'het recht zal zegevieren' kom je in nogal wat stripverhalen tegen. Noch dit kenmerk, noch het feit dat de verhalen je meevoeren naar vreemde werelddelen zijn echt speciaal te noemen voor Donald Duck.

Wat mij als kind zo heeft aangesproken zijn, in samenhang met de menselijke eigenschappen van de hoofdfiguren, vooral de situaties die iedere lezer van de Donald Duck-verhalen kan toetsen aan de realiteit.

Daarbij geldt natuurlijk dat in latere jaren het stripverhalenaanbod nogal is uitgebreid.

Om, en met nadruk op slechts, een aantal voorbeelden te noemen, denk ik dan aan de onmetelijke rijkdom van Oom Dagobert die voor hem eerder een beletsel is en de lezer duidelijk maakt, dat verkeerd omgaan met geld je ook tot slaaf van je rijkdom kan maken.

Vooropgesteld het feit dat de familieband tussen de stripfiguren in Donald Duck nooit echt duidelijk is, wordt in de relatie tussen Oom Dagobert en Donald Duck aangetoond, dat het niet goed is om je afhankelijk te maken van een ander, enkel en alleen om zijn geld.

De rol die Kwik, Kwek en Kwak vervullen in de haat/nijd-verhouding tussen Dagobert en Donald is daarentegen schitterend en laat zien hoe door een handige tactiek er toch weer eenheid komt in het Duck-familiefront dat ten strijde trekt tegen het kwaad dat de Zware Jongens ondernemen.

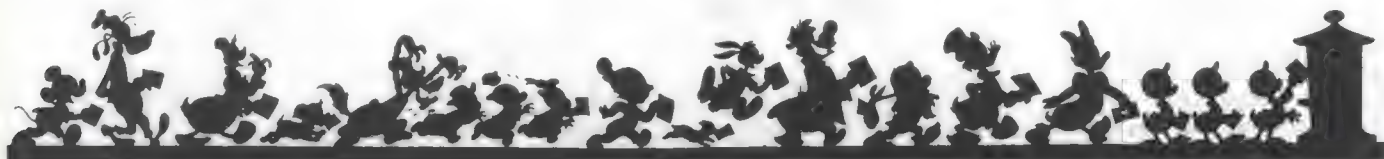
Het moet ook tot nadenken stemmen dat het opscheppen van Donald uiteindelijk neerkomt op: hoogmoed komt voor de val. Uit deze opsomming mag overigens niet geconcludeerd worden, dat ik het bestaan van andere stripverhalen niet zou waarderen.

Ik wil echter toch een kanttekening plaatsen bij sommige uitingen en gebruiken van het beeldverhaal, waarbij dié makers anticiperen op de situatie van deze voor velen aantrekkelijke presentatie van een boodschap.

Ik hoop daarom tot slot dat de echte stripminnaars bij dit soort verpakte boodschappen het goede van het kwade zullen blijven onderscheiden.

Ed Nijpels

Ed Nijpels (1950) is in het dagelijks leven Burgemeester van Breda.

Met ingang van dit nummer is de opzet van de boekenrubriek veranderd. Tot nu toe is in *Stripschrift* alleen ruimte geweest voor uitgebreide besprekingen van eerste delen uit een reeks, op zichzelf staande albums of uitgaven waarmee iets bijzonders aan de hand was. De redactie wil de service naar de lezer verbeteren door ook al die andere boeken die op haar postadres binnenkomen niet onbesproken te laten. De uitgebreide recensies blijven, zij het dat elk boek hiervoor in aanmerking komt. Naast de recensies is er een beoordelingssysteem in het leven

geroepen, waarmee ook de overige albums gewikt, gewogen en gewaardeerd worden. Leden van de redactie en recensenten delen per album 0 tot 4 sterren uit en geven hierbij een korte toelichting. De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

- **** grote klasse!
- *** goed
- ** redelijk
- * slecht
- o abominabel

Joost mag het weten

Van den Boogaard
Big Balloon 1991
ISBN 90-542-5131-X
Prijs f9,95 / Bfr. 195
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Theo van den Boogaard is iemand die zich nadrukkelijk op de clou van een verhaal richt in zijn geheel eigen album *Joost mag het weten*. En alsof hij het bovenstaande meteen wenst te logenstraffen, is zo'n clou meestal geslaagd. In elk geval bakt hij er wat mij betreft meer van dan zijn *Sjef van Oekel*-partner, de

scenarist **Wim Schippers**. Van den Boogaard maakt lieve verhaaltjes, waarmee hij zijn lezers weet te ontroeren zonder klef te worden. In dit geval neigt zijn werk wat minder naar de pies-, poep- en konthumor, die *Sjef van Oekel* maar al te vaak teistert.

Joost, zijn nieuwe, piepjonge hoofdpersoon heeft zich over de periode 1985/91, waarin Van den Boogaard diens belevenissen optekende, duidelijk ontwikkeld. Eerst betuigt hij zich een jochie, dat op het gebied van seks de klok al heftig heeft horen luiden, maar nog niet exact weet waar de klepel hangt. In *Die pet past ons allemaal* heeft *Joost* wat weg van *Sjef van Oekel*: wild gesticulerend, van zich af schreeuwend en onnozel en bijdehand tegelijk. De karakters van beide Van den Boogaard-personages overlappen elkaar en dat kan nooit de bedoeling geweest zijn. Maar in de laatste twee verhalen krijgt *Joost* pas echt goed vorm als het lieve, zijn ouders (wat een volmaakt gezinnetje, trouwens) en lezers keer op keer ontroerende, kereltje.

Waar ik nog wel wat meer van zou willen horen.

Van den Boogaard is er zeer bedreven in om zijn personages allerlei vloeiend op elkaar volgende houdingen aan te laten nemen, dat het lijkt alsof je naar een tekenfilm kijkt. Die houdingen zijn net iets te zwaar aangezet, om een grappig, theateraal effect te sorteren, maar daarom niet minder herkenbaar. Natuurlijk komt de vloeiendheid van de bewegingen bij de schetsmatige tekeningen van *Joost mag het weten* beter tot zijn recht dan bij de doorgestileerde Van Oekel-strips. De voortgang van iemands woorden wordt met een perfecte timing aan zijn of haar bewegingen gekoppeld. Al op de cover van dit nieuwe album kan je zien, dat de inkleuring met kleurpotloden een uitstekende afwisseling vormt voor de inkleuringen, die we van strips gewend zijn.

NU

De Maltezer I: Voor niets gaat de zon op

(Collectie Avonturenstrips 6)
Verron & Durand
Lefrancq 1991
ISBN 90-71987-45-0
Prijs f8,50 / Bfr. 160
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Hong Kong 1946. Met het creëren van de hoofdpersoon in dit in een semirealistische stijl getekende stripverhaal hebben **Loup Durand** en **Laurent Verron** de stripwereld verrijkt met een extraverte vileine maar uitermate sterke persoonlijk-

STRIPWINKEL

TISTJEN DOP

Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.: 014-428829

STRIPWINKEL

SJORS

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

STRIPWINKEL

de Galliër

Beekstraat 58
3800 St. Truiden (B)
Tel. 011-671739

Ook verkoop van
originele pagina's

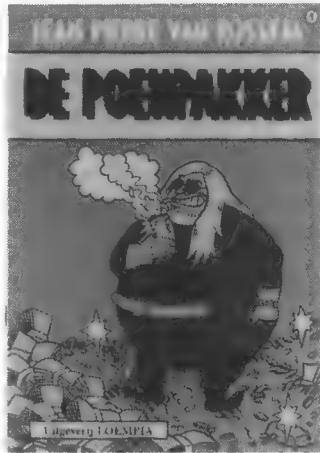
heid, die binnen het Koninkrijk der Nederlanden slechts valt te vergelijken met IJzerbroot, Geheim Agent 327. De Maltezer is een opportunist die de huik naar de wind laat hangen. Hij voorzie in zijn eerste levensbehoeften door het drijven van een onduidelijke nering. Dat hij in zijn strijd om het kale bestaan regelmatig in botsing komt met de Chinese Maffia zal geen verwondering wekken. Vol inventiviteit redt hij het vege lijf door twee van dergelijke bendes tegen elkaar uit te spelen.

Terzelfder tijd spoeden zich een drietal Europeanen, een vrouw en twee mannen, naar Hong Kong, die delen van een kaart in hun bezit hebben waarop de plaats staat aangegeven van een met goudstaven gevuld vliegtuigwrak. Met de Maltezer, die ook zo'n deel, afkomstig van een gedeserteerde marineman, in zijn bezit heeft, sluiten zij een monsterverbond. Onderweg naar de plek, waar het goud ligt opgetast, schepen zij zich in op de Groene Draak, een oude zeesleper annex onderzeeboot, met een roerganger die zo kan zijn weggelopen uit Roodbaard. Dat de gedroste marineman ook op de goudstaven aast, lijkt het viertal nauwelijks te deren. Maar waar een monsterverbond met zo'n schurk als de Maltezer toe leidt, toont het turbulente slot van dit avontuurlijke maar vooral humoristische stripverhaal.

De auteur en de tekenaar zijn erin geslaagd de hard-boiled avonturenroman uit de veertiger jaren vakkundig te parodiëren. De hoofdpersonen worden kernachtig neergezet. Het taalgebruik is eenvoudig doch ver-

zorgd. Door de humor worden de schaarse geweldscènes gereïtiverend. Een wat saaie omslag doet dit stripalbum geen recht.

RB

De avonturen van J.P. van Rossem I: De poenpakker

Meynen & Van Rossem

Loempia 1991

ISBN 90-6771-246-9

Prijs f7,95 / Bfr. 160

(32 pagina's, kleur, s.k.)

De meest opvallende Belg van de laatste jaren is zonder twijfel **Jean-Pierre Van Rossem**. Zowel in België als in Nederland heeft deze gevallen beurs-goe-roe een veelbesproken levenswandel. Hij werd van belegger bajesklant en van general manager parlamentslid, maar bovenal is hij bekend door zijn ongezoeten taalgebruik en zijn -zacht uitgedrukt- nonchalante verschijning.

Dat over zo'n in-het-oog-springende figuur een boek zou verschijnen zal niemand verbazen. Veel gekker is het feit dat het een stripboek geworden is waarin Van Rossem onderuitgehaald wordt en waarin hij in zijn hemd gezet wordt. Het boek geeft precies de sfeer weer van de vernietigende maatschappijvisie die Van Rossem er op na houdt: agressief, nietsontziend maar bij momenten grappig en vlijmscherp.

Wie zou het aandurven om zo'n beenhard scenario in elkaar te sleutelen? Wie zou een schaamteloos verhaal kunnen verzinnen waarin aangetoond wordt hoe bekrompen de belgische samenleving is?

Van Rossem zelf, natuurlijk. Wie kent Van Rossem beter dan Van Rossem zelf? Wie weet beter hoe Van Rossem denkt dan Van Rossem zelf? Zelfrelative-ring heet zo iets. Er duiken een hele hoop bekende Vlamingen in op en een aantal allusies op waargebeurde nieuwsfeiten, waardoor het voor Nederlandse lezers misschien moeilijker wordt om te volgen, maar het verhaal draait vooral om ... wat dacht u? ... geld! Het album heet dan ook *De poenpakker* - met een knipoog naar Lambik. Het bukt van de sterke uitspraken en moet het hebben van de verbale agressiviteit. Maar zo is Van Rossem nu eenmaal.

Dit eerste album werd getekend door **Erik Meynen**, die hiermee na jarenlang werken zijn eerste geheide hit op zijn naam schrijft. De vraag is alleen hoe

lang dit liedje uitgezongen zal worden. Het is leuk zolang het duurt, maar hoelang duurt het leven dat deze mediafiguur beschoren is? Wanneer krijgt het publiek genoeg van de groot-spraak van Van Rossem? Hoe-lang zullen de media nog op iedere zucht van Van Rossem springen en over iedere scheet rapporteren?

Maar laten we het van de grappige kant bekijken en genieten zolang het publiek het nog wil vreten ...

AL

De rode dwerg I: De nacht van de verlossers

(Collectie Kronieken 30)

Bordes & Durand

Oranje 1991

ISBN 90-6661-063-8 (h.k.)

ISBN 90-6661-064-6

Prijs f24,95 / Bfr. 450 (h.k.)

f 9,95 / Bfr. 190

(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

De achttiende eeuw in Frankrijk was een periode vol geweld en terreur. Wie kan zich niet de verhalen uit de schooltijd herin-

ETAG
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

OOM WIM

oude en nieuwe strips
curiosa
originelen
zeefdrukken

REESTRAAT 24 AMSTERDAM

020 - 622 04 02

SNOEK strips

1^E VAN SWINDENSTR. 545

TEL. 020 - 6684764 A'DAM

IMPORT

COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRIJVEN

RESERVEREN
OOK MOGELIJK

neren over *Madame Guillotine* en haar slachtoffers en de activiteiten van *Robespierre*? De historische strips over dit tijdperk, veelal afkomstig uit hetzelfde Frankrijk, schetsen dito beeld, waarbij de gruweligheden tot in de details worden getoond.

De rode dwerg van **René Durand** en **Yves Bordes** onderscheidt zich hier niet van. Het is het rechttoe, rechtaan-verhaal over Tanguy Cadiou, die, nadat zijn familie werd vermoord, wraak wil nemen. Vermoed als de rode dwerg (een kaartterm, verwijzend naar ruiten zeven) gaat hij op zoek naar de moordenaars om op een bloederige wijze een einde aan hun leven te maken. Resultaat is een gruwelijk verhaal, vol met wreedheden, dat slechts een klein publiek zal boeien: mensen die òf dol zijn op geweld òf dol op geschiedenis. Ofschoon Durand niet meer van de Franse Revolutie weet te maken dan wat schermschietingen tussen staat en opstandelingen met een bloed-dorstige Cadiou in de hoofdrol. Het tekenwerk van Bordes weet evenmin te bekoren met zijn realistische stijl, die te weinig natuurgetrouw is. Zijn tekeningen vol geweld zijn meer iets voor een horrorstrip in het genre van *Halloween*.

RT

Duizend Bommen en Granaten..!

Beknopt scheldwoordenboek van Haddock. Schelden als kunst. Een Bloemlezing

Algoud / Brok (Nederlandse bewerking)

Casterman 1991

ISBN 90-303-2714-6

Prijs f27,50 / Bfr.495

(94 pagina's, kleur, h.k.)

'Duizend Bommen en Granaten! ... Wandelende Cycloon! ... Stuk Straalbulldozer! ... Onbeschoft Stekelvarken! ... Driedubbel Overgehaalde Alpiene Kropdragers! ... Strandschui-

mer! ... Zwamneus! ... Ellendelaren! ... MRKRXPZKRM-FRZ!', zo maar een willekeurig rijtje uit de rijke scheldwoordenschat van kapitein Haddock. **Har Brok** heeft gelijk wanneer hij in de inleiding van *Duizend Bommen en Granaten* vaststelt dat Haddock in de avonturen van Kuifje het schelden tot een alledaagse kunst verheft. Op initiatief van de Fransman **Albert Algoud** wordt dan ook een complete, geannoteerde weergave van Haddocks eigenzinnig scheldwoordgebruik in boekvorm uitgebracht. Har Brok verzorgt de Nederlandse uitgave, waarvan *Duizend Bommen en Granaten* de eerste bloemlezing is. Het is nog een heel karwei een integrale editie samen te stellen, daar in de 15 albums waar Haddock zijn scheldkanonnades afsteekt maar liefst zo'n 470 krachttermen en 560 scheldwoorden terug te vinden zijn. In zijn informatieve doch beknopte inleiding maakt Brok echter niet duidelijk op welke voorwaarden zijn selectie van 142 woorden en uitdrukkingen voor deze bloemlezing is gebaseerd. Aan zijn keuze voor bijvoorbeeld 'Ectoplastisch Bijproduct', 'Stelletje Ku-Klux-Klans' en 'Schurken', en niet voor 'Protozoën', 'Stuk Geleid Projectiel' of 'Galgenaas', is een zekere willekeur onderhevig.

In het fraai vormgegeven boekwerkje (op een paar, kennelijk nooit te vermijden typfouten na) wordt ieder scheldwoord, dat opgenomen is, etymologisch beschreven en nader toegelicht. De lezer krijgt informatie over de betekenis of meerdere betekenissen van een woord of uitdrukking, de herkomst van een woord, de oorspronkelijke Franse uitdrukking, het officieel bekend staan als scheldwoord en nog veel meer.

Het scheldwoordenarsenaal van Haddock is zeer uitgebreid, waardoor er geen duidelijke structuur in aan te brengen is. Wel wijst Brok op een aantal terugkerende elementen in Haddocks scheldpartijen. Vanzelfsprekend zijn er termen terug te vinden die iets met de scheepvaart uit te staan hebben ('Piraat', 'Kelderaars'). Verder haalt Haddock zijn inspiratie graag uit het exotische van de verre streken die hij tijdens zijn reizen heeft aangedaan, waarbij vooral zijn aandacht voor apen opvalt ('Stelletje Bavianen', 'Makaken', 'Meerkatten', 'Rolapen'). Duidelijk is in ieder geval dat Haddock zijn losgemaakte gevoelens op een bewonderenswaardig creatieve en inventieve manier weet te verwoorden. Hopelijk duurt het geen jaren voordat het uiteindelijke complete overzicht van het scheldwoordenjargon van Haddock verkrijgbaar is. Hopelijk wordt er dan wel gedacht aan een toegankelijke index die bij zo'n initiatief niet mag ontbreken.

RS

...

Jerry Spring 22: Het Verraad

Franz & Festin

Big Balloon 1991

ISBN 90-542-5231-6

Prijs f9,95 / Bfr.190

(48 pagina's, kleur, s.k.)

Het is tegenwoordig niet ongebruikelijk dat na het overlijden van een tekenaar of scenarist een succesvolle reeks door anderen wordt voortgezet. Zo

ook is het gegaan met *Jerry Spring*. Hoewel *Jijé*, de geestelijke vader van deze serie, overleden is, ligt het nieuwste avontuur van zijn held al op de schappen. **Franz Drappier** (tekeningen) en **Festin** (scenario) hebben het vervolg van de serie voor hun rekening genomen en wisten aldus te voorkomen dat deze stripfiguur samen met zijn schepper ten grave zou worden gedragen. Gezien de ouderwetse naamsvermelding van wijlen *Jijé* op de kaft heeft de uitgever echter niet willen verzuimen te benadrukken dat het hier om een 'echte *Jijé*' gaat. De vraag die nu opkomt is of het werk van Franz en Festin hun erfflater ook daadwerkelijk eer heeft aangedaan.

Het is vanzelfsprekend dat met de komst van een nieuwe tekenaar ook nieuwe accenten gelegd worden waarbij niet klakkeloos de door de voorganger gebaande paden gevolgd worden. Franz heeft trouw de realistische stijl van *Jijé* gevolgd maar tegelijkertijd heeft hij geprobeerd om zijn eigen stempel op deze strip te drukken. En dit experiment kan niet geheel geslaagd genoemd worden. *Jerry Spring* heeft zijn geheel eigen, vertrouwde gezicht verloren en is een onwennige mengeling geworden gestileerd naar andere bekende westernhelden als *Blueberry* en *Red Dust*. Over het scenario is in grote lijnen hetzelfde te zeggen. Festin had weinig moeite zijn vernieuwingsdrang in te tomen en koos voor een obligaat en weinig origineel uitgangspunt: de held moet onschuldige indianen beschermen tegen kwaadwillende blanken. Met andere woorden, *Het Verraad* is een album dat met zorg gemaakt werd. De tekeningen zijn en fraai en verzorgd, het scenario is niet bijster oorspronkelijk maar bevat enkele verrassende wendingen die leiden tot een alleszins acceptabel plot. Als naadloze voortzetting van het werk van *Jijé*, zoals de uitgever suggereert, schiet het echter te kort. Het eigen karakter van *Jerry Spring* is verdwenen en er is een geijkte mengeling van figuren en stijlen voor in de plaats gekomen. De auteurs hinkten teveel op twee gedachten: getrouw imiteren of een nieuwe weg inslaan. *Jerry Spring 22* is niet geheel zonder belofte maar

Stripwinkel Blunder

Oudegracht 203
3511 NH Utrecht

Telefoon/Fax:
030-311461

Blunder Bestelbuis

Postbus 14144
3508 SE Utrecht

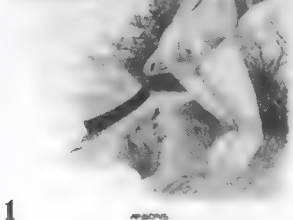
om de erfenis van jijé met waar-
digheid te kunnen beheren zul-
len de auteurs uiteindelijk een
keuze moeten maken!

TB

••

De belevenissen van CATHY

door DON LAWRENCE

1

De belevenissen van Cathy I

Lawrence
Arboris 1991
ISBN 90-343-2264-5
Prijs f9,95 / Bfr. 190
(48 pagina's, kleur, s.k.)

De belevenissen van Cathy, in de
optiek van de uitgever aange-
geleid als stripreeks – ten onrech-
te naar mijn mening, want een
aantal coherente tekeningen,
die hoogstens kunnen worden
aangeduid als gags vormen nog
geen stripverhaal – heeft **Don
Lawrence** getekend vanaf
1976 voor het Engelse soft-sex-
magazine *Mayfair*. Hoewel op
het tekenwerk niets valt af te
dingen – hooguit dat de trekken
van Storm, Trigo en Roodhaar
zijn te herkennen – dondert
Donald Southam Lawrence nu
toch echt van zijn sokkel.

Van zijn masculiniteit getuigend,
tovert Don de meest lullige
avontuurtjes, fantasietjes van
een dom blondje, uit zijn pen-
seel. Het wicht dreigt op prak-
tisch elke pagina ten onder te
gaan aan haar onnozelheid ten
opzichte van het hanige gedrag
van het macho-type. In haar naï-
viteit stapt ze regelmatig uit de
slip om met haar onbewuste
seksuele uitstraling haar bela-
gers in het verdriet te storten.
In dit album zijn 21 verhaaltjes
opgenomen vol broeierige non-
verbale anti-grappen. Hoogte-
punt van deze zogenoemde gags
is steevast 'doet-ie het of doet-
ie het niet'. Het type Cathy is
het toonbeeld van de vermoor-

de maar hypocriete onschuld.
Voer voor de lezeressen van *Op-
zijls* het ware.

Grote vraag blijft of Lawrence
dit Mayfair-project heeft aange-
grepen om brood op de plank te
houden tussen *Trigie* en *Storm*, of
dat hij zo rond zijn vijftigste, per
slot van rekening kan dan de
penopauze toeslaan, zijn virili-
teit wilde testen. Dit produkt is
te veel voor woorden, maar dat
vond de poes van dit album ge-
lukkig ook.

In het colofon wordt gerefe-
reerd aan het uitmuntende te-
kenwerk van Lawrence, dat
wortelt in de Engelse school.
Wel, laat het duidelijk zijn dat
daar ook ten tijde van de ge-
wraakte Mayfair-klus niks mis
mee was, en ook heden ten dage
– midden in de Storm-saga –
kan er met volle teugen worden
genoten van zijn stripkunst. Laat
de strippenkenner Cathy maar snel
uit zijn gedachten zetten.

RB

o

De detective zonder naam

(Collectie Contrast 2)
Rotundo & Mignacco
Oranje 1990
ISBN 90-5165-056-6
Prijs: f24,95 / Bfr. 450
(64 pagina's, zwart/wit, h.k.)

Het sociale en economische le-
ven in het Amerikaanse stadje
Good Harvest wordt beheerst
door de magnaat Colombani.
De machtspositie van deze
meedogenloze zakenman lijkt
onaantastbaar, totdat een
vreemdeling in de stad arriveert.

Deze man, die gebruik maakt
van verschillende vermommin-
gen, weet op doortastende en
geraffineerde wijze Colomba-
ni's zetmannetjes tegen el-
kaar uit te spelen. Als het
politiek-criminele machtsblok
diepe scheuren begint te verto-
nen, blijft een directe confron-
tatie tussen de twee tegenstan-
ders niet uit.

De auteurs weten de sfeer van
de roerige jaren twintig goed

over te brengen. De bekende
smaakmakers uit de 'gangster
stories': vrouwen, intriges en
geweld, zijn in ruime mate ver-
tegenwoordigd, zodat de lezer
verzekerd is van de nodige span-
ning.

De detective zonder naam is een
goede, pretentieloze strip. Het
enige minpunt betreft de uitvoe-
ring van het album. Sommige
tekeningen zijn bijzonder slecht
gereproduceerd en het boek
valt al na de eerste lezing uit
elkaar.

EdG

••

EN VERDER...

– **Decker, The Black Hawk Line 3: In de schaduw van Fuji-San** (Staller, Lombard). Piloot Decker bezoekt een Japanse vriend annex vijand uit de oorlog in dit verhaal dat weinig vragen oproept en nog minder beantwoordt en bedoeld is voor diegenen die in hun jeugd met soldaatjes speelden. *

– **G. Raf Zerk 9: Lang zal-ie leven!** (Hardy/Cauvin, Dupuis). Leuk getekend. Slechte grappen. *

– **Ignatius I: De lange weg** (Schmitz/Stoquart, Hélyode). De stichter van de Jezuïetenorde, Ignatius van Loyola, komt niet uit de verf in saai maar goedbedoeld heiligenleven. *

– **Het Kristallen Zwaard 3: De greep van Mangrove** (Crisse/Goupil, Oranje). Zorya is op zoek naar 'de meester van het horen', want deze kan zijn steentjes bijdragen aan de handhaving van het goede in haar Tolkien-achtige fantasiewereld. Kwestie van d'r neus achterna lopen in deze onsamenvangende strip. *

– **Munro 4: De hovenier van de sterren** (Taymans/Di Giorgio, Dupuis). Het opzetten van een nieuwe luchtpostlijn wordt tegengewerkt door de in deze histories steeds opdravende misdadige rivaal. De cliffhangers zijn te zwaar aangezet en Berthet-naäper Taymans is geen verbetering voor Griffo, die voorheen in Munro Tardi nabootste. **

– **The Smokehouse Five 2: Staakt het vuren!** (Aragónés, Dupuis). Sergio Aragónés' woordenloze grappen over een brandweerteam zijn van continu hoog niveau. ***

– **Sneeuwwitje en de zeven dwergen** (Disney, De Geïllustreerde Pers). Niet eens tegenvallende, doch enigszins overbodige stripuitgave. Het lezen van het originele sprookje en het zien van de gelijknamige tekenfilm lonen meer de moeite. **

– **Taal en teken** (Van den Boogaard, Oog en Blik). Uitgave naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling in Frans Halsmuseum (Haarlem). In dit mooie boek bevindt zich veel commercieel en artistiek werk van Theo van den Boogaard. Met dit boek in de hand hoeft je niet meer naar de tentoonstelling. Of toch wel? ***

– **Theodoor Cleysters 6: Een passagier wordt vermist** (Le Gall, Dupuis). Neigt naar literatuur. Jammer dat je niet optimaal van de strip kan genieten zonder kennis van de voorgaande delen. ***

– **De Timoers 30: De terugtocht** (Sirius/Snoeck, Dupuis). Oude rot in 't vak Sirius schetst gruwelijke afgang van het Napoleontisch leger in Rusland in redelijk stripverhaal. **

– **Tom Carbon 2: Koude kunstjes** (Cromheecke/Letzer, Dupuis). Op de achterkant van dit album staat reeds aangegeven dat de kolderieke verhalen van Tom Carbon drie sterren waard zijn. Al is het wel zo dat de korte gags, die in Sjors en Sjimmie Stripblad staan, nog leuker zijn. ***

– **De zuilen van Salomo I: Hiram** (Vassaux/Facon/Parent, Hélyode). Het komt sporadisch voor dat een verhaal uit het Oude Testament verstript wordt. 'Hiram' is het eerste deel uit een serie over de tempel van Salomo en de Ark des Verbonds. Voor bijbelvaste strip liefhebbers is het een curiositeit. **

Haarlem en de prijs die eigenlijk geen prijs was

Op 15, 16 en 17 mei vonden de *Stripdagen Haarlem* plaats onder prachtige weersomstandigheden. Het evenement groeide uit tot een gezellig geheel, niet in de laatste plaats door de historische sfeer van de stad Haarlem zelf. Zo'n 10.000 bezoekers bezochten de Stripdagen; een aantal waarmee de organisatie, de Stichting Beeldverhaal Nederland (SBN), waarschijnlijk uit de kosten is. Volgens de organisatoren trok het evenement niet alleen de vaste groep stripliefhebbers, maar ook vele nieuwsgierige buitenstaanders. In de opzet om het medium strip te promoten, is de SBN dan ook ruimschoots geslaagd.

Tijdens de opening van het festival op 15 mei werd de NZH-stripbeurs uitgereikt door de hoofdsponsor NZH (Noord - Zuid - Hollandse Vervoer Maatschappij). De beurs ging naar **Marcel Ruijters** en is een aanmoedigingsprijs van f1000,- voor beginnende striptekenaars. Ruijters geeft zelf het stripblad *Mandrangoora* uit. Tijdens de opening werd verder **Frans Piët**, één van de nestors van de Nederlandse stripwereld en geestelijk vader van *Sjors en Sjimmie*, door collega-striptekenaars gehuldigd. Behalve de NZH-stripbeurs was er ook nog een NZH-stripprijs voor het beste Nederlandstalige album van 1991. Professionals uit de stripwereld en bezoekers van de Stripdagen konden hun stem uitbrengen op drie genomineerde albums. De drie nominaties waren *Tom Carbon 1: In Goed Gezelschap* van **Cromheecke** en **Letzer**, *Moesashi* van **Bert van der Meij** en *De Grootte Dick Bosch Almanak* van **René Windig** en **Eddy de Jong**. Op 16 mei werd 's avonds bekend gemaakt dat Windig en De Jong de NZH-stripprijs hadden gewonnen.

Hoewel de Haarlemse Stripdagen de vuurdoop goed doorstonden en over twee jaar hopelijk op herhaling kunnen, zijn nog wel enige kanttekenin-

gen te maken. Gezien de chaotische voorbereidingen van het festival zal de SBN als organisatie professioneler opgezet moeten worden. De ervaring die nu is opgedaan, zal bij een eventueel volgend festival zeker van pas komen. Het wekt daarom enigszins verbazing dat **Joost Swarte** alweer is afgetreden als voorzitter van de SBN. Daarnaast is de hele gang van zaken rond de NZH-stripprijs niet bij iedereen in goede aarde gevallen. **Dick Matena** ergerde zich bijvoorbeeld gruwelijk aan de onevenwichtige en ongeloofwaardige invulling van de prijs. Allereerst vond hij dat het comité van aanbeveling weinig voorstelde. Voor een van te voren als belangrijk gepresenteerde stripprijs moet een comité van aanbeveling wel uitstraling hebben. En dit had het niet als daarin, volgens Matena, mensen zitting hebben als 'de verloederde tweedehands boekhandelaar Kousenmaker, een, in mijn vak, geheel onbekende heer Testa, de lettertekenaar Jonker, de net van de school voor de journalistiek gekomen Spaans en de zondagsstriptekenaar Teng.'

Het tweede punt waaraan Matena zich vreselijk stoorde, waren de nominaties. De organisatie pretendeerde met de NZH-stripprijs het belangrijkste Nederlandstalig stripalbum van 1991 te huldigen. Matena verwachtte dan ook een evenwichtige keuze van potentiële kanshebbers, maar hij kwam bedrogen uit: 'Dat het hier om een grap gaat bewijst natuurlijk ook de lijst van genomineerde boeken. Als wij in onze kringen een tekening wegwerpen, die niet deugt, dan zeggen wij schertsend tegen elkaar: Hup! Daar gaat weer een van der Meij! En als er iemand is, die werkelijk vermaakt wordt door Tom Carbon of de helft van de grappen begrijpt betaal ik hem persoonlijk 5000 gulden. En Dick Bosch, ja dat is leuk, maar, om met de makers zelf te spreken, het is wel erg belegen "ouwe troep".'

Prijzen liggen gevoelig. Ook **Willem Naber**, bestuurslid van Het Strip-schap en coördinator van de Stripdagen in Breda, uit felle kritiek. Hij begrijpt niet dat iemand als **Martijn Daalder**, bestuurslid van de SBN, heeft kunnen instemmen met de hele opzet van de NZH-prijs. Daalder laat zich al jaren laatdunkend uit over de

deskundigheid van de jury's van de Stripschap-prijzen. En nu hij zelf betrokken is bij de uitreiking van een stripprijs heeft hij boter op zijn hoofd. Het hele gebeuren had niets te maken met deskundigheid, aldus Naber. Het lijkt er in zijn ogen verdacht veel op dat een kleine groep mensen hun eigen belangen goed hebben behartigd. De genomineerde albums, de makers, hun uitgeverijen, het comité van aanbeveling, de organisatoren van de Stripdagen: ze zijn allemaal wel op de een of andere manier met elkaar gerelateerd. De schijn van eerlijkheid was ver te zoeken, meent Naber.

Daarnaast vindt Naber de instelling van een publieksprijs belachelijk als het publiek niet fatsoenlijk kan kiezen. De meeste bezoekers brachten hun stem uit op boeken die ze eigenlijk niet kenden. Logisch dus, dat de prijs naar *De Grootte Dick Bosch Almanak* van Windig en De Jong is gegaan, want de meeste mensen kennen wel *Heinz!*, is Nabers conclusie. Volgens Naber had de NZH-prijs een lovenswaardig initiatief kunnen zijn, als er gekozen was voor een veel bredere en minder verdachte invulling van het geheel. Wellicht zal een volgende uitreiking hem milder stemmen.

RS

Stripfestival Koksijde 92

Het 7e stripfestival van Koksijde (België) is in aantocht. Van 18 juli tot en met 2 augustus worden gedurende 16 dagen (!) talloze activiteiten georganiseerd. Het festival trekt steeds meer bezoekers uit Nederland. In de vakantie is het een ideaal dagje-uit. Er zijn exposities van **Jef Nys** (*Jommeke*), **Cauvin/Kox** (*Agent 212*), **Loisel** (*Peter Pan*), **Carin** (*Victor Sackville*), **Davodeau** (*De Vrienden van Saltiel*) en **Bergèse** (*Biggles*). De zevende expositie draait geheel om **Kamagurka & Herr Seele**. De meeste aandacht gaat echter uit naar *Jommeke* en *Agent 212*, omdat beiden de speciale gasten van het festival zijn.

Naast exposities zijn er onder andere animatiefilms, stripwedstrijden en poppenkastvoorstellingen. Dagelijks zijn zes à zeven tekenaars aanwezig

die hun werk signeren. De totale lijst van striptekenaars bevat onder meer **Rouge**, **Bergèse**, **Chaillet**, **Paape**, **Aidans**, **Renaud**, **Pleyers**, **Jef Nys**, **Will**, **Wasterlain**, **Piroton**, **Carin** en waarschijnlijk **Loisel**. Op de zondagen 19 juli, 26 juli en 2 augustus is er een grote stripruilbeurs.

Verder zijn allerlei rariteiten op het festival verkrijgbaar. Zo verschijnt het exclusieve album *Jommeke in Koksijde* in gewone (Bfr.120/f6) en luxe-editie (Bfr.295 / f14,95). En er zijn in beperkte oplage speldjes te koop van *Jommeke* en *Agent 212* (Bfr.120 / f6). Ook is een lithografie van *Biggles* verschenen in een beperkte oplage van 100 exemplaren (50 bij 70 cm, Bfr.600 / f30). Als uitsmijter zijn twintig speciale sets keramiekbeelden van *Jommeke's* familie gemaakt. Per set gaat het om vijf figuren van elk 30 cm. hoog, gecontroleerd en gesigneerd door **Jef Nys** (Bfr.25.000 / f1250). Nu al kan ingetekend worden op de verschillende items door even een briefje en een cheque of assignatie naar de organisatie te sturen. Het is zelfs mogelijk de bestelde spullen thuisgestuurd te krijgen met uitzondering van de keramiekbeelden. De portokosten zijn dan wel voor uw rekening: boek (Bfr.25 / f1,25), speldjes (Bfr.15 / f0,75) en litho (Bfr.150 / f7,50).

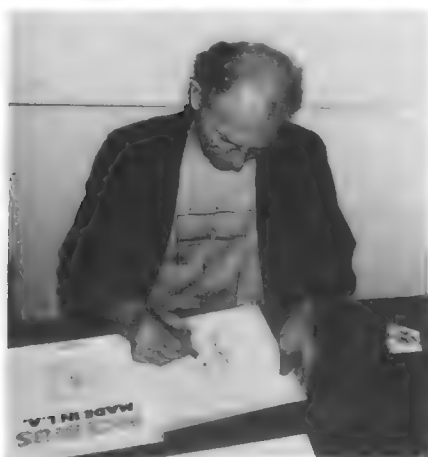
Voor meer info over dit veelbelovende stripfestival: Strip Koksijde, Zeelaan 174, 8640 Koksijde, België, 09-32 58 518810/ 09-32 58 521515 (fax: 09-32 58 522741).

RS

Marc Sleen Happening

Eén weekend lang werd de grootste Belgische stripmaker geëerd in een heel klein stadje, halverwege Gent en Kortrijk, omdat de burgemeester zo'n grote fan is en omdat één van de inwoners van dit dorp (Oostrozebeke, voor de gelegenheid omgedoopt in Nerozebeke) na zijn vrijlating uit gijzeling in Irak vertelde dat hij vooral de friet, het bier en Nero gemist had. Voor de gelegenheid verschijnt er een 40 pagina's dikke programmamkrant met bijna 120 advertenties van de plaatselijk middenstand en - bijna onvindbaar - één pagina programma, een veertienregelig welkomstwoord door de eerder genoemde burgemeester en tot slot mag de organisatie in twee pagina's zichzelf op de borst slaan, waarbij natuurlijk de sponsors niet vergeten worden.

Tijdens de officiële opening van hetzelfde laken 'n pak: de organisatie leest het programma voor, bedankt de sponsors, roemt zichzelf en nu ook **Marc Sleen**, want om hem draait het

Onder de vele striptekenaars die aanwezig waren, viel zelfs **Moebius** te ontdekken. Eigenlijk was hij alleen naar Haarlem gekomen om 'zijn' tentoonstelling te bekijken. Maar hij bleek toch nog bereid om voor korte tijd in *Galerie Ruysenaars* (17 mei) te signeren.

toch allemaal. Sleen zelf kwam niet aan het woord.

Na de opening volgt een rit per witte Rolls naar het galadiner. Daarvoor waren net iets teveel mensen uitgenodigd (ongeveer vierhonderd, schat ik), zodat er tussen de soep en het hoofdgerecht anderhalf uur zat, maar de kwaliteit was Belgisch, dus goed. Na de toespraak van de ceremoniemeester (waarbij we het bijna niet konden laten ons constant van pret op de knieën te slaan, zo'n onbenul als wethouder) en de burgemeester (ongetwijfeld een brave man), kwam eindelijk de grote meester zelf aan het woord. Als Marc Sleen een toespraak houdt is dat een conference, een fotograaf in een bijrol en een rashumorist in een hoofdrol. De hoofdrol die hem was toebedeeld door deze stad en hem onthouden werd door de organisatie, werd eenvoudig opgeëist door de meest excentrieke Belg aller Vlamingen.

Na ruim een uur, drie toegiften en diverse pogingen van burgemeester, ceremoniemeester, **Armand Pien** en diverse anderen om de sfeer te maken, werd Marc Sleen uitgeroepen tot erburger van Oostrozebeke en kreeg hij een bord met het wapen van de stad. Het commentaar van Marc Sleen: 'Het is mijn vijfde en dit is de kleinste'. Humor is soms een wapen en deze keer zelfs een dodelijk wapen. Voor de rest van de Happening heb ik mijn hart vastgehouden, maar ik durfde niet te blijven om toe te kijken hoe mijn grote idool, de grootste Belgische stripmaker aller tijden, De Marc Sleen, op knullige wijze behandeld werd. Nee ... Turnhout, dáár kijk ik weer naar uit.

WN

Nerozebeke? Zerozebekel

Een happening was het heel zeker voor Oostrozebeekse normen, maar dat het een **Marc Sleen Happening**

was, bleek niet meteen bij een bezoek aan het gemeentelijke ontmoetingscentrum De Mandelroos. Een slordige en oubollige verzameling cartoons, een *Nero*-stripwedstrijd waarvan de jury ook niet kapot was en een organisatie die op improvisatie mikt en telkens weer pijnlijk door de mand viel, je zou voor minder thuis blijven. Sleenvrienden **Marc Galle** en **Willy De Clerck** waren er wel en zij werden op zaterdag met enkele plaatselijke politici door het feestvarken zelf meegetroond naar een speciale zaal. Nadat het licht weer aan was en de weerbarstige INXS-muziek uitgezet was, hield de 85-jarige **Michiel Vandekerckhove**, ooit medestichter van de CVP, een betoog over de politieke situatie in België vlak na de Tweede Wereldoorlog. Krasse taal, gelardeerd met heel wat namen en uitspraken van vergeten politici, een heel uur lang.

Lieven **Demedts**, burgemeester van de stad, moest beleefd op zijn microfoon kloppen om de niet te stoppen Vandekerckhove terug naar 1992 te brengen. 'En,' besloot Vandekerckhove 'dit alles om u de tijd te schetsen waarin **Marc Sleen** zijn politieke cartoons getekend heeft.' De stripwedstrijd, waarmee gehoopt werd de opvolger van Sleen te vinden, stelde ook niet veel voor. De hoofdprijs van vijftigduizend frank (± f2500) werd verdeeld onder vier genomineerden omdat 'de kwaliteit wel goed was, maar niet goed genoeg om een Sleen-opvolger aan te wijzen'. Hier was de jury nog enigszins te volgen, maar waarom de Aha-prijs, voor de meest excentrieke Vlaming, naar **Maria Logghe** ging, de in België veelbesproken abdis van de Brugse Arme Klaren, was totaal onduidelijk. Een juffrouw zonder klanten achter een Greenpeace-stand in de feesttent vatte heel de happening perfect samen: 'Och meneer, waarom hebben ze niet alle activiteiten op één dag gehouden? Ik zou ook liever in mijn tuin in de zon zitten. We hebben het hier overschat. Iedereen, denk ik'. Behalve de wafels dan, die waren Nero wel waardig.

JB

Vervolgstrip op beurzen

Rob den Houter geeft allerlei nostalgische strips uit op een enigszins amateuristische wijze. Met zijn boekjes staat hij op elke beurs. Als curiositeit geeft hij momenteel de strip *Max, het Gouden Ei* uit, waarvan op elke nieuwe beurs een gratis, nieuw deeltje uitkomt. Tot nu toe zijn er drie deeltjes verschenen: op 8 maart in Leiden, op 21 maart in Eindhoven en op 3 mei

in Delft. Het vierde deeltje verschijnt 5 september op de Brabantse stripbeurs in Valkenswaard. Wil de lezer weten hoe het verder gaat, dan rest hem niets anders dan alle beurzen af te lopen.

RS

Jippes bewerkt Barks

Toen **Donald Duck**-schrijver/tekenaar **Carl Barks** in 1966 pensioneerde gooide hij niet helemaal het bijltje erbij neer. Hij hervatte zijn schilderhobby en maakte menig Duck-schilderij. Daarnaast echter, produceerde hij ook nog vele stripscenario's die dan door andere tekenaars uitgewerkt werden.

De meeste verhalen – met de Junior Woodchucks Kwik, Kwek en Kwak in de hoofdrollen – zijn door **Tony Strobl** afgemaakt. Strobl is niet bepaald een volgeling van Barks en het enige wat nog aan hem doet denken, zijn de pagina-layouts. Voor de Barks-liefhebbers is er echter goed nieuws. Op basis van door Barks geschetste scenario's is **Daan Jippes** begonnen aan een nieuwe uitvoering van deze verhalen. Oftewel, we kunnen nu pas echt gaan genieten, nu ze in de Barks-traditie uitgewerkt worden. Er zijn reeds enkele van deze verhalen in Donald Duck verschenen. Hier volgt een lijstje:

Duckmade disaster (Donald Duck 1992, nummer 01), *A bad day for troop A* (DD 9207), *The Storm dancers* (DD 9213), *The day the mountain shook* (DD 9229). Op de plank ligt nog: *Traitor in the ranks*. Bovendien werkt Jippes momenteel aan een nieuw verhaal.

MN

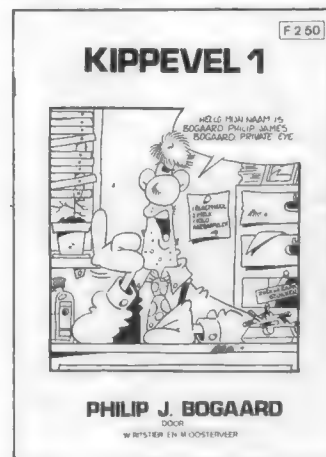
Donald Ducks in de aanbidding

Vanwege het veertigjarig bestaan van *Donald Duck* (het weekblad), kan men nu de albums 70 en 71, respectievelijk *Donald Duck als fakkeldrager* en *Donald Duck als holbewoner* bekomen voor slechts f9,95 / Bfr.195. Het staat als een paal boven water, dat deze actie geen bedenkfel is van Oom Dagobert.

NU

Strips in eigen beheer

Sinds jaar en dag zijn er stripliefhebbers te vinden die zelf de uitgave van een strip of stripblad op touw zetten. Het leuke van dit soort uitgaven is dat de lezer kennis kan maken met amateurtekenaars die vaak tot verfrissende dingen in staat zijn. Bij veel van dit soort amateuruutgaven draait het om humoristische strips en dan met name gagstrips. Voor beginnende tekenaars is het waarschijnlijk de stripvorm met de laagste moeilijkheidsgraad. Met een paar eenvoudige tekeningen is een strip al gemaakt. Het maken van een gagstrip is een ideale manier om in het vak te groeien. Tekentechnisch gezien dan, want gevoel voor humor is wel vereist.

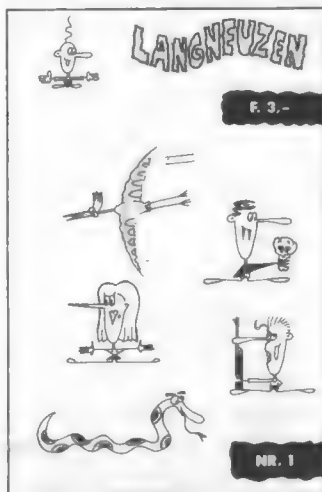

Allereerst aandacht voor *Kippevel*, een blad van **André Wijntjes**, waarvan inmiddels het eerste nummer is verschenen. In deze eersteling staat een **Philip J. Bogaard**-verhaal uit 1985 van **Willem Ritstier** en **Minck Oosterveer**. De strip is een leuke persiflage op de private-eye, al vraag ik me af waarom bij zoiets de naam altijd maar weer een afgeleide moet zijn van bekende film- en detectivehelden. *Kippevel* is voor de minieme prijs van f2,50 / Bfr.50 te bestellen bij A. Wijntjes, Reigerstraat 6, 3161 TN Rhoon.

Studio Bajo is daarentegen al toe aan zijn tweede uitgave van *Jan Sandaal*. Deze strip wordt wekelijks in het jongerenkatern van het Brabants Dagblad gepubliceerd en is een gagstrip over een weerbarstige doch aandoen-

lijke puber. De humor heeft wat weg van de *Sjors en Sjimmie*-strip uit het gelijknamige stripblad, maar is aanmerkelijk minder belegen. *Jan Sandaal 2: Dat ben ik dus* is voor slechts f2,50 / Bfr.50 verkrijgbaar in de stripspecialzaak of te bestellen bij: Studio Bajo, Jan Mosmanslaan 17a, 5237 BB 's-Hertogenbosch, tel. 073-429404. Deel één is overigens ook nog verkrijgbaar bij de uitgever.

De *Langneuzen* is een voortreffelijke strip met een hoog *Taco Zip*-humorgehalte. **Marius Middendorp jr.** is verantwoordelijk voor de flauwe, absurde en ijzersterke gags. Poppmuziek, in het bijzonder dode pophelden, en bizarre lange neuzen-personages voeren de boventoon. De *Langneuzen* staan ook in *Wartaal*, het verenigingsblad van Het Stripschap. Deel één is net uit en wordt door Spider Productions uitgegeven. Voor het schamele bedrag van f3 / Bfr.60 te koop bij de stripspecialzaak of te bestellen bij: M. Middendorp jr., Tonijnstraat 100, 3192 ER Hoogvliet. De oplage is slechts 200, dus wees er snel bij!

RS

De Jager en de PTT

Sinds januari tekent **Gerrit de Jager** een strip over postverkeer voor de Post Vervoer-krant, een uitgave voor de medewerkers van PTT Post. De strip begon naamloos, maar heeft ondertussen de naam *Aan-getekend* gekregen.

Tip voor verzamelaars: solliciteren!

AvO

Nieuwe voorzitter Het Stripschap

Op de laatste Algemene Ledenvergadering van Het Stripschap (3 mei 1992) is **Ivo Ketelaar** als voorzitter afgetreden. Na jarenlang deze functie te hebben bekleed, heeft hij te kennen gegeven tijd te willen besteden aan andere zaken. Ivo Ketelaar blijft wel betrokken bij de stripwereld. Hij probeert in de rol van intermediair werk van striptekenaars onder te brengen bij reclamebureaus en tijdschriften. Volgens Ketelaar ligt dit terrein nog grotendeels braak.

Tot nieuwe voorzitter is **Jaap van Oostveen** gekozen. Hij is al zeven jaar medewerker van de Strip-3-Daagse en De Stripedagen in Breda en Den Haag.

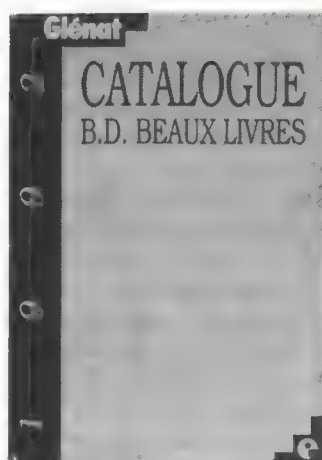
RS

Illustratie Jaarprijzen 1992

De Nederlandse Illustratoren Club laat weten dat illustrator **Fred Burg** de Winsor & Newton Illustratie Jaarprijs '92 heeft gewonnen. Met zijn winnende illustratie *Three is a crowd* legt Burg een zeer persoonlijke link tussen

illustratie en schilderkunst. Uit het juryrapport: '... Het idee achter deze illustratie voor een sigarettenmerk, is het cijfer drie te tonen in overdrachtelijke zin. En hierin weet Fred Burg met zijn interessante compositie van drie compact geschilderde cilindrische mensfiguren - twee mannen en een vrouw - zowel qua techniek (olieverf) als vormtaal verrassend dicht bij de vrije beeldende kunst te ko-

men'. Fred Burg is op illustratiegebied een laatbloeier; zijn carrière begon hij op 42-jarige leeftijd. Zijn achtergrond is gevormd door de klassieke opvatting 'leer eerst maar een vak'. Burg kwam in de architectuur terecht waar hij zijn artistieke ei niet kwijt kon. Pas nadat hij in aanraking kwam met het werk van de Engelse illustrator **Patrick Woodroffe** koos Burg voor zijn huidige vak. Andere prijswinnaars zijn: **Marit Törnqvist** (categorie boek / Bekadidact Illustratie Jaarprijs '92), **Louis Visser** (categorie redactioneel / VNU Illustratie Jaarprijs '92), **Ben Verkaaik** (categorie reclame / FCB/Prad Illustratie Jaarprijs '92) en **Lawrence Gerner** (categorie institutioneel / VandenBoom/Jalink Illustratie Jaarprijs '92).

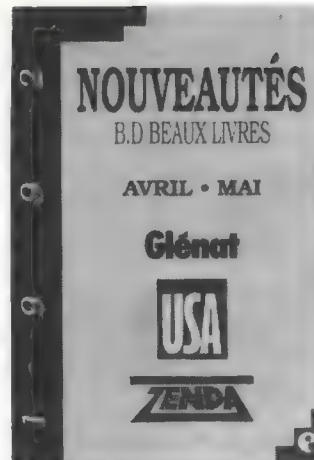
RS

Nieuw bij Glénat

Sinds begin dit jaar kondigt Glénat Frankrijk de nieuwe titels aan in een boekwerkje op het zeer kleine A6-formaat. Het aantal titels voor april en mei is eveneens vrij klein. We noemen er vier: *Grimion Gantdecur 4: La pays de l'arbre*, van **Makyo**; *Neige 5: Ildiavolo*, van **Convard** en **Gine**; *Pieter Hoorn 2*, van **Norma** en **Cothias** en *La Boche 3: Entre la chair et l'os*, van **Stalner** en **Bardet**. De twee eerstgenoemde titels verschijnen ook in het Nederlands.

Verder is een opvallende uitgave *Le filet de St Pierre*, een 'roman graphique' van **Autheman**.

Eveneens opgenomen in de aanbieding van Glénat zijn tegenwoordig de

uitgaven van Zenda met net als in de Comics USA-reeks hoofdzakelijk vertalingen van Amerikaans werk.

HP

Prince

Na in een flits van Stripschrift, 25e jaargang, nummer 4 al gemeld te hebben dat van popgrootheid **Prince** een eigen comicserie is verschenen, weten we inmiddels al wat meer. In de strip strijdt hij met zijn tegenstander Gemini om de heerschappij van de muziek-scene in Minneapolis (zijn woonplaats). In een aflevering staat Prince tegenover een opstandige menigte; hij sust de mensen met zoetgevooid gitaarspel. Daarna zegt hij tegen Gemini: 'Dat is wat muziek teweeg moet brengen. Het moet je aan het dansen zetten, het moet je dicht bij de ritmes van sex, liefde en God brengen'. Een rake typering van het karakter van zijn eigen muziek.

RS

Carlsen 25 jaar

Het is zo'n vijftiengintig jaar geleden dat Carlsen in Duitsland een eerste strip uitbracht van *Kuifje*. Inmiddels zijn er zeer veel titels gevolgd en is Carlsen onbetwist marktleider op Duits stripgebied.

Het 25-jarig bestaan van Carlsen wordt gevierd met de uitgave van zes dure, dikke boeken waarin een aantal topstrips integraal zijn terug te vinden. Het betreft:

- *Die Sternenwanderer*, de complete Edena-cyclus van **Moebius**;
- *Auf der Suche nach der Vogel der Zeit*, van **Loisel** en **Le Tendre**;
- *Die Wahrheit über Selby*, van **Schultheiss**;
- *Indianischer Sommer*, van **Pratt** en **Manara**;
- *Auf der Suche nach Peter Pan*, van **Cooley**;
- *Reisenden im wind*, van **Bourgeon**.

Dit zijn zes prima titels. De boeken variëren in dikte tussen de 126 en 248 pagina's en de prijs is DM 128 of DM

148. Natuurlijk zijn dit niet de enige boeken die Carlsen de komende maanden uitbrengt. Van april tot september verschenen en verschijnen ruim 100 nieuwe titels, waaronder een nieuwe serie met werk van **Robert Crumb**. Deel 1 verscheen in april en heet *Klasse Beine*. Deel 2, *Saly Wabbelarsch* verschijnt in juni.

Vermeldenswaardig is ook de verschijning van *Die verlorene Zukunft*, een strip over AIDS geschreven door **Andreas Knigge** en getekend door **Annie Goetzinger**. Het ligt in de bedoeling deze strip in negen verschillende landen uit te brengen. Het boek *Gummi* heeft ook alles met AIDS te maken; talloze tekenaars waaronder **Joost Swarte** maakten voor dit boek werk over condooms.

Verder wordt het tweede deel van **Haarmann** door **Görny** ongetwijfeld een belangrijke uitgave. Görny is één van de vele Duitse tekenaars die bij Carlsen uitgegeven worden. Naast voortzettingen van een aantal reeksen en een nieuw boek van **König** (*Sahneschnitzen*) zijn er de komende maanden ook een aantal debuten te verwachten, zoals:

- *Valerius der Comicaagent*, van **Schnalke**;
- *Vera*, van **Sturm en Ton**;
- *Kann der Liebe Sünde sein?*, van **Kuhn en Klein**

Een fraai kijkboek is waarschijnlijk *Praepostfluxoflex* van **Dorgathen**, een man die in Duitsland grote bekendheid heeft gekregen met zijn omslagontwerpen voor boeken van uitgeverij Rowohlt. Een ander plaatjesboek is *Bewohners des Himmels*, de interplanetaire fauna van **Mezières**. Een laatste titel die ik noem is *Das grosse Hal Fosterbuch*, secundaire literatuur over de schepper van *Prins Valiant* door **Knigge** en **Marshall**.

HP

Pop-Up

Bij uitgeverij Casterman is eindelijk weer een Pop-Up boek van **Kuifje** verschenen. Ditmaal gaat het om het

Kuifje-avontuur *Mannen op de Maan*. Het oorspronkelijke verhaal is ingekort tot enkele, eenvoudig weergegeven hoogtepunten die afgewisseld worden met bijbehorende uitschuifbare en beweegbare panelen. Zeer ingenieus is het paneel van de ronddraaiende hemellichamen. Erg grappig is het tafereel waar een beschonken Haddock, als de lezer aan een lipje trekt, plots met een dubbele Jansen en Janssen geconfronteerd wordt. Dit Pop-Up boek is bedoeld voor kinderen, maar volwassenen hebben zeker evenveel trek- en duwplezier. Prijs: f32,50 / Bfr.595.

RS

Stapeltje secundair

La lettre de Bédésup 56.

Bevat buiten een goed gelijkend portret van *Kuifje* weinig boeiends.

Info: B.P. 14, 13234 Marseille Cédex, Frankrijk.

Bild & Bubbla 1992/2.

Eind maart werd in Stockholm het evenement *Seriehelg '92* gehouden, waar onder andere zeven eregasten over strips zouden praten. In dit nummer daarom veel aandacht voor dat evenement en de gasten, waaronder de Deen **Peter Madsen** (*Walhalla*), **Jean-Claude Mézières** (*Ravian*) en **Dave McKean** (*Black Orchid*).

Info: Kimmersbo pl 1590, SE-437 93 Lindome, Zweden.

El Boletín 18.

Voornamelijk aandacht voor de Spaanse tekenaars **Juan Zanotto** en **Ricardo Lopez**. Verder een artikel over *The Thing*.

Info: Apartado de Correos 30272, 08080 Barcelona, Spanje.

Comic Forum 56.

Groot artikel over **Ronald Putzker** en een misschien nog wel groter interview met **Peter Hørndl** en **Eckart Sackmann** van uitgeverij Comicplus+. Verder uiteraard veel boekrecensies en actualiteiten.

Info: Singerstrasse 11a, 1010 Wien, Oostenrijk.

The Comics Journal 149.

Geen groot interview deze keer, maar impressies van twee forum-discussies die werden gehouden over de thema's 'Comics in de jaren '90' en 'Bande Dessinée' waaraan onder anderen werd deelgenomen door **Matt Groening**, **Burne Hogarth**, **Jaime en Gilbert Hernandez**, **Jacques de Loustal**, **Jerome Charyn** en **Art Spiegelman**.

Info: 7563 Lake City Way N.E., Seattle, WA 98115 U.S.A.

ICOM Info 56.

In dit nummer uiteraard weer veel actualiteiten en boekbesprekingen. Verder interviews met **Dave McKean**, **Kyle Baker** en **Malo Louarn** en artike-

len over **Pti'Luc** en *Disney*-animatie. Info: Holzäckerstrasse 32, 8551 Wimmelbach, BRD.

Illustrator 1992/2.

Volledig gewijd aan/catalogus van de expositie *Illustratie '92* in het Stedelijk Museum van Amsterdam. Mooi. Info: Hoofdweg 41-1, 1058 AW Amsterdam.

Imago 13.

Luxe aankondiging van de komende exposities in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal. Verder korte artikelen over strips in Polen en Marokko.

Info: Zandstraat 20, B-1000 Brussel, België.

Sapristi 23.

In dit nummer interviews met de grote **Jacques Martin** en scenarist **Thierry Cailleteau**. Verder behoorlijk wat strips en actualiteiten.

Info: BP 173, 76206 Dieppe Cedex, Frankrijk.

Stripknipsels 1992/2 en 1992/3.

Knipsels, knipsels en nog eens knipsels met een (toevallige?) nadruk op *Disney*.

Info: Koninginneweg 218, 1975 EL Amsterdam.

Viking 3/4.

Eindelijk weer een nieuw nummer van dit mooi uitgevoerde blad van De Kressekring. De dood van **Hans Kresse** was hier ongetwijfeld de aanleiding voor. De eerste acht pagina's van dit nummer (die trouwens vooraf gaan aan het colofon) bevatten dan ook onder andere een 'In Memoriam' en een voorlopige lijst van reacties in de media op **Hans G. Kresse's** overlijden.

Verder veel overdrukken van oud Kresse-materiaal en een artikel over *Vidocq*.

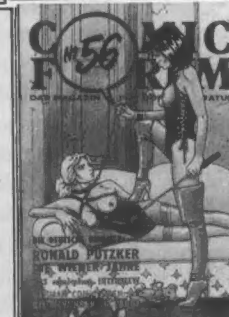
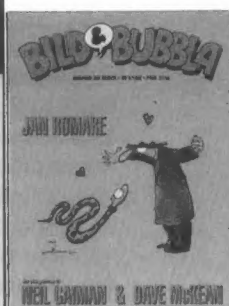
Info: Postbus 85765, 2508 CL 's-Gravenhage.

ZozoLala 62.

Artikelen over **Oscar Zarate/Alan Moore** en *De torens van Schemerwoude*, een kort interview met **Raives** en een lang interview met **Edmond Baudoin** vormen de basis van dit extra dikke nummer.

Info: St. Antoniaalaan 13, 6821 GA Arnhem.

AvO

Batman's schaduw

Op 8 augustus gaat in Nederland de tweede Batman-film in roulatie. In de VS is de première reeds op 19 juni. Batman's uitgever DC heeft daarom besloten de maand mei om te dopen tot 'Batman-maand'. Legio Batman-publikaties zullen de markt overstromen. Als duveltje uit een doosje komt men ook nog op de proppen met een nieuwe maandelijkse Batman-comic. The shadow of the Bat wordt gemaakt door twee bekenden, namelijk Alan Grant en Norm Breyfogle. Het is de bedoeling dat men verhalen in deze nieuwe titel plaatst die niet in de traditionele Batman-titels passen. Batman zal bij voorbeeld een grotere 'cast' om zich heen krijgen. Catwoman en de Penguin treden op in twee prestige-boekjes. Catwoman Defiant door Peter Milligan, Tom Grindberg en Dick Giordano is de ene en Penguin Triumphant door John Ostrander, Joe Staton en R. Smith is de andere. Er komen ook twee albums met herdrukken. The greatest Batman stories ever told, Volume 2 (met Penguin en

Catwoman) en Batman: Dark Knight Archives, Volume 1 met de eerste vier Batman-comics (288 pagina's).

De film Batman returns zal vervolgens verstript worden door Dennis O'Neil, Steve Erwin en José Luis Garcia-Lopéz. Dat wordt dus mooi! O ja, er is ook nog het driedelige Run, Riddler, Run door Gerard Jones en Mark Badger (bah!). Kortom, genoeg om een keuze uit te maken.

Rise of the Midnight Sons

Deze zomer lanceert Marvel maar liefst vier nieuwe horror-comics die gecentreerd zijn om Ghost Rider. Er zal een zesdelig verhaal in Ghost Rider 28 beginnen, dat wordt gecontinueerd in Spirits of vengeance 1, Morbius 1, Darkhold 1, Nightstalkers 1 en eindigt in Ghost Rider 31. Bij iedere comic is een poster gevoegd.

Het grappige is, dat de Kubert-familie een belangrijk stempel op het artwork drukt. Ghost Rider 28 zal getekend worden door Andy Kubert en papa Joe doet het inktwerk. Een andere telg uit de familie, Adam, doet het artwork van Spirits of vengeance.

Robocop versus Terminator

Frank Miller doet het nu samen met Walt Simonson. Frank schrijft en Walt tekent de Robocop en Terminators. Een droomproject voor Simonson, want hij is niet zo goed in het tekenen van mensen en gezichten. Hij kan zich nu helemaal toelagen op het tekenen van 'hardware'. Miller heeft Simonson persoonlijk uitgekozen omdat hij hem een goede 'storyteller' vindt. Oftewel, hij brengt verhalen op een overtuigende manier in beeld. Momenteel werkt Miller, naast de laatste aflevering van Sin City, aan een nieuw script voor Liberty. Dat zou dan het vijfde deel in de reeks worden, getiteld: Standards and practices, een op zichzelf staand verhaal. Voortaan zullen alle eventuele vervolgen als one-shot worden uitgegeven. Voorts gaat Miller een nieuwe superheldenstrip maken met Geof Darrow, u weet wel, de tekenaar van Hard

Boiled. Dat zal dus wel weer een smeuge strip worden ...

Robocop versus Terminator verschijnt bij Dark Horse en zal vier delen beslaan à \$2.50.

Robocop vs. Terminator

Image comics

Langzaam maar zeker komen de nieuwe projecten op gang van de Marvel-'dropouts'. Na Rob Liefeld's Youngblood en Todd McFarlane's

Boven, Spirits of Vengeance
Links, Shadow of the Bat

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAAWSTRAAT 34A 1095 XC AMSTERDAM
020-94 35 62

Spawn staat nu Erik Larsen's Savage Dragon op stapel. In het verschiert liggen:

- Brigade, vier delen door Liefeld;
- Wildcats, drie delen door Jim Lee;
- Youngblood Special door Liefeld;
- Cyberforce, vier delen door Silvestri;
- Shadowhawk, vier delen door Valentino.

En in het najaar start Liefeld met een doorlopende Youngblood-serie en met de nieuwe reeks Supreme. Ook zou dan Huntsman door Portacio en Claremont en Darker Image met werk van onder anderen Sam Kieth uit moeten komen.

Unity

Valiant gaat alle eindjes aan elkaar knopen en dat doen ze door middel van Unity. Natuurlijk loopt 't uit de hand in een 18-delige cross-over, maar het goede nieuws is, dat deel 1 het gratis, 16 pagina's tellende, boekje Unity 0 is, door Jim Shooter, Barry Windsor-Smith en Bob Layton. Om de rest van het verhaal te kunnen volgen moet je daarna wel 17 andere Valiant-comics kopen. Unity 1 sluit het verhaal af. Logisch toch?!

Een aardige stunt van Shooter om lezers/kopers te trekken. Als extra zijn de covers van de eerste acht delen van de cross-over van Frank Miller, de laatste acht van Walt Simonson, en Barry Smith doet de Unity-covers.

In het verhaal komen we achter de 'origin' van Magnus, Robot Fighter, lezen we de (her)introdutie van Turuk en nieuwe personages in twee nieuwe series. Voor de volledigheid beslaat het verhaal de volgende titels: Eternal Warrior, Archer & Armstrong, Magnus Robot Fighter, X-O Manowar, Shadowman, Rai, Harbinger en Solar, Man of the Atom. Hé hè.

Homofobie

Het is weer eens zover. Northstar van Alpha Flight moest in nummer 106 weer kwijt dat hij homoseksueel is en meteen zijn de poppen weer aan het dansen. Het feit trok enorme aandacht in de Amerikaanse media. Diverse grote televisiestations en kranten besteedden er aandacht aan, met als gevolg een run op het betreffende nummer. Marvel had daar helemaal niet op gerekend en het ironische is dat de schrijver, Scott Lobdell, van de serie is afgehaald. Toeval? Tegenover de pers hult Marvel zich in een diep stilzwijgen over het - volgens de pers - grensverleggende verhaal en Lobdell zou het slachtoffer zijn van een nieuwe redactionele lijn. Maar wees gerust. Lobdell is weer aan de bak; hij schrijft momenteel de geliefde X-Men! Al ga je je nu wel afvragen wie de volgende bekentenis gaat afleggen. Colossus misschien? Of, nog pijnlijker: Psylocke!

Artwork for sale

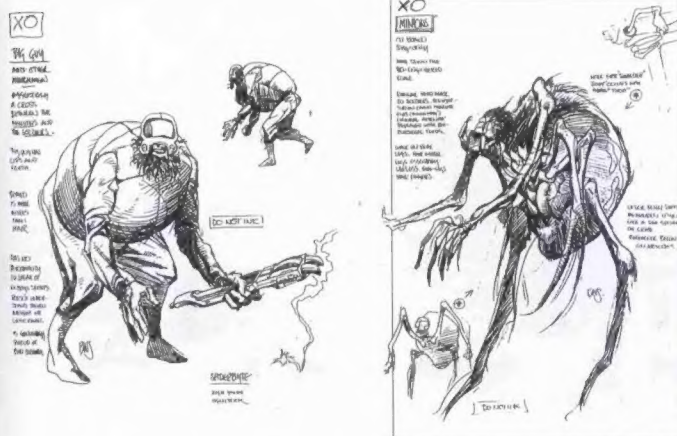
In de VS bestaat een levendige handel in originele pagina's. Wat wil je, als je zo'n 20 pagina's per maand produ-

ceert, kan je er allicht een paar missen. Bovendien kan je er een aardig centje mee bijverdienen. Af en toe zie je wel eens een pagina in Nederland; meestal betreft het dan gedateerd materiaal. Zelden zie je echt recent artwork. De Amsterdamse stripwinkel C.I.A. brengt daar echter verandering in. Ze hebben een aantal comicpagina's uit de VS over laten komen van populaire tekenaars. Wat dacht je van Rob Liefeld en John Byrne? Andere auteurs die 'binnen' zijn (met enig voorbehoud) zijn: Dale Keown van The Hulk, John Romita jr. met werk uit Daredevil en Ironman, Richard Case met pagina's uit Doom Patrol. Verder zijn er Batman-pagina's van Norm Breyfogle en Jim Aparo. Liefeld's werk komt uit What if en New Mutants Annual 5. Ook de pagina van John Byrne is uit de New Mutants. Voorts Mike Zeck-pagina's uit Captain America en Chris Wozniak met pagina's uit Justice League America en Excalibur. Kortom, een aardige hoeveelheid die de moeite van een bezoekje waard is. Hopelijk zijn ze nog niet allemaal verkocht!

Diversen

- Na een half jaar vertraging komt Chris Claremont's en Adam Hughes' Star Trek-graphic novel Debt of honor uit (zie Stars & Strips in Stripschrift, jaargang 25, nummer 1). Het volgende project van Hughes is een Indiana Jones-strip voor Dark Horse;

- Hiep hiep hoera voor Spiderman; hij wordt deze zomer 30 jaar. James Cameron (Terminator) maakt zich op om de muurkruiper te gaan verfilmen. Hij dacht aan Michael Biehn als Peter Parker, Arnold Schwarzenegger als Doc Octopus en Jack Nicholson als de Goblin. Droom maar lekker verder James. Met filmaatschappij Carolco op de rand van een bankroet lukt je dat nooit;
- David Mazzucchelli, de man die zijn potlood inruilde voor een gitaar, leeft nog en heeft zowaar weer iets op papier geproduceerd. Deze keer geen notenbalken, maar een nieuwe strip in Drawn & Quarterly 9. Ik ben zeer benieuwd wat hij na Batman Year One te bieden heeft;
- Marshall Law heeft een nieuw onderdak gevonden. De strip dreigde in de vergetelheid te raken, maar nu de makers uitgeverij Apocalypse ingewisseld hebben voor Dark Horse ziet de toekomst er weer rooskleurig uit. Het is de bedoeling dat in mei Marshall Law: Super Babylon uitkomt (waarin golden age-heroes van DC op de hak worden genomen);
- Al Columbia wordt de nieuwe tekenaar van Alan Moore's Big Numbers. Hé hé, zou het er dan toch nog van komen? In Doghead, dat wordt uitgegeven door Tundra, kan je alvast kennismaken met Columbia's werk.

Links, Unity. Boven, Marshall Law

Gladdes

BETAPRESS DISTRIBUEERT
HET STRIPVERHAAL VAN
DE FILM

9 JULI PREMIÈRE IN DE WINKEL

DICK MAAS'

Gladdes

IN AMERIKA!

HET STRIPVERHAAL
VAN DE FILM

DOOR
MARCEL BOSMA
& WIJO KOEK

UITGEVERIJ DE VRIJBUITER

Glize
betapress bv